

**ШКІЛЬНА
ОСВІТА
В
США**

Червень 2000 р.

США: СУСПІЛЬСТВО ТА ЦІННОСТІ

ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ ДЕРЖДЕПАРТАМЕНТУ США

Том 5 Міжнародні інформаційні програми № 2

ejvalues@pd.state.gov

ШКОЛЬНА ОСВІТА В США

ЗМІСТ

ФОКУС

6

НАРИС СУЧАСНОГО СТАНУ ОСВІТИ В США

Річард У. Райлі

Міністр освіти США представляє огляд останніх досягнень і очікуваних труднощів у сфері початкової та середньої освіти

11

В ОСНОВІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ОСВІТИ – ТЯГА ДО ЗНАНЬ

МАРГАРЕТ СТІММАН БРЕНСОН

Постійна турбота про освіту в США коріниться в глибокій пристрасті американців до знань. Автор статті, широко відомий спеціаліст з питань освіти, розглядає сьогодні проблеми в їхньому історично-соціальному контексті.

15

РОЛЬ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ВЛАДИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

З роками в децентралізованій системі американської освіти обмежену або вирішальну роль почав відігравати уряд США. У статті пояснюються взаємини, які склалися у цій сфері.

ПРОБЛЕМИ

17

РЕФОРМА НОРМ В АМЕРИКАНСЬКИХ ШКОЛАХ

Тіффані Деніц

Необхідність провести реформу засад освіти – зробити школу та її працівників відповідальними за навчання школярів – звучить як найголовніша мантра на вустах і політиків усіх ланок уряду, і батьків.

Автор статті, спеціаліст з питань лінійного висвітлення новин, який займається політичними проблемами США, всебічно оглядає це питання.

22

РІЗНОМАНІТНІСТЬ В АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Енн К. Льюїс

Сьогодні американська школа набагато різноманітніша, ніж будь-коли в історії країни. У статті, написаній автором матеріалів про засади освіти та національним оглядачем журналу «Фі Дельта Каппа», досліджується питання про те, чи насправді школи зорієнтовані на різноманітність учнів з погляду їхніх етнічних, релігійних та гендерних відмінностей. Ідеється також про те, чи задовільняє школа потреби дітей з різними здібностями, з фізичними та психологічними проблемами.

29

АМЕРИКАНСЬКА ОСВІТА: ПРОБЛЕМА «ВИБОРУ»

Рік Грін

Незважаючи на розвиток громадських шкіл у США в цілому, з'явилася нова концепція, заснована на простій думці – нехай вирішують батьки. У статті кореспондента газети «Курант» (м. Гардтфорд, штат Коннектикут), премійованого за статті про освіту, обговорюються різноманітні аспекти «вібору», які стали для законотворчих органів штатів місцевих шкільних рад однією з головних проблем сьогодення.

35

АМЕРИКАНСЬКИЙ КЛАС

У статтях, написаних Естер Ф. Шеффер, Річардом Діффенбахом і Деборою Гехт, висвітлюється три актуальних питання в галузі освіти – навчання через служіння суспільству, виховання особистості і безпека.

41

НОВІ ВІДКРИТТЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ: ОНОВЛЕННЯ ШКОЛИ І НАВЧАННЯ ОСВІТЯНЯ

Джон Гудлед

У політичних колах США сьогодні знову аналізуються і заново переглядаються засади навчання вчителів, що безпосередньо стосуються дебатів про школину реформу. Автор статті, відомий вчений у галузі освіти вчителів, пропонує принципи такого відродження.

45

НАБІР НОВИХ ВЧИТЕЛІВ: «ДУМАЙТЕ ТВОРЧО»

Розмова з доктором Мілдред Хадсон

Майкл Дж. Бенделер

В часи виснаження учительської гвардії очевидним виходом є творче мислення, як стверджує провідний теоретик, що займається питаннями набору вчителів і їхньої підготовки. У своєму інтерв'ю вона описує, як саме заохочують кваліфікованих чоловіків та жінок обирати професію вчителя, якими способами їх утримують в школі.

49

ТЕХНОЛОГІЯ В ШКОЛАХ І ЗМІНА РОЛІ УЧНІВ

Джон О'Ніл

За останнє десятиріччя в американській школі з'явилося набагато більше комп'ютерів, зростає їхня потужність. Автор статті, журналіст, фахівець з різних аспектів освіти, розглядає, який вплив на школярів справляє таке розширення технологічних можливостей.

ПЕРСПЕКТИВИ

53

НА ПЕРЕДОВИХ РУБЕЖАХ ПРОСВІТИ

Бесіда з доктором Роєм Сеттязом

Майкл Дж. Бенделер

У своєму інтерв'ю директор початкової школи, розташованої на околиці міста Вашингтона, розмірковує і ділиться думками про цілий ряд типових проблем сучасної американської освіти – це питання багатоманітності шкільних і викладацьких колективів, масштабів двомовної освіти, зростання впливу батьків на безпеку в школах.

58

НАСКІЛЬКИ БЕЗПЕЧНІ НАШІ ШКОЛИ

Кейт Стецнер

Це – особиста думка директора початкової школи Монтані, що зазнала жорстокого насильства у 1994 році. Вона описує його наслідки – процес повернення колективу до звичного життя і відгук країни на цю подію.

61

НОВАТОРСТВО Й ЕВОЛЮЦІЯ В ДІЇ

Сюзан Докінз

Зусилля, докладені на регіональному та місцевому рівнях, принесли школярам нові захоплюючі можливості вибору шкільних програм та принципів навчання. У статті стисло розглядаються приклади цієї плідної діяльності, розгорнутої повсюди в США.

67

БІБЛІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ІНТЕРНЕТУ

США: СУСПІЛЬСТВО ТА ЦІННОСТІ

Видавець	Джудіт Сігел
Редактор	Крейг Б. Спрінгер
Відповідальні редактори	Майл Дж. Бенделер Сюзан Докінз
Редактори-консультанти, довідково-дослідницький відділ	Мері-Енн В. Гембл Кеті Спігел
Редактори	Розалі Таргонські Чарльз Госс
Художній редактор	Тадеуш А. Мікісінськи-молодший
Графічне оформлення	Сільвія Скотт
Редакційна колегія	Говард Сінкотта Джудіт С. Сігел Леонардо Вільямс
Український переклад	Лесі Батурської
Редактор українського тексту	Оксана Левчун
Графічне оформлення українського видання	Олександр Слабихуд

Бюро міжнародних інформаційних програм Державного Департаменту США надає матеріали і послуги, які роз'яснюють зарубіжній громадськості політику США. Бюро публікує п'ять електронних журналів, де обговорюються важливі проблеми, які постають перед США та міжнародною спільнотою. Ці журнали – «Економічні перспективи», «Глобальні проблеми», «Питання демократії», «Зовнішня політика США» і «США: суспільство та цінності» – містять аналіз, коментарі та інформаційні матеріали з обговорюваної тематики. Усі журнали публікуються англійською, французькою та португальською мовами, а окремі номери журналів також перекладаються на арабську, російську, іспанську мови. Новий випуск англійською мовою публікується кожні три-п'ять тижнів. Перекладені примірники з'являються через два-четири тижні після опублікування оригіналу. Не існує певної послідовності випуску тематичних видань, оскільки деякі видання публікують більше випусків, ніж інші. Погляди, які висловлюються в журналах, не обов'язково відзеркалюють погляди чи політику уряду США. Державний Департамент США не бере на себе відповідальність за зміст і постійну доступність наведених тут сайтів в Інтернеті; таку відповідальність несуть лише їх видавці. Статті можуть бути відтвореними або перекладеними на інші мови за межами США, якщо вони не мають обмежень стосовно авторських прав. Свіжі або попередні номери журналів можна знайти на домашній сторінці Бюро міжнародних інформаційних програм у всесвітній комп'ютерній мережі за адресою: <http://usinfo.state.gov/journals/journals.htm>. Журнали надаються в кількох електронних форматах для спрощення їх перегляду, передачі, виводу і друку. Коментарі і зауваження можна надіслати в місцеве посольство США (для громадського дипломатичного відділу) або в редакцію: Editor, U.S. Society & Values, Society and Values Team – IIP/T/SV, U.S. Department of State, 301 4th Street SW, Washington, D.C. 20547, United States of America, ejvalues@pd.state.gov.

ВСТУП

*S*аше повсякденне життя багато в чому визначають бажання і наміри людини вчитися. Ось чому в цивілізованому суспільстві освіта незмінно знаходиться серед найважливіших пристрастей і турбот. Зміст нашої освіти і те, як ми її використовуємо, характеризують нас як спільноту і націю.

Ще з колоніальних часів Сполучені Штати мали сильний потяг до освіти. З плином часу, після заснування і поширення в XIX столітті, система безкоштовних суспільних/громадських шкіл стала потужним засобом асиміляції, охоплюючи все нові покоління іммігрантів, надаючи їм практичних навичок і знань і відкриваючи перед ними можливості підвищувати їхній соціальний статус. Здебільшого ця система фінансується й адмініструється на місцевому рівні і на рівні штатів, згідно з повноваженнями, вперше окресленими в Конституції США понад 200 років тому. Значних зусиль, віданості, творчості і, звичайно ж, палких суперечок доклали в розвиток освіти пересічні громадяни – від жителів центральних районів міст до фермерів сільських окраїн – усі ті, кому до вподоби демократичний процес.

З поступом нового століття питанням про те, як можна вдосконалити освіту, в якому напрямку її слід розвивати, не надається першочергового значення на загальнонаціональному рівні, в штатах і на місцях, як у громадському, так і в приватному секторах. Вагоме слово в цих нагальних питаннях належить діловим колам, засобам масової інформації, батькам, політикам і не лише їм.

Сьогодні серед справ, які хвилюють більшість американських громадян, є реформа освіти з урахуванням можливості вибору у межах єдиних стандартів, безпека в школах, використання нових технологій у навчанні, служіння суспільству, виховання особистості, турбота про набір і підготовку педагогічних кадрів для наступного покоління.

У цьому журналі змальовано сучасний стан початкової та середньої освіти в США, запропоновано підходи для подальшого вивчення цього питання. Теми, які розроблялись у різноманітних статтях, загалом створюють уявлення про країну, яка цінує доступність своєї системи освіти і користується її надбаннями навіть тоді, коли її громадяни шукають творчих шляхів вирішення уже знайомих і ще не досліджених проблем.

НАРИС СУЧАСНОГО СТАНУ ОСВІТИ в США

РІЧАРД У. РАЙЛІ
МІНІСТР ОСВІТИ США

Багато хто відзначає свята, дні народження та інші урочистості, роблячи фотозйомки, які схоплюють ці особливі події й зберігають те, що не можуть утримати ні наші очі, ні наша пам'ять. Прихід нового століття є чудовим приводом для спрямування нашої уваги і метафоричного фотоапарата на сучасний стан речей. Як людина, яка присвятила себе справі освіти на місцевому й національному рівнях, я хотів би поділитися з вами «знімком» американської системи освіти, який я зробив у середині 2000 року.

Освіта в американському суспільстві сьогодні відкритіша, різноманітніша й різnobічніша, ніж будь-коли. Освіта в суспільних школах змінюється на краще. Водночас треба набагато більше зробити для того, щоб виконати американську обіцянку про рівні можливості для всіх і подолати розрив між багатими і бідними, білими й кольоровими. Продовжуючи адаптувати й поліпшувати нашу систему освіти, Сполучені Штати можуть стати ще сильнішою країною і разом з іншими народами продовжувати працю над забезпеченням миру, процвітання й освіти усім жителям планети.

ТЕПЕРІШНІЙ СТАН СПРАВ

Поглянемо спочатку на контури нашого знімку – певні тенденції і статистичні дані. Минулої весни Міністерство освіти США підготувало доповідь «Стан освіти 2000 року». Деякі виявлені ним тенденції свідчать про те, що сучасні принципи й програми стоять на правильному шляху. Інші ознаки висвітлюють ті сфери, над якими мають працювати педагоги й політики з тим, щоб в інформаційну епоху наша країна продовжувала розвиватися і процвітати.

У доповіді виявлено, що вища освіта сьогодні дає більше переваг, ніж будь-коли. У 1970 році прибуток середньостатистичного молодого американця з дипломом бакалавра був на 24% вищий, ніж у того, хто мав диплом лише середньої школи.

Станом на 1998 рік «премія за вищу освіту» виросла до 56%. Для молодих американок вона збільшилася від 82% у 1970 році до 100% у 1998 році. Це означає, що у Сполучених Штатах молоді жінки з вищою освітою заробляють удвічі більше, ніж їхні ровесниці, які ніколи не відвідували коледж.

До того ж усе більше студентів приходить прямо з середньої школи в коледж. Лише за період 1992–1998 років їх відсоток виріс з 62% до 66%. Але для студентів із сімей з невисоким прибутком темпи зростання цього відсотка нижчі. Наше дослідження засвідчило, що забезпечення академічної підготовки і заохочення можуть допомогти ліквідувати цей розрив. Щоб потрапити на шлях до коледжу, учні повинні проходити в старших класах поглиблени курси з математики і природничих наук, а в середніх класах – з шостого по восьмий – перспективні дисципліни. Ці результати дослідження переконливо свідчать про необхідність діяти у двох напрямках: надавати матеріальну підтримку тим, хто відвідує коледж, і допомагати дітям з малозабезпечених сімей іще в підлітковому віці замислюватися про коледж і готуватися до вступу.

Сьогодні в США, порівняно з минулими роками, набагато більше учнівської молоді вивчає поглиблени курси точних наук і математики, які готовують їх до коледжу. У 1982 році 11% випускників середніх шкіл вивчали такі дисципліни, як тригонометрія, вступ до вищої математики та основи вищої математики. На 1998 рік 27% молоді закінчило такі курси підвищеного рівня. За той же період кількість школярів, які вивчали поглиблени курси з природничих наук, збільшилася з 31% до 60%.

Однак, хоча наші курси з математики і природничих наук вдосконалюються, багато хто вважає, що США можуть багато чому навчитися в цій сфері у інших країн. Дані, зібрани в рамках Третього міжнародного дослідження з математики і природничих наук, свідчать, що зміст уроків з математики у 8 класі в США, ймовірно, слід було б оцінювати нижче, ніж подібні уроки в Японії та Німеччині. Також статистичні дані виявили, що в Німеччині та Японії на уроках з математики було більше завдань, орієнтованих на самостійну роботу учнів, а в нашій країні більшість уроків орієнтовані на ви-

рішення завдання спочатку вчителем, а потім відтворення його учнями. В США працівники освітніх закладів і ті, хто провадить політику в цій сфері, планують використати зроблені в рамках Третього міжнародного дослідження з математики і природничих наук відеозйомки уроків з тим, щоб підвищити рівень викладання математики й природничих наук і, відповідно, успішність учнівської молоді.

Доповідь «Стан освіти в 2000 році» містить також дослідження навчання молодших школярів. Відзначено, що 66% дітей, які приходять у дитячий садок, можуть розрізняти літери алфавіту. Це означає, що більшість дітей готові почати вчитися читати, але все ж таки третина ще не готова.

Ми можемо підняти цю цифру, забезпечивши ефективні дошкільні програми для більшої кількості дітей і заохочуючи батьків читати разом з дітьми. Хоча результати обнадійливі, ми водночас намагаємося активніше підтримувати і розширювати навчання у ранньому дитинстві, намагаючись залучити до цього процесу і батьків.

Контингент молоді в наших громадських школах не тільки зростає, але й змінюється. Частка іспаномовних дітей в наборі зросла з 6% у 1972 році до 15% у 1998 році. Оскільки кількість учнів, які не спілкуються вдома англійською мовою, зростає, у доповіді висловлено пропозицію про необхідність бути готовими допомогти молоді з обмеженим знанням англійської мови успішно вчитися.

Освіта в інформаційну добу

Сьогодні подорожі стали звичними, Інтернет дозволяє технологіям перетинати державні кордони, а імпортом та експортом займаються навіть малі підприємства. Американська система освіти повинна відобразити ці зміни. У відповідь на ці зміни і на наші постійні намагання зміцнити міжнародні відносини, Президент Кліnton започаткував історичну ініціативу, суть якої полягає в розширенні між-

народних зв'язків США в галузі освіти. В нашій країні це перша така ініціатива за 35 років. Вона ставить чотири основні мети:

- Збільшити кількість міжнародних обмінів молоді;
- Розширити застосування навчальних технологій та дистанційної освіти;
- Створити умови для вивчення американськими учнями хоча б однієї іноземної мови та ознайомлення з іноземними культурами;
- Обмінюватися з іншими країнами інформацією про досягнення у сфері освіти.

В умовах інтернаціональної економіки знання – також і знання мови – це велика сила. Як ніколи зростає цінність знання другої мови. Я впевнений, що громадяни, які володіють англійською та іншою мовами, в недалекому майбутньому стануть нашим найважливішим ресурсом. З цією метою я закликаю школи США переключитися на двомовний підхід, який ми інколи також називаємо «англійська мова плюс одна». Такий підхід закликає молодь відповідати високим академічним стандартам в обох мовах.

За останні 100 років американська освіта керувалася певними припущеннями, які вже застаріли. Наприклад, викладання розглядалося як дев'ятимісячна відповідальність, яку виконували здебільшого жінки, отримуючи порівняно низьку зарплату. В наступному десятилітті ми повинні взяти на роботу понад два мільйони вчителів. Це вимагатиме корінної перебудови методів набору, підготовки, працевлаштування і утримання хороших вчителів. Адміністрація Клінтона запропонувала інвестувати один мільярд доларів з метою підвищення якості підготовки вчителів. З цією метою я запропонував шкільним округам почати перехід до перетворення викладацької роботи в цілорічну професію в найближчі п'ять років і, відповідно, платити вчителям за додатковий час.

ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА УСПІШНОСТІ УЧНІВ

В основі всіх цих зусиль з підвищення успішності учнів та вдосконалення школи лежить безпрецедентне намагання в останньому десятиріччі втілити в життя нові високі стандарти для кожної дитини. Ми переконані, що якісна освіта стане для кожної дитини в ХХІ столітті «новим громадянським правом». Наше намагання підвищити стандарти для всієї учнівської молоді є важливим кроком на шляху до забезпечення цього нового громадянського права. Але встановлювати планку очікувань і досягати високих стандартів необхідно належним чином. Я закликав проаналізувати цей рух за стандарти. Іспити, які мають велике значення, в тому числі випускні іспити в середній школі, є частиною роботи із встановлення високих стандартів. Водночас і учням, і викладачам для виконання цього завдання потрібні час і ресурси для підготовки. Більше того, учні повинні мати різноманітні можливості, щоб показати свої знання. Освітня нам слід покладатися не на один, а на кілька критеріїв для прийняття кінцевого рішення.

Щоб забезпечити учням та вчителям всі необхідні можливості для успіху, Президент Кліnton та вице-президент Гор запропонували найбільше в історії США підвищення бюджету на освіту. Ми намагаємося створити альтернативи й запропонувати активну допомогу тим учням, які зазнають труднощів під час відповідальних іспитів.

Труднощі учнів часто починаються ще до школи або під час першого іспиту в класі. Тому ми почали надавати більше уваги освіті в ранньому дитинстві та ранньому читанню. Якби всі батьки читали дітям по 30 хвилин щодня, ми змогли б здійснити революцію в американській освіті. Багато батьків в Америці зайняті на роботі цілий день і не можуть надавати дітям належної уваги. Ми працюємо над тим, щоб створити безпечні умови для дітей, які ще не ходять в школу.

Діти шкільного віку, батьки яких працюють, також виграють завдяки позашкільним програмам. Справа в тому, що голови наших дітей не відключаються о третій годині дня. Отже, і їхні школи не повинні цього робити. Тому ми збільшили асигнування на позашкільні програми розвитку, які дозволяють створити безпечні умови для конструктивної діяльності. Статистика свідчить, що діти, які регулярно відвідують такі заняття, отримують кращі оцінки, підтягаються з математики і читання, краще поводяться в класі, витрачають менше часу на телевізор, успішніше спілкуються з ровесниками. Їх не зустрічаєш в магазині з другої години дня до восьмої години вечора, коли, за статистикою, підліткова злочинність досягає піку.

Безпека учнівської молоді є важливим аспектом освіти, адже діти можуть більше вивчити, якщо почиваються захищеними. Загалом, у наших школах спокійно, безпечніше, ніж у багатьох інших місцях, де можуть опинитися діти. Хоча учні проводять у школі цілих 8 годин, менше, ніж 1% убивств серед дітей шкільного віку здійснюється на шкільних територіях або навколо них чи на шляху до школи й додому. Так у 1997 році 905 шкіл повідомили, що серйозної злочинності в них немає. Я впевнений, що ми в змозі захистити дітей, даючи їм сильне відчуття спільноти, яке можна розвивати в школах. З цією метою школи можуть втілювати програми, які допомагають дітям розв'язати конфлікт, знайти відмінність між добром і злом. Справедливі дисциплінарні методики, менші за розмірами школи і класи часто допомагають налагоджувати у школах тісніші зв'язки.

Одним із ресурсів, нерівномірно розподілених по школах, є нова технологія. Ми называемо його «цифровим розривом». Технологія є важливим складником нашого життя і праці. Освіта, в тому числі і застосування нової технології, може підняти людей з бідності і допомогти їм подолати трудно-

щі. Ось чому ми намагаємося забезпечити кожну школу технологією, якої потребуватимуть учні, якщо вони збираються досягнути успіху в цьому столітті. Наша програма «електронних розцінок», яка надає школам знижку до 90% для доступу в Інтернет, допомогла нам під'єднати до Інтернету 95% шкіл країни.

Комп'ютери і доступ до Інтернету є важливими чинниками, які допомагають учням навчитися використовувати техніку, але вони мало чого варти, якщо вчителі не знають, як їх можна ефективно використовувати. Для вирішення цієї проблеми Міністерство освіти США розробило кілька програм.

Фон технологічної грамотності фінансує програми професійного розвитку, які допомагають вчителям навчитися ефективно використовувати нову техніку в класах. В рамках ще однієї ініціативи за назвою «підготовка завтрашніх вчителів до використання технології» коледжам надаються гранти, покликані допомогти майбутнім вчителям освоїти нові, народжені технологією методи навчання і викладання.

ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ОСВІТИ НА МАЙБУТНЄ

Скрізь у США на всіх рівнях громадяні країни обговорюють і дебатують питання напрямків у галузі освіти. Ми переконані, що освітня політика в країні повинна змінитися для того, щоб відповісти зростанню важливості освіти, повсюдному застосуванню технології та змінам у контингенті учнів. Якщо зазирнути у майбутнє, можна передбачити, що широкого розповсюдження в США набудуть так звані «статутні школи». Хоча вони й послуговуються суспільними бюджетами, однак мають більше свободи і гнучкості, ніж звичайні громадські школи. Адміністрація Клінтона завжди підтримувала «статутні школи» та інші нововведення, які дають батькам більше свободи у виборі громадської школи.

Мені здається, що наші школи будуть довше від-

криті для учнів і дорослих, забезпечуючи доступ до комп'ютерів тим сім'ям, які не можуть придбати власні персональні комп'ютери, та організовуючи заняття для тих дорослих, які намагаються підвищити свій професійний рівень. Суспільна освіта буде менше зорієнтована на певне місце і розклад, а більше опікуватиметься тим, щоб люди могли вчитися будь-коли і будь-де. Технологія, тобто навчання за допомогою Інтернету, докорінно змінить всі аспекти американської системи освіти.

Висновки

Цілком очевидно, що прийняття розумних рішень у галузі освіти сьогодні допоможе нам побудувати щасливе майбутнє. Якщо наші колеги-політики в інших країнах розроблять науково обґрунтовані напрямки на основі технологічного прогресу, які вимагатимуть від учнівської молоді максимальних успіхів, ми залишимо нашим дітям і внукам на всій планеті найдорожчий спадок. □

В ОСНОВІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ОСВІТИ ТЯГА ДО ЗНАНЬ

МАРГАРЕТ СТИММАН БРЕНСОН

Сьогодні в США поміж усіх політично значущих питань найважливішим для американців є освіта. Опитування суспільної думки постійно доводить, що громадян хвилює проблема освіти більше, ніж будь-які інші питання, такі як економіка, зайнятість, злочинність, міжнародні справи.

За останні 11 років питанням освіти було присвячено в США три «самміти». Джордж Буш, обраний Президентом у 1989 році, уже через кілька місяців скликав 50 губернаторів країни (серед них був і Білл Кліnton з Арканзасу), щоб звернути їхню увагу на необхідність поліпшити якість шкільної освіти для всіх дітей. Керівники штатів дійшли згоди щодо загальнонаціональних завдань і необхідності визначення критеріїв успішності.

У 1994 році Конгрес США оформив цю декларацію про наміри у Закон про завдання американської освіти на 2000 рік. Присутні на недавньому зібранні керівники корпорацій США та губернатори штатів іще раз підтвердили свою прихильність до громадської освіти, оцінили успіхи на шляху досягнення загальнонаціональних завдань і пореко-

мендували внести необхідні, на їхню думку, корективи в здійснований курс.

Підвищений інтерес країни до освіти заохотив кандидатів на федеральні, штатні та місцеві виборчі посади, а також і основні політичні партії представляти свої ідеї, обіцяти добиватися подальшого вдосконалення освіти й висловлювати свою прихильність до програм, які відповідатимуть потребам усієї країни не лише у збільшенні чисельності вчителів, але і в таких спеціалістах, які повністю відповідають поставленим вимогам. Більше того, політики присягнулися, що звернуть особливу увагу на подолання розриву в успішності між учнями з найбагатших і найбільш незабезпечених сімей.

Ця постійна турбота США про освіту коріниться в глибинній пристрасті американців до навчання. Справді, це ще один свіжий розділ в національній епопеї, яка бере початок ще з колоніальних часів, але набула великого значення трохи більше, ніж півстоліття тому, коли Верховний Суд прийняв епохальне рішення у справі «Браун проти Ради у справах освіти», яке поклало край сегрегації у сфері суспільної освіти. Після того рішення Верхов-

ний Суд (і суди нижчих інстанцій усієї судової системи) постійно займалися справами, пов'язаними з освітою, кількість яких весь час зростала. Такий стан справ може свідчити про гостроту даної проблеми.

Теперішня епоха – на межі тисячоліть – позначена загальним захопленням пошуками альтернатив традиційним школам. Своїх прибічників мають рухи за «дешколяризацію», домашню підготовку та альтернативну освіту. Існують поборники приватних та статутних шкіл, руху за «вибір» та ваучерні плани. Лобістські групи змагаються між собою у прагненні переконати органи влади взяти до уваги особливі потреби таких категорій учнівської молоді, як інваліди, як школярі, для яких англійська мова – нерідна, як талановиті та обдаровані або ж бідні учні.

Хоча не існує сумнівів, що для освіти зараз настав плідний час, важливо пам'ятати, що ні супільній інтерес до неї, ні бажання розширити і вдосконалити шкільну освіту не є новинкою для США. Навіть поверховий екскурс в історію виявляє той факт, що до заснування республіки освіта була не лише найважливішою турботою американців, але й постійним предметом суперечок.

Більше того, основні філософські питання, які американці обговорювали в минулому, надзвичайно нагадують ті, з приводу яких дебатують вони й сьогодні.

Докази незмінної турботи американців про освіту знайти неважко. Їх можна виявити в «Постановах про Північний Захід» від 1785 і 1787 років, прийнятих Конгресом згідно зі Статтями Конфедерації. Перший із цих документів дозволив продавати суспільні землі за умови, якщо шістнадцятий наділ у кожному поселенні відводився під навчальні заклади. Другий узаконив план правління і проголосив, що «...оскільки релігія, моральність і знання необхідні для хорошого управління і щастя люд-

ства, то школи і засоби освіти будуть всіляко заохочуватися».

Ці постанови заклали основу для майбутньої федеральної підтримки освіти, створеної завдяки прийняттю Конгресом США цілої низки законодавчих актів, дійсних і сьогодні. Одним із перших важомих документів став прийнятий у 1862 році і охоче підписаний Президентом Авраамом Лінкольном Закон Морілла про земельні наділи. Він надавав штатам можливість задовольняти свої потреби в прикладній освіті, засновуючи сільськогосподарські, релігійні і військові коледжі. Більшість подальших законів поширили переваги освіти на тих, для кого вона раніше була недоступна через бідність, расову або статеву принадлежність, інвалідність чи інші обставини. Помітне місце серед цих актів зайняли «Солдатський Білль про права» для ветеранів військових сил, закони про початкову і середню освіту, про програму для бідних дітей «Швидкий старт», «Про двомовну освіту та освіту для всіх дітей-інвалідів» (назва останнього закону замінена в 1990 році на «Закон про освіту для осіб з обмеженими можливостями»).

З перших днів республіки президенти Сполучених Штатів також заявили про свою прихильність до освіти, використовуючи, як влучно охарактеризував Теодор Рузвелт, свою «першокласну кафедру проповідника». Найперші керівники держави також надавали освіті першочергового значення. Джордж Вашингтон спеціально висловився на цю тему як у першому інавгураційному зверненні, так і в прощальному посланні Конгресу. Він закликав до створення Національного Університету, але цю мрію так і не зміг втілити. Томас Джефферсон, третій Президент США, був палким прихильником освіти ще до того, як посів найвищу посаду в країні. Він запропонував прийняти закон про відкриття суспільних шкіл у своєму рідному штаті Вірджинії, стверджуючи, що «потрібно внести в нашу консти-

туцію поправку про суспільну освіту. Всі люди мають впливати на управління державою». Пізніше Ліндон Джонсон, який, задовго до свого президентства у 1960-х, працював шкільним вчителем у збідніому сільському районі Техасу, невтомно звертав увагу на проблеми освіти.

Проте було б помилкою стверджувати, що всі ініціативи щодо освіти виходили від федеральних владей. В Сполучених Штатах освіта в першу чергу є функцією штатів. Значною мірою питаннями освіти займаються понад 15 тисяч місцевих шкільних округів. У їх межах розширення і вдосконалення освітніх можливостей можуть поставити собі в заслугу члени шкільних рад, директори шкіл, професійні організації педагогів, комітети громадян.

Той факт, що американці здавна вірять у важливість освіти і виявляють рішучість у розширенні та вдосконаленні її можливостей, не означає, що вони дотримуються або дотримувались одних і тих самих поглядів на цю проблему. За всю історію країни вони втягувалися часом у палкі суперечки з таких принципових питань:

- ☞ Що таке «хороша» освіта?
- ☞ Яким має бути зміст шкільних курсів?
- ☞ Як має надаватися освіта?
- ☞ Кому повинні належати повноваження в системі освіти?
- ☞ Хто повинен нести тягар витрат на освіту?
- ☞ Яку частку наших ресурсів слід виділити на освіту?
- ☞ Хто відповідає за обсяг і якість знань школярів?
- ☞ Як слід оцінювати результати шкільної освіти і якими мають бути наслідки такої оцінки?

Ці та інші пов'язані з ними питання ще треба вирішувати так, щоб усі були задоволені, але навряд чи вдастися цього досягнути. Р. Фріман Баттс, відомий вчений з Колумбійського університету і автор численних книг з питань освіти, пропонує пере-

конливе пояснення живучості цих, часто запеклих суперечок. Напруженість і непримиренність, на його думку, викликані взаємодією трьох постійних тем американського життя:

1. Намагання створити єдину систему цінностей, пов'язаних з демократичним політичним суспільством і стабільним конституційним устроєм. До таких об'єднавчих цінностей належать свобода, рівність, народна згода і особисте зобов'язання сприяти загальному добрі. До більш традиційних або консервативних об'єднавчих цінностей належать індивідуалізм, вільне підприємництво і відданість «американському способові життя».

2. Плюралістичні цінності, що диференціюють та визначають різні верстви і групи американського суспільства. Такі цінності декларуються на основі релігійної, расової, етнічної, гендерної чи мовної належності, економічного становища, попереднього ущемлення прав у минулому чи інших важливих факторів.

3. Всесвітній потяг до модернізації та глобалізації, який продовжує викликати глибокі суспільні зміни на всій планеті. До таких змін належать індустріалізація, урбанізація, централізація влади в державі і секуляризація знань.

Ті, хто вважає, що освіта повинна сприяти зміцненню єдиної системи цінностей, стверджують, що школа має виконувати головну громадянську функцію. Найважливіша мета початкової та середньої освіти полягає у вихованні проінформованих, дієздатних, відповідальних громадян. Ті, хто переконаний, що освіта покликана диференціювати суспільство, наполягають на тому, щоб їхні цінності поважали, а їхні специфічні потреби задовольняли. Нерідко вони намагаються вирватися з єдиної системи цінностей і створити власні школи як основу для побудови власного співтовариства. Ті ж, хто найбільше переймається модернізацією і глобалізацією, підkreślують необхідність готувати мо-

лодь до взаємозалежного технологічного, урбанізованого світу, в якому їм доведеться жити. Вони часто вимагають надавати більше уваги «світовій громадськості» або ж тим зв'язкам, які єднають людину з усім суспільством, а не більш обмеженим, на їхній погляд, контактам.

Сьогодні ці погляди активно змагаються, що свідчить про єдність демократичного суспільства, плюралістичне розшарування і невідворотне прагнення до технологічної модернізації та глобалізації. Це можна побачити і почути скрізь – від дискусій у шкільних радах і дебатів у наших законодавчих органах до приватних розмов між батьками і зацікавленими громадянами.

Зрештою, суть демократичного суспільства і полягає в змагальності, дебатах і дискусіях.

Маргарет Стімман Бренсон – помічник директора Центру суспільної освіти в Калабасасі (штат Каліфорнія) – відомий дослідник і консультант з питань суспільної освіти, автор численних підручників і професійних статей. Вона працювала головним директором, старшим науковим співробітником і автором розробок в організації «Національні стандарти громадянського суспільства та управління». Вона входить до складу Національної експертної комісії з суспільної освіти в США при Міжнародній асоціації з освіти і міжнародного комітету з основ освіти з метою демократичного розвитку.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

РОЛЬ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ВЛАДИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Б Десятій поправці до Конституції США сформульовано принцип, згідно з яким «повноваження, які не делеговано Конституцією Сполученим Штатам і не заборонені нею штатам, залишаються за штатами або народом». В результаті застосування цього основного правового принципу система державного управління в США досить централізована порівняно з більшістю інших країн. Американська система засновується на принципі обмеження державного управління та виконанні багатьох суспільних функцій, таких як шкільна освіта, в першу чергу управлінським апаратом штатів та місцевими органами самоврядування.

З плином часу обмежена, але вирішальна роль федеральних властей (уряд США) у цій справі розвивалася в межах децентралізованої системи. Перші паростки цієї ролі можна знайти в документах засновників США, які розуміли, що освіта є першоосновою побудови сильної об'єднаної демократичної країни. В цілому федеральний уряд займається питаннями сфери освіти тоді, коли керівництво штатів чи місцеві органи управління не стоять на

захисті істотних національних інтересів або тоді, коли для вирішення загальнонародної проблеми необхідне загальнонаціональне лідерство. Суди, як правило, підтримують роль федеральної влади в сфері освіти, керуючись положенням Конституції (Стаття 1, Розділ 8), за яким Конгресу США надається право забезпечити «загальний добробут» країни, 14-ю поправкою, що гарантує громадянам належне виконання закону, та іншими правовими актами.

Федеральний уряд завжди перебував у становищі підвладного партнера властей штатів та місцевих органів самоуправління у питаннях виділення коштів на освіту, що здійснювалося безпосередньо на федеральному рівні. Частка федеральних коштів у загальному обсязі фінансування системи початкової та середньої шкільної освіти досягла свого максимуму в кінці 1970-х років на рівні близько 10%, а сьогодні складає менше 7% загальних витрат. Штати й місцеві шкільні округи зберегли контроль над змістом навчальної програми та методиками навчання. Насправді федеральнє законодавство забороняє урядові США втрутатися в ці питання. Однак

федеральна влада зумовила такий вплив на освіту, який виходив далеко за межі невеликої частини виділеного фінансування. В останні роки для досягнення вагоміших результатів федеральні кошти концентруються у певних пріоритетних напрямках, наприклад, не на загальній підтримці школи, а на освіті дітей з малозабезпечених сімей.

Президенти та інші керівники країни використовують свою владу, щоб звернути увагу на якусь проблему і згуртувати народ навколо загальнонаціональної мети. Коли йшлося про реальну загрозу правам громадян, федеральний уряд вимагав від керівництва штатів і місцевих органів вжити певних корегуючих заходів.

Існує чотири головних причини того, чому федеральні органи почали займатися питаннями освіти:

- ☞ Сприяння демократії
- ☞ Забезпечення гарантії рівності освітніх можливостей
- ☞ Підвищення продуктивності праці в країні
- ☞ Зміцнення національної оборони

«Коротка історія ролі федераальної влади в системі освіти: чому вона виникає і чому все ще потрібна?», підготована Центром політики у сфері освіти у Вашингтоні, друкується в скорооченому вигляді з дозволу Центру.

РЕФОРМА НОРМ В АМЕРИКАНСЬКИХ ШКОЛАХ

ТІФФАНІ ДЕНІЦ

Вони стали мандрою на вустах політиків різних рівнів у США. Оскільки описання населення свідчать про те, що найпершою і найголовнішою турботою виборців є освіта, політики майже в кожному штаті охоче підхопили пропор шкільних реформ.

Озброєні процвітанням економіки і відсутністю міжнародної загрози, губернатори штатів спрямували свою увагу на те, щоб поліпшити все, що потрібно, в системі суспільної освіти в країні.

Концепція не складна. Реформа, яка спирається на стандарти, робить школи і їхніх працівників відповідальними за навчання учнів. Така приваблива з логічних, політичних і економічних міркувань політика за допомогою тестів визначає, що мусять знати студенти, коли закінчують кожний клас. Тести показують, чи досягли учні тих цілей чи стандарти, що їх встановили законодавці. Такі завдання різні для різних штатів.

Однак у нової політики є свої критики. Консерватори, прихильники контролю на місцях вважають, що це питання освітньої політики має вирішу-

ватися централізовано, згідно з загальноприйнятими стандартами.

Ще деякі вчителі висловлюють побоювання, що їхні програми будуть підпорядковані змісту тестів. Більше того, опоненти «доленоносного» тестування, яке оцінює майбутнє студентів за єдиним результатом, виступають проти узагальненого непродуманого підходу до реформи.

Все ж таки прихильники стандартів вважають, що така система принесе позитивні зрушенні. Криза довіри до суспільної освіти підштовхнула рух за реформування. Політики, в пошуках відповідного шляху розв'язання цієї проблеми, вирішили визначити цілі або стандарти, за якими слід тестувати учнів, щоб переконатися, що цілей досягнуто. Тепер вже в 49 штатах діють стандарти, і прихильники та опоненти чекають на результати.

Близько 15 років тому у серії реалістичних доповідей, серед яких були і статті «Нація в безпеці» (1983) та «Час очікувати результатів» (1986), автори бідкалися про стан суспільної освіти і попереджували, що невміння учнів США використовувати в житті свій потенціал може призвести до еконо-

мічної кризи і навіть стати проблемою загально-державної безпеки.

У 1989 році, у відповідь на ці дослідження, Президент Джордж Буш скликав губернаторів країни, серед яких був і губернатор Білл Кліnton, на перший в історії країни «освітній самміт», який проходив в Чарлотсвіллі, штат Вірджинія. На зібранні шукали шляхи поліпшення якості шкільної підготовки з тим, щоб учні США були в майбутньому конкурентноспроможними на терені світової економіки. Результатом самміту стала декларація «Цілі 2000 року», за якою учасники зібрання зобов'язувалися поліпшити освіту в США, послідовно втілюючи до 2000 року ряд освітніх завдань.

У 1994 році Президент Кліnton провів через Конгрес США декларацію «Цілі 2000 року». Закон про завдання американської освіти. Законодавча влада надала штатам федеральну допомогу (уряд США), щоб допомогти їм виробити власні академічні стандарти і створити методи оцінки результатів задекларованих завдань.

Мова нових норм проникла і в заново прийнятий того ж року закон про початкову і середню освіту.

Саме на цьому етапі деякі штати почали встановлювати академічні стандарти, чітко оговорюючи, що саме учні мали б знати у відповідному класі, але прогрес був повільним. На той час, коли губернатори і лідери ділових кіл зібралися на другий самміт у 1996 році, стандарти затвердили лише в 14 штатах. Американські учні продовжували отримувати низькі результати на міжнародних іспитах. Керівники бізнесових структур бідкалися над проблемою зростання попиту на висококваліфікованих працівників, університетські професори нарікали на те, що випускники середніх шкіл страшенно не підготовлені. Батьки, звичайно ж, теж не були засліпленими якістю освіти в суспільній школі і вимагали пояснень, куди витрачаються їхні податки.

Політиків про це повідомили, і, безпосередньо ознайомившись із цим питанням на освітніх саммітах, вони пообіцяли провести послідовні реформи, погодившись зайнятися питанням норм на загальнодержавному рівні і доручити відповідним органам підготувати такі іспити, які б засвідчили, чи відповідають вони нормам. Також потрібно було виробити систему преміальних заохочувальних заходів, які б змушували школи й учнів нести відповідальність за поставлені державні цілі.

Після самміту 1996 року в усіх штатах, за винятком одного, прийняли концепцію стандартів. Понад 40 штатів створили тести, які давали відповідь на питання, чи досягають учні поставлених перед ними завдань. Лише в штаті Айова, погодившись із місцевими органами, інспекції не прийняли відповідного законодавчого акту про державні стандарти.

Загалом, процес встановлення стандартів проходив демократично. Законодавці призначили спеціальні комісії, до складу яких входили вчителі, викладачі університетів, лідери ділових кіл та політики, які виробили загальнодержавні норми обсягу знань з англійської мови, математики, природничих наук та історії.

В Делавері, наприклад, така група встановила академічні норми і склали тест показового ступеня школи в 3, 5, 8 і 10 класах, щоб дізнатися, як учні засвоюють і застосовують знання. Нещодавно в Делавері відповідні органи прийняли пакет законодавчих актів про відповідальність за дотримання стандартів, введених у дію в 1995 році. Іспити дауть можливість педагогам порівняти результати учнів на рівні школи, штату, країни.

«Щоб досягнути успіхів у конкурентнозростаючому середовищі 21 століття, – говориться в постанові, мова якої нагадує інші документи, – діти Делаверу повинні відповідати високим стандартам, що їх встановлюють точні норми в основних навчальних курсах. Введення відповідальності за їх досяг-

нення спонукає школи, учнів, вчителів і батьків намагатися досягнути успіхів в навченні».

У більшості штатів передбачено заходи для шкіл і учнів, які не склали іспити. Вони передбачають: відмінити суспільне заохочення, тобто практику переведення учня в наступний клас, якщо він / вона не оволоділи передбаченими нормою знаннями за цей рік; заборонити закінчувати середню школу учням, якщо вони не склали випускний іспит; присвоювати школам ступінь успішності (інколи позначаючи його літерами) в залежності від успішності учнів на іспитах. У деяких штатах також оцінюють вчителів в залежності від успішності їхніх учнів. Так, державні освітні відділення майже в 40 штатах випускають «звітні сертифікати» для шкіл, де вказують, чи відповідають освітні заклади вимогам навчальних норм. Безперечно, такі «сертифікати якості» освітніх закладів отримують широке висвітлення в засобах масової інформації, оскільки успішність у школах викликає у громадськості гострий інтерес.

Присвоєння рейтингу школі не обходить без протиріч. Однозначно, ті школи, які постійно отримують низький рейтинг, розміщені в районах, де проживають малозабезпечені сім'ї, і часто, цілком зрозуміло, не отримують тих коштів чи тієї соціальної підтримки, які необхідні для зростання. Більше того, відділення коштів часто залежить від рейтингу школи. За останні десять років в 23 штатах прийняли закон, який уповноважує брати під свій контроль школи, які не відповідають визначенним нормам. 11 штатів так і зробили. Кілька районів у великих містах, зокрема в Чикаго, взяли з них приклад. Мер Чикаго має право навіть закривати такі слабкі школи.

У 1999 році губернатор штату Пенсильванія Том Ридж провів через законодавство штату Закон про поліпшення навчання, згідно з яким вісім найгірших шкіл штату звільнюються від обов'язкового

найму на роботу й укладання контрактів через органи управління штату. Якщо якість цих шкіл і далі продовжує погіршуватися за таких сприятливих умов, вони передаються в управління призначеної штатом наглядової ради.

Коли школу віддано під контроль штату або реорганізовано, її відвідує група експертів, яка робить все можливе для підвищення її рейтингу. Система тестування і відповідальності починає діяти тоді, коли визначено норми і стає зрозумілим, що саме учні мусять знати.

Для багатьох законодавців це породжує труднощі. Нерідко їм важко дотримуватися тих ідей, які вони проголосували, тому що заборона суспільного заохочення або заборона учням випускних класів закінчити школу можуть викликати обурення серед громадян.

Наприклад, у Вірджинії в перші два роки діти показали дуже низькі результати нового прийнятого штатом тесту «норми знань». Законодавці штату під тиском критиків тесту були змушені переглянути 7 пунктів закону, що полегшили тест. А у Вісконсині законодавці примусили відмінити запланований випускний іспит.

Суперечки навколо оцінювання зачіпають основи руху за реформування норм. Для політиків тест є привабливим заходом, тому що вони порівняно недорогі і їх можна без зволікань ввести в дію, вони швидко дають позитивні чи негативні результати і викликають відповідне реагування. Їх можна застосовувати, не втрачаючись у процедуру проведення іспитів. Цим займаються звичайно місцеві органи освіти. Проте у 1999 році на третьому освітньому самміті деякі губернатори, педагоги та законодавці висловили стурбованість повільним просуванням реформ внаслідок зростаючого опору. Деякі батьки, учні і вчителі з самого початку не сприйняли введення норм, вважаючи їх жорсткими й формальними. Інші опоненти не заперечують

проти стандартів, але не сприймають тестування. В силу того, що все більше штатів розглядають у тісному зв'язку працю викладача й результати учнівського тестування і відповідно реагують (позитивно чи негативно), багато батьків і педагогів висловлюють побоювання, що навчання в класі зведеться до зазубрювання. Їх також турбує та ситуація, що десь у 24 штатах студенти мають скласти випускні іспити і лише потім їм дозволяють закінчити школу. Цієї весни у Массачусетсі учні зібрали 7000 підписів під вимогою скасувати закон штату, за яким їхній випускний атестат безпосередньо залежить від результатів написання Массачусетського іспиту оцінки знань. Загалом десь у 12 штатах організувалися батьківські колективи, які виступили проти таких важливих іспитів, від яких залежало майбутнє учня. У деяких випадках гарячка звітності охопила школи раніше, ніж політики і педагоги змогли забезпечити ці школи й учителів необхідними матеріалами на допомогу учням, щоб ті могли витримати іспит.

У тих штатах, де шкільні реформи й випускні іспити вводилися поступово (штати Техас, Кентукі та Меріленд), опір батьків, учнів та вчителів був мінімальним, а Техас і Північна Кароліна отримали від експертів визнання за те, що їхні стандарти й система оцінок були вичерпнішими і довше опробовувалися, ніж в інших штатах. Вони передбачали рейтинг шкіл, випуск звітних карток в межах школи, проведення випускних іспитів, надання допомоги школам, які цієї допомоги потребували, і систему заохочень для тих учнів, які показали високі результати. Згідно з висновком Девіда Гріссмера, дослідника корпорації Ренд, який проаналізував хід реформ у двох штатах, найцікавіші моменти в двох штатах виявилися схожими. В обох штатах норми було встановлено за тими підручниками й навчальним планом, якими користуються в школі; тести тісно пов'язані з нормативними матеріалами; міс-

цевим шкільним округам дозволили проявити гнучкість у питаннях втілення реформ і фінансування; обидва штати стежили за результатами тестів, щоб постійно вдосконалювати методи реформування. В результаті цього Техас і Північна Кароліна пішли далеко вперед за досягнутими результатами учнів на державних іспитах та на необов'язковому загальнодержавному тесті – «загальнодержавна оцінка освітнього прогресу». У Техасі навіть вихідці з етнічних меншин (для яких такий складний тест може становити ще більше труднощів) показали вищі результати.

Все ж таки підхід до шкільної освіти через впровадження стандартів є відхиленням від традиції США, за якою контроль за суспільною освітою здійснювався місцевими органами управління. Понад століття учнівська молодь (та їхні сім'ї) користувалася принадами вільного, незарегламентованого навчання під захистом місцевих органів управління. Перенесення відповідальності з місцевих шкільних округів та виборних шкільних рад на державні законодавчі органи та керівників державних структур докорінно змінює систему освіти в США. Звичайно, місцеві шкільні ради й керівники окружних шкіл і досі не позбавлені прав впроваджувати свою політику у сфері навчання. Але перенесення акценту на результати підштовхнуло до дій державних чиновників.

Постає одне запитання – наскільки суспільній освіті перешкоджає політичний процес: часті повороти після виборів, зміни в контролі над виконавчими і законодавчими органами державних штатів. Однак, окрім того, що губернатори часто призначають керівників у сфері освіти на рівні штатів, вони ще й призначають членів шкільної ради на невизначений час. Це означає, що навіть коли закінчується термін перебування при владі адміністрації губернатора, люди, яких він призначив у шкільні ради, продовжують втілювати там його чи-

її реформи. Така заміна в управлінні школами відбулася 10 чи 20 років тому, з допомогою таких керівників штатів, як Ламар Александр в Тенессі, Річард Райлі (теперішній міністр освіти США) у Південній Кароліні, Рой Ромер у Колорадо, Томан Г. Кін у Нью-Джерсі та Білл Кліnton в Арканзасі. Це вони дали добро на впровадження реформи нормативів навчання. Джеймс Гант, губернатор Північної Кароліни, останній у цій когорті, закінчує свій термін перебування на посаді наприкінці цього року.

Чи з'явиться нове покоління лідерів, які рухатимуть програму «цілі 2000 року»? Якщо справді з'явиться, тоді, найімовірніше, нова хвиля реформ зачепить безпосередньо навчання в класі. Освітній самміт у 1999 році був присвячений якісній підготовці вчителів – у той час, коли у школі починає не вистачати вчителів. Лідери політичних та ділових кіл, а також керівники у сфері освіти тепер дошукуються шляхів поліпшення підготовки вчителів, шляхів такої професійної підготовки і вдосконалення викладання, які б відповідали державним нормативам. Вони займаються питаннями розробки таких навчальних курсів у педагогічних закладах підготовки вчителів, які дали б змогу майбутнім вчителям впоратися з програмами.

При тому, що в країні зростає нестача педагогічних кадрів і розширюється контингент школярів, штати змагаються за залучення найкращих, найталановитіших викладачів, особливо з курсів математики, природничих наук та комп’ютерного навчання. Особливо таку потребу відчувають міські і сіль-

ські школи. У змагання за вчителів включилися за-конодавці штатів, спокушаючи кандидатів фінансовими підтримками, списанням позицій, житловими та контрактними пільгами. Нещодавно губернатор штату Каліфорнія запропонував, щоб залучені вчителі не сплачували податок на прибуток, – дійсно революційний підхід. Однак, навіть намагаючись привабити нових вчителів, керівники управління освітою штатів поряд з тим намагаються підвищити якість викладання, пропонуючи кандидатам на посади вчителів складні професійні тести, а вчителям-ветеранам – програми подальшого професійного вдосконалення.

Загалом, якісне навчання є життєвою необхідністю успішного проведення нормативної реформи. Політики не тільки штату чи місцевих органів управління, а й загальнодержавного рівня, а також бізнесові кола і широка громадськість сподіваються на те, що ці реформи виплекають кваліфіковану, освічену робочу силу, нового американського піонера, здатного успішно подолати проблеми нового століття.

Тіффані Деніц – оглядач питань освіти, штатний працівник електронної служби новин state-line.org, що займається питаннями політики та освіти у 50 штатах США. Бекоштовний для широкого загалу сайт фінансово утримується грантом, який надав фонд “Pew Charitable Trust”.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов’язково відображають погляди чи політику уряду США.

РІЗНОМАНІТНІСТЬ В АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Енн К. Льюїс

Y слід за бурхливою «хвилею» мільйонів іммігрантів, які прибули в США на зламі століття, між 1880 та 1920 роками, в систему суспільних шкіл влилося багато дітей. Поповнившись лави школярів, вони зіткнулися з вибором «потонути чи виплисти», і більшість із них рішуче ринулись вперед.

За кілька останніх десятиліть, а особливо за останні 15 років, потік іммігрантів виніс на берег США численних новоприбульців, які представляють країни, мови, традиції та релігії, мало представлені раніше. Водночас школи продовжували визнавати потребу в навчальних програмах, розрахованих на всіх – не лише на іммігрантів, але й на дітей зі спеціальними потребами, серед яких були діти з різними фізичними й розумовими вадами та молодь різного рівня освітньої підготовки.

В результаті типовий американський клас у початковій і середній школі сьогодні різноманітніший, ніж будь-коли в історії США. При цьому виникає потреба вивчити більше коло питань, вирішити більше проблем і приділити цим питанням та проблемам більше уваги.

Забезпечення якісної освіти виявилося для всіх тією метою, якої нелегко досягнути. Розбіжності в поглядах на різні питання, активна участь батьків, політика уряду США та влади штатів, а також використання судової системи для відстоювання прав – усе це відігравало свою роль на шляху до загальної системи освіти. Однак важливо відзначити, що мемта залишається непохитною і відіграє вирішальну роль у змінах, які відбуваються в американській системі освіти, починаючи з дитячого садочка і закінчуючи 12-м класом, традиційно останнім класом середньої школи.

Лінда Дарлінг-Гаммонд зі Стенфордського університету, провідна американська дослідниця в цій галузі, підсумувала цю проблему у книзі «Право навчатися», опублікованій у 1997 році.

«Якщо головним завданням 20 століття було створення системи шкіл, яка могла б забезпечити мінімальну освіту й первинну соціалізацію широких мас не освічених до цього громадян, то головною проблемою 21 століття є створення шкіл, які б забезпечували всій учнівській молоді у всіх населених пунктах – дійсне право навчатися. Це за-

вдання неможливо вирішити старими методами, воно вимагає зовсім іншого підходу».

КОРОТКИЙ ЕКСКУРС В ІСТОРИЮ

Для того, щоб зрозуміти процес еволюції в системі 12-річної шкільної освіти, необхідно хоча б коротко ознайомитися з тим, як здійснюється управління школами. Перші колонізатори навчали своїх дітей вдома або наймали вчителя для кількох сімей. Коли все більша кількість поселенців стала рухатися на Захід, уряд США почав вимагати, щоб у нових населених пунктах відкривали школи і відводили для цієї мети земельні наділи. В обмін на виплату податків для навчання дітей з інших сімей громадянам пообіцяли надати право контролю над місцевими школами. Тому сьогодні все, що відбувається в школах і з дітьми, багато в чому залежить від рішень місцевої влади. Ця незалежність певною мірою стримується судовими рішеннями і законами США, які розповсюджуються на всі школи, а також зростанням впливу керівництва штатів. Проте власті кожного населеного пункту самі вирішують у своїх школах проблеми, пов'язані з неоднорідністю школярів.

Це пояснює, чому, наприклад, у школі одного зі штатів Нової Англії може бути мало учнів, які отримують освіту для дітей з особливими потребами, тоді як частка таких дітей у школі штату Юта набагато перевищує середній показник по країні. Якщо у школі штату Коннектікут як мінімум чверть усіх школярів навчається за програмою для особливо здібних і талановитих дітей, то в школі, розташованій у штаті Колорадо, ця цифра наближається до середнього показника по країні, що складає 3–5%. Якщо у штаті Каліфорнія розповсюдження програм навчання двома мовами обмежується нещодавно ухваленим законом, то в штатах Техас і Флорида, де відсоток дітей, що представляють мовні меншини, також великий, навпаки, рішуче підтри-

мують двомовну освіту. Місце проживання дитини на території США обумовлює значним чином те, якою політикою керуються школи, вирішуючи питання про різноманітність контингенту шкіл.

Колись кошти спрямовувались на навчання переважно білого населення із заможних кіл. Наприклад, у південних штатах афро-американські раби були позбавлені права на освіту. Навіть після того, як громадянська війна в США у 1860-х роках поклала край рабству, суспільні школи, створені для дітей афроамериканців, працювали окремо і фінансувалися мізерно. В середині 19 століття хвилі іммігрантів, переважно із Західної Європи, почали докочуватися до шкіл в містах і сільських населених пунктах Середнього Заходу. Так, наприклад, німці поселилися у штаті Вісконсин, а скандинави – у штаті Міннесота.

На початку 20 століття діти іммігрантів почали домінувати в міських школах на Північному Сході та Середньому Заході країни. Наприклад, у результаті проведеного в 1908 році в Нью-Йорку дослідження, виявилося, що у 71% дітей батьки є вихідцями з інших країн. Майже через століття міські школи знову характеризуються великою неоднорідністю контингенту школярів. Проте цього разу це пов'язано як з приїздом до США школярів з усіх куточків планети, так і з потужною міграцією сімей американських негрів з півдня, яке почалося під час Другої світової війни.

ЕТНІЧНИЙ СКЛАД ШКОЛЯРІВ

Нова мовна багатоманітність в американських школах значно відрізняється від мовної багатоманітності попередніх «хвиль» іммігрантів. Вона носить ширший характер. Наприклад у сім'ях учнів в окрузі Монтгомері (штат Меріленд) і в Армінгтоні (Вірджинія), що знаходиться в агломерації м. Вашингтона, говорять більш ніж на трьох десятках мов. В населеному пункті Лонг Біч (Каліфорнія),

колись відомому як обитель переселенців з Середнього Заходу США, сьогодні близько третини всіх учнів суспільних шкіл – вихідці з країн Південно-Східної Азії. Більше того, тепер легше підтримувати зв'язки з «колишньою батьківчиною». Сучасний транспорт і засоби зв'язку дозволяють сім'ям іммігрантів підтримувати контакти, а отже, і свої мови й культури. В одній середній школі в Лонг Біч, завдяки допомозі камбоджійських сімей, було організовано щоденні уроки кхмерської мови.

Неоднорідність складу учнів американських шкіл в основному зумовлена свіжою хвилею імміграції. Але й без неї школи були б неоднорідними. Близько 17% учнів середніх шкіл складають афроамериканці і близько 1% – індіанці. Сім'ї багатьох школярів латиноамериканського походження ведуть свій родовід від предків, які проживали на територіях, що стали південним заходом США. Серед численних підгруп школярів латиноамериканського походження найвищий відсоток народжених за кордоном школярів складають вихідці з Мексики. До інших великих підгруп належать пуерторіканці та американці кубинського походження, міграція яких почалася ще до міграції з Центральної Америки. Загалом на 2005 рік латиноамериканці становитимуть найчисленнішу меншину в американських суспільних школах.

Колись школа ставила перед собою мету сприяти процесу «плавильного казана», тобто намагалася звести до мінімуму вплив рідної культури на користь швидкої асиміляції. Сьогодні школи продовжують наголошувати на англомовній асиміляції, але вони також приділяють увагу розумінню інших культур. Підручники та інші навчальні матеріали спрямовані на забезпечення широкого висвітлення різних культур; докладаються зусилля до забезпечення набагато більшої різноманітності педагогічного колективу.

Фінансування двомовної освіти забезпечується федеральними програмами і програмами деяких штатів. Така стратегія, яка передбачає вивчення деяких академічних предметів рідною мовою з одночасним вивченням англійської мови, використовувалась на початку 20 століття для утримання германомовних дітей у суспільних школах міст Середнього Заходу США. Страх перед іноземцями після Другої світової війни породив негативну реакцію на двомовні програми. Прийняте Верховним Судом США у 70-і роки рішення гарантувало учням, які належали до мовних меншин, відповідну освіту, таким чином сприяючи поверненню двомовних чи аналогічних програм. Проте стурбованість широким потоком іммігрантів у Каліфорнію сприяла в тому, що виборці на референдумі схвалили законодавчий акт, який сувро обмежував двомовні класи у тому штаті, – нібито виконуючи постанову Верховного Суду, перевагу надали швидкому переходові на навчання лише англійською мовою. З іншого боку, міністр освіти США Річард Райлі нещодавно схвалив програму «подвійного занурення», яка має допомогти учням – вихідцям з мовних меншин – підтримувати вільне володіння рідною мовою з одночасним вивченням англійської мови, а англомовним учням надати широкі можливості для вивчення іншої мови.

В різних штатах вплив расової та етнічної неоднорідності в школах проявляється по-різному. В п'ятьох штатах – Каліфорнії, Техасі, Флориді, Нью-Йорку та Іллінойсі – спостерігається найбільший приріст школярів – представників мовних меншин. Багатомовні за складом учнівські колективи також зосереджені в основному в школах центральних районів міст (майже у всіх шкільних округах великих міст на сьогодні кількість учнів, які представляють національні меншини, перевищує кількість білих школярів). Проте в таких штатах, як Алабама або Канзас, навіть у сільських школах

можна зустріти більшу кількість представників мовних меншин, яких ці населені пункти привабили можливістю працевлаштування для людей з низькою професійною кваліфікацією.

Також суттєво змінилася реакція американських шкіл на расову й етнічну багатоманітність. В минулому керівництво шкіл вважало, що успішність представників меншин буде гіршою, ніж їхніх білих ровесників. Відповідно, значний відсоток представників етнічних і расових меншин училися за навчальними програмами для тих, хто відстає (або за програмами професійно-технічної підготовки). Вони кидали школу до отримання диплома про середню освіту набагато частіше, ніж білі учні.

Освітні реформи, започатковані ще понад десять років тому, мають на меті ввести вищі стандарти для всіх учнів. Ці реформи є особливо проблематичними для шкіл з низькою успішністю, де здебільшого вчаться діти з малозабезпечених сімей та/або діти – представники національних меншин. Ліквідація розриву успішності стала для цих шкіл одним із найголовніших завдань, і вже спостерігаються деякі ознаки прогресу. Відсоток білих і афроамериканських школярів, які закінчили школу, тепер майже зрівнявся, хоча школярі латиноамериканського походження все ще перебувають далеко позаду у процентному відношенні. Деякі штати, наприклад, Техас, вимагають, щоб школи підвищили успішність серед усіх підгруп учнів. Це робиться для того, щоб загальні показники не могли приховувати проблем з представниками національних меншин. Там, де школи надають спеціальну допомогу учням – представникам національних меншин, які відстають, наприклад, створюючи невеликі класи, застосовуючи науково обґрунтовані методики раннього навчання читання, заохочуючи підготовку до вступу в коледж, – у таких школах успішність представників національних меншин часто перевищує середні показники по країні.

ПЕРЕХІД ДО СПРАВЖНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Від проживання в сегрегованих закладах – до сегрегованих класів у суспільних школах, а потім – до інтеграції у звичайні класи, – такий шлях пройшла за свою історію програма шкільного навчання дітей з розумовими і фізичними вадами в США. Основний прогрес у справі включення школярів-інвалідів до складу звичайних класів почався з 1950-х років, коли батьки та небайдужі громадяни, натхненні судовими постановами, спрямованими проти расової сегрегації в школах, почали організовуватися у рух за права учнів з розумовими і фізичними вадами.

Кілька судових рішень і федеральних законів зрештою призвели до суттєвих змін у політиці – прийняття важливого закону, який вимагав від шкіл надання «безкоштовної суспільної освіти» усім дітям-інвалідам. Цей закон, відомий під назвою «Закон про освіту для інвалідів» (ЗОДІ), гарантує кожній дитині-інваліду право на отримання освіти за індивідуальною програмою, узгодженою з батьками й педагогами. У зв'язку з подальшим вивченням проблеми навчання дітей з розумовими і фізичними вадами в закон внесли поправки, які наголошували на «повній інтеграції» учнів-інвалідів у звичайні класи і наданні їм можливості навчатися за тією самою програмою і тими самими стандартами, за якими навчаються інші учні.

З часом характер розумових і фізичних вад учнів змінюється. Коли в середині 1970-х років ЗОДІ починав своє існування як «Закон про освіту для всіх дітей-інвалідів», перше місце за поширенням серед школярів з вадами займали проблеми мови (35%), на другому місці була розумова відсталість (26%). Через 20 років, тобто у 1990 роках, на перше місце вийшла нездатність засвоювати навчальний матеріал (46%), тоді як мовні проблеми вийшли на друге місце (18%), а розумова відсталість – на третє (10%). В цей час медичні освітні дослідження ви-

явили, що з'явилася нова категорія інвалідів – люди з розладнанням уваги (РУ), якими зараз займаються програми Уряду США.

Завдяки програмам діагностування затримки розвитку малолітніх дітей і надання їм допомоги вдається запобігти навішуванню на багатьох дітей ярлика «інвалід». До того ж федеральні інвестиції в навчання дітей з розумовими і фізичними вадами передбачають навчання педагогів і дослідження нових технологій. Останні дослідження привели до розробки допоміжних технологій; наприклад, використання комп’ютерів, які дозволяють дітям з фізичними вадами підтримувати успішність на тому самому рівні, що і їхнім ровесникам у звичайних класах. Інші закони США забезпечують учням фізичний доступ до шкільних об’єктів за допомогою скатів замість сходів або ліфтів у багатоповерхових школах.

Близько 12% усіх школярів середньої школи користуються послугами, передбаченими програмою ЗОДІ. Близько трьох четвертей школярів навчається у звичайних класах. Часто на допомогу нештатним учителям приходять педагоги, які володіють методиками навчання дітей з певними потребами безпосередньо в класі або спеціальних кабінетах, де цим дітям надають необхідну допомогу. Майже четверть школярів з фізичними або розумовими вадами вчаться в окремих класах у звичайних школах, і тільки невеликий відсоток дітей учииться в спеціальних школах або школах-інтернатах.

Відмінність в успішності

В той час, коли школи переходять до вищих норм успішності для всіх учнів, в американській системі освіти існує також давня традиція забезпечення потреб найталановитіших і найобдарованіших дітей. З перших днів існування країни, ще до прийняття закону, який гарантував кожному громадянинові суспільну освіту, сім’ї об’єднували свої

кошти, щоб навчати дітей вдома або в інших місцях. (Сьогодні, хоча і в набагато скромніших масштабах, повсюди в США існує домашнє навчання дітей). Заможні сім’ї підтримували цю відокремлену освіту через систему приватних шкіл, що готували дітей до вступу в коледжі. Але сподівання і законодавчо закріплени в минулому столітті норми, за якими всі студенти у віці до 16 років включно мусили відвідувати школу, стимулювали забезпечення цілої низки програм для всіх рівнів здібностей.

Це привело до розробки програм для особливо обдарованих і талановитих дітей. Оскільки в законах штатів і місцевій практиці існують відмінності, кількість учнів, які навчаються за цими програмами, коливається від 5% в одних штатах до більш ніж 10% в інших, але майже у всіх штатах здійснюється фінансування або діє вимога щодо навчання особливо здібних дітей. Хоча прихильники таких програм завжди стверджують, що необхідно досясти більше зусиль і коштів, школи використовують деякі методи для створення додаткового навантаження особливо обдарованих дітей. Наприклад, існують так звані програми «витягування», які передбачають, що кілька разів на тиждень учні залишають свої звичайні класи, щоб взяти участь у заняттях, що поглинюють їхні знання. Найшире це практикується у початкових школах. Так звані «школи-магніти», які займаються поглибленим вивченням мистецтв, математики або природничих наук, пропонують своїм учням інтенсивніші заняття з цих предметів, ніж у звичайній школі. У країні нараховується багато таких шкіл, як Бронксівська середня школа з поглибленим вивченням природничих наук в Нью-Йорку чи школа мистецтв ім. Дюка Еллінгтона у Вашингтоні. В 11 штатах створено школи-інтернати для поглибленого вивчення математики, природничих наук або мистецтв. Так звані «губернаторські школи», які працюють під час літніх канікул, відкриті для особливо

обдарованих і талановитих дітей. Деякі штати, наприклад, Міннесота, дозволяють відмінникам-старшокласникам відвідувати окремі курси в коледжах за рахунок держави.

Середні школи також пропонують особливо здібним дітям цілу низку можливостей виявити свої таланти. Вони можуть брати участь в таких загальнонаціональних програмах, як «Розв'язання проблем майбутнього», «Одіссея розуму» або «Читання великих книг». Понад 60% суспільних середніх шкіл і 46% приватних шкіл беруть участь в розроблених Радами коледжів «Програмах підвищеної складності» (ППС). Заняття за такими програмами ведуть висококваліфіковані вчителі-добровольці, які пропонують більш інтенсивне, поглиблene вивчення академічних предметів у порівнянні зі звичайною програмою середньої школи. У 1999 році понад 700 тисяч учнів середніх шкіл навчалися за програмою ППС і склали іспити по ній. Висока оцінка на іспиті – не нижче трійки – забезпечує учню залік і/або право навчатися на курсах підвищеного рівня майже у всіх коледжах і університетах США з чотирирічним терміном навчання.

Понад 30% учнів на цих поглиблених курсах складали учні – представники національних меншин. Сьогодні докладаються зусилля до того, щоб заохочувати середні школи, де ще немає програм ППС, більшість з яких розташовані в районах з високим рівнем бідності і великою кількістю представників національних меншин, готовати вчителів та учнів до відкриття програми ППС.

ВИРИШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

НЕРІВНОПРАВНОСТІ СТАТЕЙ

Під впливом руху за громадянські права і загальних вимог щодо посилення рівноправності у школах увагу громадськості було привернуто до поズбавлення дівчат можливості брати участь у певних програмах. Незважаючи на те, що більшість судо-

вих позовів та скандалів, пов'язаних з проблемою дискримінації за статевою ознакою, мали місце в системі вищої освіти, Титул 9 – поправка до закону про вищу освіту 1972 року – забороняє дискримінацію «в рамках будь-якої освітньої програми чи діяльності, яка отримує федеральну фінансову допомогу». Оскільки більшість шкіл так чи інакше отримують допомогу від уряду США, дія Титулу 9 розповсюджується на них. Тому школи почали пропонувати більше спортивних програм для дівчат, використовуючи деякі підручники та інші матеріали, що пропагують гендерну рівність, і надали можливість дівчаткам навчатися за програмами професійно-технічної підготовки, традиційно орієнтованими на хлопчиків.

Зусилля, спрямовані на досягнення гендерної рівноправності, викликали пильнішу увагу до проблеми участі дівчаток у шкільному житті. Очевидно, це зумовило зростання кількості дівчаток, які навчаються за програмами поглиблого вивчення математики і природничих наук. Вживаються всі заходи для того, щоб забезпечити дівчаткам такий самий доступ до комп'ютерів, що й хлопчикам. Дослідження проблеми нерівноправності статей також вплинуло на програми підготовки і перепідготовки вчителів, оскільки отримані дані свідчать про те, що вчителі підсвідомо інколи зневажливо ставляться до дівчаток на заняттях. Наприклад, дослідження показало, що деякі педагоги вимагають від хлопчиків активніших відповідей чи участі в навчальному процесі, водночас задовольняючись простішими, лаконічнішими відповідями дівчаток.

РЕЛІГІЙНА БАГАТОМАНІТНІСТЬ

На відміну від освітніх систем багатьох інших країн, США проводять політику строгого розмежування церкви й держави в школах. Державні кошти передбачені лише для суспільних шкіл, хоча деякі штати й міста в даний час проводять експеримен-

ти з так званими «ваучерними програмами», які дозволяють витрачати суспільні кошти на школи, що не входять в систему суспільних шкіл, до яких належать і парафіяльні школи. Більшість таких планів розглядається сьогодні в судах.

При існуючому розмежуванні в США існує про-цвітаючий сектор приватних і парафіяльних шкіл. Близько 5 млн. учнів, або 10% школярів, відвідують початкові й середні школи. В католицьких школах навчається половина всіх учнів приватних шкіл. Інші релігійні концесії складають 35%. В системі па-рафіяльних шкіл найвидільше росте частка мусульманських шкіл, кількість яких по країні зараз на-ближається до 200.

Висновки

Вирішення проблеми задоволення потреб такої неоднорідності контингенту учнів у суспільних школах США вимагає постійних зусиль. Політичні діячі, педагоги, суди й батьки невтомно шукають найкращих шляхів навчання усіх школярів. Так, на зміну судовим рішенням про десегрегацію та політику «позитивних дій» приходять ініціативи, спрямовані на поліпшення якості освіти в усіх школах і особливо на підтримку і підготовку вчителів, які працюють в дуже неоднорідних колективах. Про-

грами оцінки роботи шкіл розширяються за рахунок введення в них спеціального тестування пред-ставників мовних меншин та школярів із фізични-ми й розумовими вадами. Замість того, щоб виклю-чачи їх з тестування, спеціалісти, які займаються розробкою системи оцінки роботи школи, вважа-ють, що про дійсні успіхи в школі можна говорити лише тоді, коли відомі результати успішності всіх учнів. Концепція двомовної освіти не є беззапереч-ною, але вона має багатьох прихильників у біль-шості районів країни. До того ж загалом батьки все більше вимагають поліпшення методики викладан-ня іноземних мов для учнів.

Така наполеглива прихильність до задоволення потреб учнів, незалежно від існуючих між ними відмінностей, буде потрібна для підготовки амери-канських шкіл до майбутнього, в якому, за прогно-зами, на кінець 21 століття меншини складатимуть 60% населення США.

Енн К. Льюїс пише про політику в сфері освіти і веде колонку оглядача у провідному американському журналі з питань освіти «Фі Дельта Каппа».

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

АМЕРИКАНСЬКА ОСВІТА: ПРОБЛЕМА «ВИБОРУ»

РІК ГРІН

Гейл Вотсон представляє собою цілий рух за реформу школи, хоча стверджує, що вона лише мати, яка шукає найкращої освіти для своїх дітей.

Її син Джевонте ходить у невеличку, розташовану недалеко початкову школу в м. Гартфорді, шт. Коннектікут, де формуванню характеру і цінностей приділяється стільки ж уваги, скільки навчанню в класі. Другий син Дешоун їздить автобусом в інше місто до проміжної школи (6–8 класи) для дітей з особливими потребами. Її дочка Такуонда наступного року закінчить програму «магніт» в одній із чотирьох міських середніх шкіл, де діти вивчають латину й грецьку класику.

Всі ці школи суспільні. Але замість того, щоб просто послати дітей в розташовані поряд школи, як це робить більшість батьків у цьому старіючому фабричному містечку, Вотсон ретельно підібрала кожну з них у рамках невеликої, ініціативної програми «вибору школи», яка набирає сили. Вотсон та її діти – це перші паростки нового напрямку, що зароджується, відповідно до якого освіта ґрунтуються на простій ідеї – нехай вибирають батьки.

Концепція вибору школи, за якою батьки можуть вибирати ті школи для своїх дітей, де діти, на їхню думку, отримують максимальну користь, буквально увірвалася на сцену шкільної освіти.

Безперечно, більшість дітей в США об'єднуються на місцевому чи регіональному рівнях у рамках концепції «загальних шкіл», яку було розпочато у таких містах Нової Англії, як Гартфорд, сотні років тому, навіть до проголошення у 1776 році незалежності США.

(Загальні школи були суспільними й формально відкритими для всіх. Але мали релігійну спрямованість і за навчання в них здебільшого треба було платити. Американська система суспільних шкіл розвинулася в середині 19 століття на основі ідей просвітителя Гораса Манна в Массачусетсі, а пізніше поширилась скрізь на північному сході Сполучених Штатів і, зрештою, по всій країні.)

Сьогодні загалом система освіти в суспільних школах набирає сили. Рівень засвоєння навчального матеріалу учнями всієї країни зростає, а такі показники, як частка дітей, що кидають школу, зменшуються. Опити суспільної думки часто свідчать,

що батьки задоволені рівнем освіти в місцевій суспільній школі. Все ж таки існують відчутні розриви в успішності між міськими й приміськими шкільними округами, а також між білими учнями й представниками меншин. Ті, кого не задовольняє місцева суспільна школа, шукають інші школи за цією програмою.

В дійсності для законодавчих органів штатів та місцевих шкільних рад, а також для багатьох громадян питання розширення вибору шкіл для батьків стало чи не найважливішою справою у сфері освіти в США сьогодні.

«Я просто хочу, щоб мої діти отримали по можливості найкращу освіту. Це дійсно змушує їх замислитися», – говорить Вотсон, яка сама вчилася у звичайній суспільній школі, коли росла в Гартфорді. Тепер вона вважає, що конкуренція і вибір є одним із шляхів пожвавити роботу таких слабких шкільних округів, як їхній, які розташовані в одному з найбідніших міст країни.

Вотсон відкрила для себе можливість вибору шкіл просто випадково, коли її діти відвідували школу по сусіству, де вчитель-ентузіаст намагався запровадити альтернативну програму, не тільки предметну, але й спрямовану на розвиток особистості та цінностей.

Їй пощастило, що вона виховувала дітей тоді, коли шкільні округи та штати докладали неймовірних зусиль, щоб підвищити успішність, і почали експериментувати з колом новаторських ідей, наприклад, з програмою «вибору школи».

Така стратегія справді надає батькам можливість вибору, пропонуючи їм різноманітні школи, колись відкриті лише для таких заможних людей, які могли собі дозволити навчання у приватній школі. Часто це означає вибір школи чи спеціалізованої програми, побудованої навколо конкретної теми, наприклад, мистецтва, науки й техніки або виховання особистості (хоча виховання особистості –

прищеплення учням цінностей в рамках шкільної програми – стало сьогодні загальнознаним явищем в школах усієї країни).

Водночас прихильники ще більшої свободи відстоюють право видавати грошові «ваучери» батькам, які вирішують послати своїх дітей в приватну школу за своїм вибором, з тим щоб самим оплачувати навчання. Цю ідею хочуть втілити у життя в кількох містах – Клівленді (шт. Огайо), Мілуокі (шт. Вісконсин). Але ще й сьогодні федеральні суди, загалом, вирішують, що незаконно використовувати суспільні кошти на оплату навчання в приватних школах. Можливо, незабаром, вже у 2001 році, Верховний Суд США – найвищий судовий орган країни – прийме це питання до розгляду.

Тим часом незначний відсоток – один мільйон з 53 мільйонів учнів суспільних та приватних шкіл – рішуче відходить від традиційної школи. Так званих «домашніх школярів» навчають вдома їхні батьки. Хоча їх і небагато, але кількість таких школярів помітно зросла за останні 10 років і вони служать ще одним проявом невпинного бажання мати вибір форм освіти в США.

«Батьки повинні мати можливість вибору», – вважає Стівен К. Трейсі, колишній керівник шкільного округу, теперішній управлятель компанії «Едісон Скулз Інк.» – провідної компанії, яка займається управлінням суспільними школами за контрактом. «Сьогодні навіть у правлячих колах існує розуміння того, що ця потреба вибору майже безспірна». Восени на початку 2000 навчального року компанія «Едісон», яка ще не досягла рентабельності, управляла майже 100 школами, в яких навчаються понад 50 000 дітей.

«Ми живемо в суспільстві споживачів – ми такі звичні до вибору», – додає Трейсі, відзначаючи, що люди більше не сприймають «думку про те, що в них немає вибору, коли йдеться про навчання в школі. На користь вибору існує два суттєвих аргу-

менти. Перший полягає в тому, що справи йдуть на краще; що конкуренція веде до поліпшення роботи. Другий – це те, що вибір означає свободу».

За останні п'ять років, як стверджує Трейсі поряд з іншими зацікавленими, в американські класи проникають величезні зміни. Сьогодні вже три відсотки американських учнів користуються тим чи іншим вибором, коли йдеться про навчання в школі, – ще 10 років тому така кількість здавалася неймовірною.

Ситуація з вибором не скрізь однакова. У деяких штатах, наприклад, у Каліфорнії, у батьків, які живуть в містах і приміських зонах, є доволі широкий вибір. В інших штатах, таких як Коннектікут, де живе Вотсон, рух за вибір школ переважно обмежений містами, де успіхи учнів мінімальні, а рівень бідності найвищий.

Ідея про те, що школи мусять пропонувати вибір, – так само, як вибір продуктів у супермаркеті чи кінофільмів у багатозальних кінотеатрах, – поволі, але невпинно охоплює країну, де безкоштовна суспільна освіта вважається одним із найцінніших надбань.

Статутні школи

Двоє дітей Гейл Вотсон відвідують «статутні» школи, які існують на гроші платників податків, але працюють значною мірою залежно від місцевих органів освіти. Ці школи, які з'явилися в Міннесоті усього 8 років тому, вийшли в лідери руху за вибір школ у Сполучених Штатах.

Передбачається, що на осінь 2000 року понад 2000 статутних шкіл будуть функціонувати у понад 30 штатах із загальної кількості 50 штатів у США. У деяких штатах школи звільнені від існуючих вже давно розпоряджень на кшталт вимоги про прийняття на роботу дипломованих вчителів. Це, в свою чергу, викликає суперечки і розбіжності в поглядах.

Прихильники цієї концепції вважають, що «ста-

тутні школи» дозволяють вчителям-новаторам випробовувати нові ідеї, а батькам вибирати той тип школи, який вони хочуть для своєї дитини. Такі заклади переважно невеличкі, часто організовані навколо певної теми, зсередини керовані педагогічним колективом. Критики вважають, що в таких школах погано здійснюється керівництво, недостатній нагляд, і ще менше доказів того, що вони покращують успішність учнів на довготривалу перспективу.

«Все більше шкільних округів намагається відкрити статутні школи, – говорить Джо Натан з Центру за реформу шкіл при Університеті Міннесоти. – Народ вимагає вибору. Прихильники статутного руху стверджують, що ми можемо очікувати більшого від суспільної освіти».

Поширення статутного руху настільки велике, що його підтримують законодавча і виконавча гілки влади США (адміністрація Клінтона і Конгрес), прибічники комерційних шкіл, християнські фундаменталісти, а також національна асоціація просвіти і американська федерація вчителів – два найбільших професійних союзи, які представляють інтереси вчителів суспільних шкіл.

«Цей рух поширився з одного штату на 37 інших. Він росте і набирає сили дуже швидко. Сотні тисяч дітей учаться в цій школі краще, ніж у звичайних школах», – стверджує Натан, який працює із статутними школами всієї країни.

Штат Мічиган на Середньому Заході цілком міг би вважатися провідним у русі за вибір школи та за статутні школи. Якщо деякі штати зробили лише перші непевні кроки на шляху до руху за вибір і мають порівняно мало статутних шкіл, що функціонують, Мічиган надав статути десяткам незалежно керованих шкіл, головним чином, через хронічно низьку успішність у своїх міських школах і давню нерівноправність фінансування шкіл у великих і малих містах. Приблизно 4% учнів штату навча-

ються в статутних школах, багатьма з яких керують комерційні фірми, схожі на «Едісон».

«Існує багато причин, чому люди це роблять, – міркує Девід Арсен, професор Мічиганського Університету. – Деякі статутні школи носять, безпідзарядно, новаторський характер, але в цьому головна відмінність цих шкіл у цілому. Вони все ж таки складають неоднорідну групу шкіл».

Дослідження Арсена підтримують думку про те, що в гірших школах батьки хочуть вибору, навіть якщо це означає погіршення матеріально-технічного забезпечення шкіл, які відчувають в ньому дуже велику потребу. Критики статутних шкіл давно обстоюють думку, що ці школи просто викачують життєво необхідні гроші з тих шкіл, які часто навчають найбідніших американців з сімей із найнижчим рівнем освіченості.

Нові чартерні школи, «як правило, відкриваються там, де найгірше працюють традиційні суспільні школи, – вважає Арсен. – Вони відмивають кошти суспільних шкіл, які постають віч-на-віч із найбільшою кількістю проблем».

Однак, Арсен та інші причетні до освіти вважають, що в таких штатах, як Мічиган і Аризона, де статутні школи є звичайним явищем, вони також починають змушувати звичайні школи вносити у свою діяльність деякі зміни, щоб не втратити надто багато учнів.

«Якщо втрачаеш 3–4% відсотки учнів на користь статутних шкіл, починаєш над цим замислюватися», – говорить Арсен і наводить факти про зростання зусиль у сфері маркетингу, наприклад, про цілоденні дитячі садочки, рекламу на рекламних стендах і по радіо. «Виробився новий підхід, що враховує прагнення батьків», – додає він.

Згідно з дослідженнями Арсена і його колег, у більшості випадків основна відмінність полягає не в тому, що вивчають у школах, а в тому, як ними керують.

«По суті, програми майже не змінилися, – зауважив Арсен. – Змінюється підхід до управління школами та їх організації».

ПРИВАТНІ ВАУЧЕРИ

Хоча суди заблокували більшість обмежених ваучерних програм, прихильники цієї ідеї запропонували ще один метод, щоб не поховати ідею: безплатні стипендії.

Заможні інвестори, які хочуть, щоб нарешті почала діяти програма суспільних ваучерів, приступили до реалізації фінансованих приватним шляхом ваучерних ініціатив у десятках міст по всій території Сполучених Штатів Америки. Найпомітніший експеримент розпочато в Сан-Антоніо, штат Техас, де група консервативно налаштованих ділових людей зібрала 50 млн. доларів і запропонувала кожній дитині в одному з шкільних округів міста ваучер для використання при оплаті приватної школи. І все ж таки майже для кожного з 47 млн. школярів, які відвідують початкову й середню школи в Сполучених Штатах, стипендії в приватних школах не вирішують усіх проблем.

Ніна Шокрай Рис, спеціаліст з питань освіти «Фонду спадщини», який займається дослідженнями і наданням рекомендацій на підтримку вільного ринку, стверджує, що найактивніших захисників концепції вибору шкіл можна зустріти серед прибічників релігійної шкільної освіти і меншин з центральних міських районів, де шукають кращих шкіл. До опонентів системи ваучерів належать ті громадяни, які розглядають використання суспільних коштів на приватні школи як порушення положення федеральної конституції про відділення церкви від держави, а інші виступають проти ваучерів через те, що вони відбирають гроші у шкіл, які найбільше їх потребують, таким чином витягуючи кошти з центральних районів міст країни.

На початку цього року варіацією на тему «вауче-

рів» стало те, що федеральний суддя штату Флорида призупинив один із найрішучіших експериментів у сфері вибору шкіл. Експеримент дозволив батькам дітей, які відвідують погані суспільні школи, відправляти їх в іншу школу, суспільну чи приватну, за рахунок штату. Суд постановив, що гроші платників податків мають направлятися у суспільні, а не в приватні школи.

ВСЕ БІЛЬШЕ БАТЬКІВ ПРАГНУТЬ ВИБОРУ

У 1990-х роках постійно зростав відсоток американців, що висловлювались за надання батькам права вибирати школу, в яку ходитимуть їхні діти. Деякі округи і кілька штатів навіть дають батькам право вибирати практично будь-яку суспільну школу за бажанням, якщо в класі є місця.

Тед Керролл, батько учня суспільної школи, обраний членом освітньої ради в Гартфорді, вважає, що надання батькам права вибору із списку невеликих міст має вирішальне значення для майбутньої суспільної освіти.

Зараз Керролл є членом ради директорів статутної школи «Прорив», невеличкої початкової школи, що існує на бюджетні кошти і зачуває учнів з усього району Гартфорда, в тому числі і сина Гейл Вотсон Джевонте. Це одна з небагатьох статутних шкіл міста.

«Я впевнений, що батьки, діти яких учаться в «Прориві», дуже задоволені, – відзначає Керролл. – Вони відчувають, що беруть активну участь у процесі освіти своїх дітей. Саме цього й очікують педагоги та рада «Прориву». Кожен педагог розуміє місію школи. Досить важливу роль відіграє кількість і контингент школярів. Існує певний склад, за межами якого школа може втратити атмосферу довіри, необхідну для відчуття справжньої спільноті».

150 учнів «Прориву» без тісноти заповнюють актову залу школи. Вранці щоп'ятниці вони разом з директором школи Нормою Нейманн Джонсон

співають кілька пісень або обговорюють якусь тему. Це приклад заходів для невеликої школи, звичний для «Прориву».

Окрілена успіхом невеликих шкіл в Нью-Йоркському шкільному окрузі у Східному Гарлемі, Нейманн Джонсон створила альтернативну школу, збудувавши її навколо вирішення проблем реального світу, розвитку особистості, програм виховної роботи з батьками.

«Якщо всіх батьків поставити перед вибором, вони «осідають коня» й почнуть пошуки», – відзначає вона.

Її школа приваблює не лише зацікавлених батьків, але й вчителів, які шукають інших шляхів.

«Дослідження свідчать, що результати з'являються лише там, де вчителі віддані справі, – стверджує Нейманн Джонсон. – На 7 вчительських посад на момент відкриття школи було 98 заяв. Кожен вчитель тут уболіває за свою справу. Якби існували тільки школи за вибором, то не було б поганих вчителів».

Саме такі аргументи, як сподіваються прихильники цієї концепції, дозволяють відкрити чартерні школи і школи вибору навіть у найконсервативніших американських населених пунктах.

«Представники статутного руху переконані, що можна чекати більшого від суспільної освіти, – зauważає Натан з Університету Міннесоти. – Це дуже позитивна думка про те, чого можуть досягнути школи».

На думку директора Вашингтонського Центру за реформи освіти Джинн Аллен, найважливіша зміна, можливо, полягає в тому, що тепер усі ті, хто виступає проти вибору, розглядаються як противники шкільної реформи.

«Концепція вибору шкіл міцно вкоренилася в суспільну політику. Якщо ви не за неї, то ви вважаєтесь проти неї, – пояснює вона. – У людей розгорівся апетит».

Для Вотсон та її трьох дітей вибір залишається простим – як в окрузі знайти країні суспільні школи. «Статутні школи і «школи-магніти», – найкраще з того, що з'явилося у сфері освіти останнім часом, – говорить вона. – Ці школи мають так багато шляхів, щоб допомогти дітям навчатися. Коли я ходила в школу, цього просто не існувало».

Rіk Грін, журналіст із багаторічним досвідом, займається темами освіти в газеті «Гартфорд Курант», шт. Коннектікут. За свої публікації він отримав головний приз асоціації журналістів, які пишуть на тему освіти.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КЛАС

**У СТАТЯХ, НАПИСАНИХ ЕСТЕР Ф. ШЕФФЕР,
РІЧАРДОМ ДІФФЕНБАХОМ ТА ДЕБОРОЮ ГЕХТ,
ВИСВІТЛЮЮТЬСЯ ТРИ АКТУАЛЬНІ ТЕМИ В
СФЕРІ ОСВІТИ – НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ СЛУЖІННЯ
СУСПІЛЬСТВУ, ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ Й
БЕЗПЕКА.**

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

ЕСТЕР Ф. ШЕФФЕР

Виховання особистості бере свій початок у засадах американської суспільної системи і завжди було невід'ємним складником шкільної освіти. Однак протягом якогось часу, якраз тоді, коли це, напевно, було найпотрібніше, освітні заклади не займалися вихованням особистості.

Сьогодні, проте, на екрані освітнього радара ця тема знову висвітилась. Перші ознаки вказують, що школи, які роблять наголос на вихованні особистості, її моральних якостей, добиваються вражаючих результатів.

Партнерство з виховання особистості (ПВО) – загальнонаціональне позапартійне об'єднання окремих осіб та організацій, яке вважає своїм обов'язком розвивати у молоді високі моральні якості, визначає цю концепцію як «тривалий процес допомоги молоді розвивати таку високоморальну особистість», яка знає основні етичні цінності,

дотримується їх і діє у відповідності з ними. Такими моральними цінностями є справедливість, чесність, співчуття, відповідальність і повага до себе та інших. Мета полягає в тому, щоб оточити школяра таким середовищем, яке демонструє, навчає і заохочує практично застосовувати суспільно корисні цінності. В результаті дітям не тільки розповідають про ці цінності, але й прищеплюють їх, учать приймати рішення і діяти у відповідності з ними. Такий підхід вимагає постійного зосередження на моральних якостях в рамках шкільної програми і повсякденного життя.

Для впровадження програми виховання особистості в школі потрібні час, зусилля і, зокрема, спеціальна підготовка педагогів, але такі затрати окупаються. Середній та старший класи по всій країні, які поставили перед собою подвійні цілі – академічного навчання й розвитку особистості, – добиваються вагомих результатів у поліпшенні загальної обстановки в школі, культури спілкування, участі школярів та батьків у громадському житті школи і навіть у підвищенні успішності. Виховання особистості виявляється успішним у школах різних розмірів.

рів, з однорідним і неоднорідним контингентом учнів та з дітьми із сімей, які належать до всього соціально-економічного спектру населення.

Щоб бути ефективним, виховання особистості мусить бути продуманим і спрямованим. Воно повинно охоплювати всі аспекти шкільного життя – від навчання до спорту та інших позакласних заходів. Воно повинно бути основою усіх міжособистісних стосунків дорослих і школярів.

Школи, де добре поставлена справа виховання особистості, створили атмосферу піклування й уваги до проблем поведінки – таких, як ізоляція певних дітей і ворогування різних груп або угруповань. В таких освітніх закладах розвинена ефективна система контактів і взаєморозуміння між учнями й дорослими. Такі школи реагують на проблемами, що виникають, а вчителі, адміністратори та учні часто готові діяти і брати на себе відповідальність, коли в іншого учня виникає проблема.

Школи, які вирізняються в цьому плані, наділені деякими спільними характеристиками. Всі вони характеризуються відданим справі керівництвом, куди входить не тільки директор школи, але й помічник, консультанти. У них є спільний словник – набір цінностей, інтегрований у процес вивчення літератури, історії, інших предметів. (У середній школі «Маунт Лебанон», розташованій у приміській зоні міста Піттсбурга, шт. Пенсільванія, набір цінностей простежується навіть, здавалось би, в таких непридатних для цієї мети предметах, як математика і природничі науки). Вони вплітають питання виховання особистості в програми підвищення кваліфікації педагогів. (Наприклад, у середній школі Лісвілла, округ Вейк, шт. Північна Кароліна, вчителі організовані у групи, які використовують тему розвитку особистості як головний елемент суспільного планування навчального курсу й уроків). Вони роблять наголос на взаємоповазі. Вони шукають шляхів внесення в свої програми елементів сус-

пільної роботи і отримують помітні результати, як, наприклад, «Юс Опортюнітіс Анлімітед» – альтернативна суспільна школа в Сан Дієго, штат Каліфорнія, для проблемних дітей, яких перевели з інших шкіл округа. В школі «Юс Опортюнітіс Анлімітед» частка дітей, які кидають школи, впала з 23% протягом 94–95 навчальних років до менш ніж 13% через два роки.

Хоча виховання особистості не забезпечує ні швидкого рішення проблем, ні гарантій від вибуху насильства, але воно, безперечно, є одним із найсуттєвіших шляхів вирішення проблем загалом.

Естер Ф. Шеффер є виконавчим директором програми виховання особистості у Вашингтоні. Цю статтю передруковано із дозволу автора з жовтневого випуску (1999 рік) бюллетеня Національної асоціації директорів середніх шкіл. Авторські права належать Національній асоціації директорів середніх шкіл.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

ПЛАНУВАННЯ БЕЗПЕЧНІШИХ ШКІЛ

РІЧАРД ДІФФЕНБАХ

Тоді, як громадськість США сперечается про причини недавнього вибуху насильницької злочинності в школах і шляхи її подолання, школи зіткнулися з необхідністю бути готовими до будь-яких несподіванок. Щоб їм допомогти, агентства дій у надзвичайних ситуаціях пропонують свої послуги, намагаючись убезпечити школи й захистити дітей.

Для спеціалістів дій у надзвичайних ситуаціях

стрілянина у квітні 1999 року у Літтлтоні, штат Колорадо, та в інших місцях продемонструвала важливість швидких і ефективних дій у відповідь на насильство. Посадові особи школи та місцеві органи влади починають усвідомлювати необхідність координації діяльності служби дій в надзвичайних ситуаціях, – включаючи служби шерифа, міську поліцію і поліцію штату, оперативні групи розмінування, пожежників, диспетчерів, службу швидкої допомоги і лікарні. Вони також повинні навчитися співпрацювати з засобами масової комунікації, представниками влади різних рівнів і, звичайно, батьками. Менш драматичні кризові ситуації – від паніки з приводу можливих вибухових пристройів до стихійних лих – також можуть послужити причиною активних дій.

«Проблеми з надзвичайними обставинами полягають у тому, що вони трапляються дуже рідко, – вважає Пітер Кларк, директор Вермонтської школи, чие приміщення погрожували затопити. – Справа в тому, наскільки швидко вони виникають».

Спеціалісти штатів з дій у надзвичайних ситуаціях готові допомогти школам розробити гарні плани, тому що регулярно мають справи з різноманітними кризовими ситуаціями. «Ми – спеціалісти з планування на випадок різноманітних небезpieczeń, – стверджує директор агентства з дій у надзвичайних ситуаціях. – Я вважаю, що ми можемо багато чого запропонувати школам у цьому плані».

Насильство в школах спонукало його приступити до втілення нової програми для шкіл і місцевих посадових осіб у штаті. Кілька випадків зробили цю тему актуальною. Навчальні заняття у рамках цієї програми розроблені з урахуванням особливостей кожного шкільного округу. Вони складаються з навчання тому, як розробити план дій у надзвичайних ситуаціях, проводити навчальні тривоги, пошук, координувати дії із службами з надзвичайних ситуацій і працювати з засобами масової інформації.

Спеціалісти штатів з дій у надзвичайних ситуаціях стверджують, що школам треба передбачити свої дії у випадках якнайбільшої кількості можливих ситуацій. «Ми допомагаємо школам складати всебічні плани, які б передбачали усікі небезпеки, наприклад, бурі та розлив хімічних речовин, – говорить Вуді Фогг, директор Бюро з дій у надзвичайних ситуаціях, шт. Нью-Гемпшир. – Такий план підготує школи до всіляких несподіванок».

Як стверджують координатори дій у надзвичайних ситуаціях, запорукою ефективних дій є партнерство з педагогами, місцевими активістами, ро-дичами і спеціалістами з безпеки населення. В Аризоні таке партнерство складається з департаменту освіти штату, університетів штату і ділових кіл, представлених банком «Бенк оф Америка». Партнери надають технічну і фінансову підтримку, щоб зробити школи безпечними. Програма, організована цими партнерами, передбачає дводенне навчання місцевих груп, до яких входять члени шкільних рад, адміністратори, педагоги, технічний персонал школи, батьки, місцеві посадові особи та штатні співробітники служб безпеки населення.

Залучення місцевих жителів підвищує імовірність успішної реалізації цих планів. Ед фон Туркович, директор служби дій в надзвичайних ситуаціях шт. Вермонт, вважає, що школярі також повинні бути серед числа партнерів: «Надзвичайно важливо те, що залучення школярів сприятиме вихованню кращих громадян у майбутньому».

В основному, директори служб штатів з дій у надзвичайних ситуаціях вважають, що їхнє завдання полягає в допомозі школам і місцевим органам управління. Як стверджує Фогг, служби мусять «надати їм необхідні засоби для забезпечення готовності ефективно реагувати на будь-які надзвичайні випадки, а не вказувати їм, що треба робити».

Створюючи такі програми, представники цих служб штатів використовують існуючі ресурси й

методи. Так, в Арізоні використовують шкільний курс безпеки, який викладає федеральне агентство з дій у надзвичайних ситуаціях. Курс адаптований з урахуванням потреб штату, із введенням важливого розділу про насильство в школах. В програмі школ Нью-Гемпшира передбачено вивчення питання «системи управління при інцидентах», яке спершу було розроблено для військових. Згідно з цією системою, шкільні працівники стають спеціалістами з дій у надзвичайних ситуаціях, виконуючи конкретні функції та обов'язки.

Багато законодавців штатів розглядають закони, які схвалюють або вимагають від шкіл розроблення відповідних планів. До того ж, вони вивчають широке коло профілактичних заходів – розширення штату консультантів у школах, безкоштовні телефони для повідомлення інформації про підозрілі дії, а також суворіші покарання для школярів, які помічені в тому, що вони залякували інших, билися чи виявляли інші ознаки насильницької поведінки.

Загалом, ці програми штату, що набирають сили, дають школі відчуття впевненості в тому, що працівники служб з дій у надзвичайних ситуаціях прийдуть на допомогу, якщо у школах виникнуть загрозливі для життя ситуації. Водночас служби штату розширюють можливості місцевого населення, надаючи їм засоби для самодопомоги і самозахисту, а також для підвищення безпеки шкіл і дітей.

Річард Діффенбах – аналітичний оглядач Національної асоціації спеціалістів з дій у надзвичайних ситуаціях при Раді адміністрації і штатів. Авторські права належать Раді адміністрації штатів. Передруковано за згодою «Новин адміністрації штатів».

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

ВЗАЄМОДОПОМОГА ЧЕРЕЗ СЛУЖІННЯ СУСПІЛЬСТВУ: НАВЧАЮЧИСЬ БУТИ КОРИСНИМ

ДЕБОРА ГЕХТ

3айдіть у статутну школу у м. Габокене (штат Нью-Джерсі) – і ви можете зустріти старшокласника, який жваво обговорює з третьокласниками художню виставку, на якій вони вчора побували. В іншому класі можна побачити другокласника, який читає книжку малюкові дитячого садка. А далі в коридорі два першокласники обговорюють плани міста стосовно нової програми переробки відходів.

Ця школа вважає своїм обов'язком навчати з допомогою служіння суспільству – використовуючи його як педагогічний засіб для того, щоб заохочувати дітей з неоднорідного в культурному, етнічному та економічному плані середовища міста працювати разом над задоволенням потреб суспільства. Дітей навчають розуміти, що таке «суспільство», «потреби» щодо самих себе, своїх сімей, школи, міста.

Термін «навчання через служіння місту» стосується експериментального методу викладання й навчання, який набуває широкого розповсюдження в школах США. Він надає школярам можливості застосовувати економічні та інші навички в реальних життєвих ситуаціях. Учнів залучають до певної корисної роботи на благо суспільства, яка потім перекликається з їхнім навчанням через добре продумані періоди осмислення й аналізу. Ця концепція повсюди знаходить підтримку – з боку педагогів, спеціалістів з молодіжних програм, політик і навіть працівників системи правосуддя у справах неповнолітніх. В деяких штатах суспільна робота є обов'язковою умовою отримання атестата

про закінчення середньої школи, і все частіше в бланках заяв для вступу в коледж від майбутніх студентів вимагають пред'явити докази такої роботи на суспільних засадах. Дійсно, завдяки прийняттю Конгресом США в останнє десятиріччя різноманітних законів, навчання через служіння суспільству фактично узаконено в країні, причому понад мільйон дітей беруть участь у суспільній роботі на громадських засадах.

Хоча і робота на громадських засадах, і навчання через служіння суспільству схвалюється й підтримується, між ними існує різниця. Наприклад, насадження місцевого саду може вважатися проектом у сфері суспільної роботи. Ця робота може перетворитися в навчання через служіння суспільству, якщо мета її полягатиме у допомозі школярам зрозуміти якісні питання з ботаніки чи геометрії. Далі, за взаємною згодою учасників і керівників, діяльність в рамках навчання через служіння суспільству повинна задовольняти реальну потребу, мати певну часову протяжність і складатися з чотирьох основних елементів – планування, виконання роботи, осмислення й урочистого підведення підсумків.

Види навчання, яке здійснюється під час служіння суспільству, так само різноманітні, як і самі види діяльності. Найчастіше поставлені цілі навчання пов'язані з підвищенням академічної успішності у певній сфері, розвитком рис характеру особистості (наприклад, підвищеннем терпимості до інших або самопізнання), підготовкою до майбутньої професії і розвитком у школяра почуття громадської відповідальності. Часто програми розробляються, щоб допомогти учням досягнути загальнонаціональних норм, норм штатів або місцевих стандартів. Наприклад, учні можуть вивчати історію, беручи інтерв'ю у людей похилого віку, проводити з ними час. Вони можуть засвоїти ефективні літературні методи, пишучи книги

для дітей молодшого віку. Вони можуть розширяти свої знання у сфері природничих наук або громадянства, очищаючи свої мікрорайони і насаджуючи сади.

Чи є навчання через служіння суспільству справжнім навчанням? Якщо учні витрачають час на цю діяльність, чи не скорочує це час на виконання домашнього завдання, самопідготовку? Насправді дослідження засвідчили, що навіть коли учні проводять час поза школою, займаючись суспільно-корисною роботою, їхня успішність від цього не страждає. Однак найбільший і найпоказовіший ефект проявляється в психосоціальній сфері і сфері розвитку особистості. Учні незмінно вважають свою працю важливою. У них розвивається почуття впевненості в собі. Вони стверджують, що вони піклуються про інших і вчаться розуміти різних людей. А в результаті це підвищує їхню самооцінку.

Цікавий також той факт, що глибоко продумана праця на благо суспільства не виводить на перше місце найпопулярнішого, найрозумнішого чи найбагатшого учня. Навчання через служіння суспільству урівнює всіх. Насправді часто буває так, що учні, які на звичайних класних заняттях пасивні чи порушують дисципліну, буквально перевтілюються, отримавши можливість попрацювати в рамках програми суспільно-корисної роботи. Наприклад, учень, який не може або не хоче сидіти тихо під час 40-хвилинного уроку історії, може з радістю скористатися можливістю організувати танці для людей похилого віку.

Під час навчання через служіння суспільству підлітки бачать, що їхні зусилля цінуються іншими, що вони внесли свою частку у зміни на краще. Можуть працювати разом з небайдужими дорослими, таким чином утверджуючись як корисні члени суспільства загалом.

Дебора Гехт – психолог з проблем навчання, науковий співробітник центру поглиблених досліджень проблем освіти при аспірантурі Міського університету Нью-Йорка. Авторські права 1999 року належать «Корпорації з питань соціальної політики». Передруковано з дозволу останнього випуску «Соціальної політики» 1999 року.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

НОВІ ВІДКРИТТЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ: ОНОВЛЕННЯ ШКОЛИ І НАВЧАННЯ ОСВІТЯН

ДЖОН ГУДЛЕД

Система підготовки освітніх кадрів – професійна підготовка вчителів початкових і середніх шкіл – давно не отримувала належної уваги, потерпаючи від того, що їй не надавали належного статусу. Коли освітні заклади через кілька десятків років свого існування перетворились із звичайних шкіл на педагогічні коледжі, потім на коледжі, що підпорядковувались штату, потім на університети штату, деякі з них вирішили за краще применити свою роль у підготовці вчителів і почали стверджуватися як освітницькі заклади в галузі суспільних і точних наук. Багато з них закрили дофахову підготовку, програми для підготовки викладачів вузів повністю зосередились на аспірантурі.

Дійсно, більшість сучасних престижних освітніх закладів готують дуже мало вчителів для школи або й зовсім відмовились від цієї програми. Оскільки кожен такий заклад є складником великого університету, орієнтованого на дослідницьку роботу, то можна прийти до висновку, що для підготовки вчителів в найпрестижніших палацах вищої освіти зовсім немає місця.

Як мені здається, в цій ситуації, головним чином вища освіта несе моральну відповідальність за лідерство в забезпеченні високоосвічених вчителів для шкіл Сполучених Штатів. Свідоме ухилення від підготовки вчителів, замість піднесення цієї справи до рівня найважливішої, можна вважати не престижною політикою, а швидше ганьбою.

Однак несподівано питання про підготовку вчителів знову виринуло на поверхню в політичних колах переважно у зв'язку з необхідністю проведення шкільної реформи. П'ятнадцять років пильної уваги громадськості до шкільної реформи включили до кола цих проблем вищу освіту і традиційно пов'язану з нею підготовку педагогічних кадрів. Позиції, які можуть зайняти заклади в сфері освіти вчителів, звужуються до трьох, перша з яких, напевне, непереконлива: уникнути, погодитися з розпорядженнями штату або взяти на себе моральну і концептуальну відповідальність.

Сьогодні в Сполучених Штатах існує особлива незвична ініціатива вдосконалення освіти під назвою «Загальнонаціональна мережа відродження освіти» (ЗМВО). Порядок денний цієї організації –

«Питання освіти у демократичному суспільстві» – полягає у спрямуванні зусиль освітян в 33 коледжах і університетах, понад 100 шкільних округах і 500 школах в загальне русло, щоб одночасно відродити навчання й підготовку педагогів. У трьох із цих партнерських організацій (школи-коледжі) навчаються більше половини майбутніх вчителів, що їх випускають відповідні штати, за програмами, досить відмінними від тих, за якими навчали кілька років тому.

Ця мережа освітніх закладів (ЗМВО) вирізняється тим, що головні керівники на всіх рівнях добровільно зробили свій вибір. Учасників ЗМВО спонукає до дій найкраща з усіх можливих причин: вони самі того хочуть – під впливом двох найголовніших стимулів, першим із яких є зростання кількості свідчень того, що справа підготовки вчителів потребує в занедбаному стані, а другим – актуальність питань розвитку інтелектуальних можливостей і виховання особистості. Програма «Питання для освіти в демократичному суспільстві» є результатом двох спільніх з моїми колегами досліджень природи навчання у школі та необхідних змін. Вона складається з трьох частин: завдання; умови, необхідні для їх виконання, та шляхи втілення. Програма напруженна.

Для вчителів і педагогів програма складається з чотирьох чинників: виховання школярів у суспільстві громадянської і політичної демократії, докладне ознайомлення молоді з питаннями культури людського спілкування, прищеплення вміння турбуватися про інших та моральний нагляд за школами й програмами підготовки вчителів. Існує близько 60 умов виконання цієї місії, а ті етапи роботи, які слід запроваджувати, потребують тісного співробітництва шкіл і закладів вищої освіти. Останні мають залучати до співпраці професорів з педагогічних коледжів та з факультетів гуманітарних і точних наук.

Інтенсивна самовіддача основних «гравців», праця на передових ділянках програми протягом року, планова щорічна зустріч учасників, щільна робота в електронній мережі, повне використання чудес сучасної електронної комунікації забезпечили достатню психічну енергію і взаєморозуміння, необхідні для відродження і самих людей, і освітніх закладів. Адже мало ймовірно, щоб в умовах відсутності спільногого плану дій три роз'єднані протягом довгого часу сфери (виховання педагогічних кадрів, гуманітарні й точні науки та школи) – причому кожна зі своєю програмою – зійшлися й домовились про партнерство, щоб виробити виважену логічну й цілеспрямовану програму з мозаїчних програмних частинок.

Виникають питання щодо фахової підготовки вчителів. Припустімо, що ми хочемо, щоб усі вчителі були і високоосвіченими громадянами, і добре підготовленими зі своїх предметів фахівцями, – чи гарантують нові програми такий результат? Припустімо, що вчителям потрібна підготовка з деяких питань, щоб популяризувати суспільну місію навчання в нашій країні, – як досягти цієї мети? Припустімо, що майбутнім вчителям потрібно двічі вивчати певний предмет – один раз для себе і ще раз для того, щоб викладати дітям або дорослим, – чи існують для такого поглиблена вивчення відповідні умови? І взагалі, при нашому поглибленному усвідомленні того, що для спілкування з неоднорідним шкільним контингентом необхідні серйозні глибокі знання з педагогіки, – хіба здоровий глупзд не сумніватиметься в тій даності, що для підготовки високоосвіченого вчителя, досвідченого предметника й педагога потрібно всього чотири роки вищої освіти? У світлі сказаного, сьогодні кожному коледжу чи університету, який хоче підготувати вчителів для початкової та середньої школи, необхідна широка підтримка всього колективу.

Сьогодні існує відчутна одностайність у поглядах на вирішення основних завдань, які слід розв'язати, щоб справа підготовки вчителів набрала сили. У суспільстві набувають все більшої популярності основні ідеї поліпшення підготовки педагогів, які поділяють партнери. Це необхідність тісної співпраці шкіл та університетів, постійної віддачі викладачів суспільних і природничих наук і їхньої зацікавленості цими питаннями, необхідність партнерства або використання існуючих професійних педагогічних закладів та структур підготовки педагогів в університетах для співпраці на благо відродження підготовки сучасних кадрів. Існує також відчутне розуміння того, що системами вищої та шкільної освіти мають зайнятися в найвищих гілках влади, щоб піднести питання підготовки вчителів на необхідну висоту. Зростає кількість нововведень і змін в програмі, все частіше університет і базова школа досягають порозуміння у своїх спільніх діях. Однак не так одностайно досягнуто порозуміння про необхідність того, щоб питаннями піднесення престижу педагогічної роботи зайнялися найвищі гілки влади у вищій та шкільній освіті.

Безперечно, такої згоди досягнути нелегко через традиції, які складаються в педагогічних закладах і університетах. До того ж сьогодні керівники шкіл та працівники вузів зазнають все більшого тиску від батьків, які настійно вимагають шкільної реформи, і від самих пропозицій реформування школи. У цьому світлі більша увага до виховання педагогів сприймається відразу як додатковий тягар.

І все ж Загальнонаціональна комісія у справах освіти й майбутнього Америки поставила за мету у 2006 році підготувати висококваліфікованого, небайдужого вчителя для кожної дитини у Сполучених Штатах. Задля цієї мети ми і мусимо працювати.

Існують дві причини того, чому заклади вищої освіти повинні співпрацювати зі школами, щоб виконувати це завдання. Перша: з практичного погля-

ду, лише удавана погодженість може негативно інтерпретуватися керівниками штату – з відповідними висновками, що зачіпатимуть питання реформування школи. Друга: з етичного погляду просто безперечним є той факт, що слід взяти на себе керівництво розробкою закладами вищої освіти привабливих, цікавих програм, за якими вивчається чудові вчителі для шкіл країни.

На думку багатьох майбутніх реформаторів, реформам і підготовці вчителів слід дати швидкий хід. Але уважніший екскурс в історію виховання освітніх кадрів, розуміння недооцінки становлення американського університету і вивчення рекомендацій щодо нагальних серйозних змін, які привертають загальну увагу, можуть потенційно бути корисним уроком для тих провідних закладів, які хотіть докорінно поліпшити систему підготовки.

По-перше, має існувати взаємна зацікавленість у партнерстві заради спільної мети як коледжів, так і університетів, які займатимуться справою відродження.

По-друге, з огляду на час і зусилля, необхідні для становлення й розвитку партнерства заради швидкого відродження, слід постійно підтримувати взаємозв'язок, дещо схожий на спільну працю медичного навчального закладу й лікарні, за винятком того, що в такому випадку необхідно мати кілька «навчальних» шкіл.

По-третє, чим тіснішою буде співпраця шкіл та університетів, тим краще вони зrozуміють взаємну потребу в пошуках кращих вчителів і кращих шкіл, тим складнішим ставатиме механізм управління таким партнерством. Вимагатиметься гнучкість керівництва у створенні нових організаційних одиниць, можливо, нових приміщень – таких, як, наприклад, рекомендований центр педагогіки – для того, щоб уміло розпоряджатися коштами на комплекс підготовки кадрів, визначати необхідні урядові заходи, вибирати партнерські школи, забезпе-

чувати оновлення програм і багато чого іншого.

По-четверте, необхідно адаптувати або ж створити заново чітку, спільну для партнерів процедуру досягнення мети, зазначити необхідні для цього умови й окреслити завдання для трьох груп основних учасників реформ. Якщо у план дій будуть заладені необхідні умови, він виявиться комплексним і потребуватиме постійних уточнень значення й механізмів виконання накреслених завдань.

По-п'яте, термін перебування на керівних посадах у школах, шкільних округах, коледжах та університетах значно коротший, ніж навіть 10 років тому, а отже, ризиковано покладатися в цьому питанні всього на кількох осіб. Тому видається доцільнішим розширити коло керівників, що в свою чергу означає необхідність закласти це питання в програму постійної діяльності партнерства.

Шосте завдання безпосередньо стосується найвищого керівництва коледжів та університетів. За цими адміністраторами повинно бути перше слово у проголошенні змін у політиці виконання реформи. Більше того, зважаючи на ті обставини, що успішне подолання зовнішнього тиску вимагатиме значних зусиль від шкіл, коледжів та педагогічних відділень, особливо гуманітарних і точних наук, відповідальність за керівництво не можна покладати на декана установи. Якщо не зайнятися всерйоз питаннями підготовки педагогів для прийняття розумних виважених рішень, то її також не можна перекласти на вищу керівну ланку.

Аналіз перспектив підготовки кадрів безпосередньо в закладах свідчить про неоднакові темпи просування по шляху реформи. В небагатьох закладах знайшлося достатньо коштів для загального розвитку. Так, в один період, головним чином, кошти спрямовувалися на медицину, в інший – на правничі науки, потім на техніку, а в інші часи – на бізнес.

Давно вже вичерпано час, коли слід було звернути пильну увагу на підготовку педагогічних кадрів. Для цього існують як практичні, так і етичні міркування: практичні, адже ставка зроблена на майбутнє виживання, а етичні – тому що це справді треба робити.

Джон І. Гудлед, колишній декан аспірантури з педагогіки Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі, співдиректор Центру відродження освіти при університеті в м. Вашингтоні і президент Інституту педагогіки в Сіетлі. Цю статтю скорочено за згодою осіннього випуску за 1999 рік «Нешенел Кросс Ток» – збірника публікацій Національного центру суспільної політики і вищої освіти. Авторські права за 1999 р. Національного центру суспільної політики і вищої освіти.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

НАБІР НОВИХ ВЧИТЕЛІВ: «ДУМАЙТЕ ТВОРЧО» РОЗМОВА з ДОКТОРОМ МІЛДРЕД ХАДСОН

МАЙКЛ ДЖ. БЕНДЛЕР

Mайже 20 останніх років доктор Мілдред Хадсон активно виворобовує різні шляхи залучення в класи Сполучених Штатів до свідчених ентузіастів, чоловіків і жінок, які б працювали в школі тепер, коли там не вистачає багатьох вчителів. У своєму інтервю Хадсон, старший радник і виконуючий обовязки директора Центру некомерційних досліджень та інформації «Рекрутінг нью тічерз, Інк.», розміщеного в Бостоні, розповідає про деякий набутий досвід, досягнуті успіхи, до яких причетна вона сама та інші ентузіасти, про необхідні тонкоці в стосунках та проблемах, які є треба вирішити. До цього вона провела 7 років у фонді «Девітт Воллас-Рідерз дайджест», розробляючи і втілюючи в життя програми набору та підготовки вчителів; працювала в проекті «Кар'єра: Шляхи до вчителювання», яку започаткували Білий Дім та Міністерство освіти Сполучених Штатів. У ситуації серйозного виснаження вчительського корпусу в Сполучених Штатах, коли від 30 до 50 відсотків нових вчителів

початкової і середньої школи залишають її через перші п'ять років праці, творче, образне мислення є очевидною відповідю, вважає доктор Хадсон.

Питання: Давайте почнемо з недавньої історії викладання як професії.

Д-р Хадсон: Історично в цій сфері існувала така традиція, коли люди самі собі вибирали професію вчителя. Вони вчилися за різними програмами, наприклад, гуманітарних або точних наук, мали також додаткові заняття з педагогіки. Інший шлях – традиційні програми підготовки вчителів. Вони отримували диплом, але багато хто з них ніколи не обирав вчителювання. З часом, за останні 20 років, дослідники й аналітики, що працюють в освітній сфері, прийшли до висновку про необхідність проаналізувати такий самовідбір – як люди вибирали цю професію. Чи серйозно вони поставилися до свого вибору? Чи справді вони захотіли бути вчителями, чи це професія для людей, які зазнали в житті поразки? Зайнятися цим питанням нас змушив і той факт, що в Сполучених Штатах існував не тільки дефіцит вчителів, а ще й величезна недостат-

ча вчителів – представників національних меншин, особливо афроамериканців. У процесі пошуку шляхів набору й підготовки афроамериканських вчителів, працюючи в проекті «Кар'єра: Шляхи до вчителювання», ми почали пропонувати моделі набору для кожного. Ми здійснювали проект, запозичуючи одне в одного досвід і використовуючи набуті знання. Наприклад, існувала думка про те, що можна спробувати залучити на викладацьку ниву добровольців Корпусу Миру, які поверталися з-за кордону, – зі своїм міжнародним досвідом спілкування з іноземцями вони могли знати різні мови і краще розуміти школярів – представників різних націй. Ми з'ясували, що люди, зайняті суміжними з учительською професіями, є ще однією категорією, яку можна залучити.

Багато програм виникали спонтанно, самі собою, у відповідь на потребу в них в тому чи іншому штаті, в тому чи іншому регіоні, навіть школі. Звичайно, якщо займаєшся схемами набору кадрів, маеш якось подумати і про навчання. У навчальну програму треба було вносити зміни, щоб вона задоволяла потреби певної групи майбутніх вчителів. Іноді вони мали досвід викладання, але не знали теорії, іноді мали теоретичну підготовку, але потребували практичного досвіду.

Питання: Ви торкнулися двох різних аспектів питання. Перше – ви заохочуєте людей обрати професію вчителя і не міняти її на іншу. А друге – ви запрошуєте людей, які не виявляють особливого інтересу до викладання, обрати шлях педагога. Невже існує така серйозна потреба у викладацьких кадрах, що слід дотримуватися цього другого підходу?

Відповідь: Безсумнівно, але це одна модель із сотень можливих.

Питання: Я мав на увазі, чи існує більше ніж один шлях у професію?

Відповідь: Так, крім традиційної є багато інших можливостей, які відкриваються ще в середніх кла-

сах школи і тягнуться аж до аспірантури. В Сполучених Штатах існують проміжні програми набору ще до етапу вищої освіти, а саме: у дітей середніх класів викликають інтерес до викладання як до професії і навіть викладають їм педагогічні курси, пристосовані до їхнього рівня, заохочують їх до репетиторства або консультування ровесників, запрошують попрацювати з іншими дітьми. Пояснити цю ситуацію можна тим, що коли багато дітей з представників меншин або малозабезпечених сімей закінчують школу, то вже пізно пробуджувати в них інтерес до викладання. Отже, відкрити цей шлях треба рано, щоб можна було розкрити можливості для тих дітей, які, можливо, навіть і не підуть до коледжу. Інший підхід має на меті з'ясування того, які люди входять до класного, шкільного, районного середовища і хто з них, при умові надання їм освіти, міг би піти працювати вчителем. Такими потенційними педагогами можуть бути люди, які працюють у сфері обслуги освіти, стороожі, водії машин, обслуговуючий персонал ідалень і т. ін., тобто люди, які мають потенціал, які часто ходять до школи ввечері, але належним чином не цінюються. Така політика дає досить успішні результати. Вона є частиною так званого руху «зростай сам». Мовою освітян це означає: шукай у власному середовищі, довідайся, хто там є, і підтримай таких людей. Є ще група людей інших професій – правників або бізнесменів, які вирішують змінити свою професію на викладацьку роботу. Часто місцеві університети пропонують таким людям стипендії як часткову компенсацію за вибір професії педагога. До того ж багато університетів пропонують такі програми, які без шкоди для якості навчання скорочують шлях до оволодіння фахом вчителя для цих людей, що поривають з першою професією. Програма «Набір нових вчителів», яка була створена в 1989 році, щоб піднести престиж професії вчителя і забезпечити бажаючих знання-

ми й інформацією, отримала понад мільйон записів за 10 років у масштабах всієї країни.

Питання: Чи є у вас інформація про відсоток тих людей, які затрималися після обрання професії вчителя за новими моделями й програмами в різних регіонах чи місцевостях Сполучених Штатів, внесених до проекту «Шляхи»?

Відповідь: Цифра величезна. Одночасно з програмою «Шляхи» Міський інститут провів у масштабах всієї країни аналіз, який показав, що відсоток тих, хто затримався, особливо серед фахівців суміжних професій та ветеранів Корпусу Миру, тобто тих, кого найінтенсивніше готували, досягає близько 90%. Тому ми не можемо більше собі дозволити обмежуватися традиційним шляхом набору вчителів, який завжди був випадковим. Сьогодні ми діємо активніше, використовуючи обґрунтовані теоретичні знання та інформацію.

Питання: Розкажіть, будь-ласка, про інші існуючі самостійні ініціативи у сфері залучення вчителів.

Відповідь: Двома іншими життєздатними джерелами є проекти «Вивічайте Америку» та «Військові – у вчителі». Ці групи активізують свою діяльність. Проект «Вивічайте Америку» набирає на роботу в школи міських та сільських районів Америки випускників коледжів терміном на два роки з шестимісячним літнім курсом підготовки до викладання. А проект «Військові – у вчителі» заохочує військових, які закінчили службу, перекваліфіковатися на вчителів і заповнити ті шкільні округи, де існують труднощі з укомплектуванням. Що найцікавіше у всіх наших намаганнях залучити вчителів – це дійсно те, що ми навчилися творчо підходити до цієї справи. І це справді дає задоволення. Більше того, майже зовсім випадково у ході виконання наших завдань ми виробили нові прийоми навчання дорослих, котрі, можливо, справді стануть вчителями.

Питання: Ми зосередилися на проблемах нестачі

вчителів, можливостях набору та шляхах укомплектування системи освіти як на питаннях, що актуальні тільки для Сполучених Штатів. Чи не хибна ця думка?

Відповідь: Так, я думаю, важливо підкреслити, що такий стан справ характерний не лише для нашої країни. Ця ситуація типова для всього світу. Наприклад, в Австралії важко знайти людей, які б працювали в місцях проживання аборигенів. Вони намагаються розширювати програми «Підготуйте своїх вчителів». У Нідерландах така сама ситуація. Той стан справ, який існує в племені Гавасупаї (корінні племена Америки) у Великому Каньйоні, можна спостерігати і в Нідерландах.

Питання: Тобто необхідний творчий підхід до справи?

Відповідь: Так, а ще треба бути активним, розглядати всі можливості, розуміти, що за короткий час цю проблему нестачі вчителів не можна вирішити.

Питання: Давайте трохи поговоримо про ті стимули, які використовують для того, щоб залучити людей до викладання і утримати їх.

Відповідь: У цьому питанні населені пункти і школи, місцеві керівники і власті штату також виявляють все більше творчості. Найбільшим стимулом є стипендіарна підтримка – скасування виплати позики за освіту, допомога на дитину, інші послуги, такі, як, наприклад, викладання в окрузі університетського педагогічного курсу. Заново винадіти колесо немає потреби.

В дію запущено вже багато механізмів. Наша організація щойно опублікувала серію довідників для шкільних округів, розповідаючи про шляхи поліпшення набору педагогічних кадрів.

Питання: Чи закінчують зрештою відповідне навчання, щоб отримати диплом і ступінь, ті чоловіки й жінки, які починають вчителювати таким нетрадиційним шляхом – засвоєнням другої професії чи працею відразу ж після коледжу?

Відповідь: Вони змущені. Вони мають право тільки на тимчасовий термін викладання без диплома. Отримання диплома є обов'язковою умовою. Деяким людям потрібно для цього більше часу – вони, можливо, потребують додаткових одного чи двох курсів. Але ж не можна продовжувати викладати без повноцінного диплома.

Питання: Які існують напрацювання стосовно підвищення кваліфікації вчителів з метою оновлення і розширення методик?

Відповідь: У ході альтернативних пошуків нових шляхів підготовки з'ясувалася одна чудова річ – розширюється коло людей, які вчаться протягом усього свого життя.

Це справді прекрасно. Університети мусять шукати нові можливості і засоби навчання дорослих студентів.

Питання: Поясніть термін «дорослі».

Відповідь: Дорослим студентом є особа, яка повертається до навчання пізніше, після 22 років, з якоїсь причини на неповний або на повний робочий день. Таким студентом може бути 80-літня людина, яка вирішила вивчити мову. В ході реалізації проекту трапилося ось що – здійснюючи альтернативні шляхи освоєння професії педагога і намагаючись задовольнити потреби такої категорії людей, задіяні в цьому завданні спеціалісти мусили продумати у ширшому контексті методи навчання дорослих. Дозвольте пояснити на прикладі. Ми зрозуміли переваги того, що ми називаємо «когортою». Ви залучаєте дорослих, даєте їм можливість освоювати один чи два навчальних курси разом, групою, чи то в університеті, чи в навчальному центрі. Тепер ми вже знаємо, що, прийшовши й прослухавши разом кілька курсів, вони здружуються, стають колегами. Вони можуть допомагати одне

одному в догляді за дитиною або підтримати одне одного, коли хтось із них хоче залишити навчання. Так що із усіх міркувань це дуже вигідно.

Питання: Тобто це зміцнює відчуття колективу?

Відповідь: Звичайно. І через два, три, чотири роки бачимо, що ці дорослі студенти краще справляються з курсами, якщо працюють не індивідуально, а колективом.

Питання: Що ви можете мені розповісти про програми наставництва у цій сфері?

Відповідь: За останніх кілька років зросла їхня важливість. Дійсно, для своїх випускників університети розробляють такі програми, а отже, дають зрозуміти, що вірять у майбутнє таких сильних індуктивних програм, мета яких полягає у допомозі і новачкові, їй досвідченому педагогу, який переходить з однієї школи в іншу. Справді, останнє дослідження «Навчання професії: програми і досвід індукції міського вчителя в Сполучених Штатах» свідчить про те, як сильні програми підтримки й оцінювання, в тому числі й наставництва, можуть допомогти утримати вчителів.

Питання: Отже, тоді як у загальнонаціональному масштабі в Сполучених Штатах зростає стурбованість станом освіти, куди, як Вам здається, прямує американська освіта з погляду вдосконалення учительського корпусу майбутнього?

Відповідь: Мені здається, що теоретичні дебати й розповсюдження нових шляхів виховання педагогічних кадрів роблять наш час прекрасним. Спірні моменти в розв'язанні цього питання створюють здорову атмосферу. Ми привернули увагу всієї країни і законодавців до освіти. У цій галузі ви не зможете мати надто багато дроздів.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

ТЕХНОЛОГІЯ В ШКОЛАХ І ЗМІНА РОЛІ УЧНІВ

ДЖОН О'НІЛ

Немає ніякого сумніву в тому, що технологія все швидшими темпами змінює звичне життя в Сполучених Штатах. Це виявляється в усьому: від мініатюрних електронних пристрій, що дозволяють нам читати улюблені книги, перевіряти котирування акцій або розсылати електронну пошту по всьому світу, до різноманітності ресурсів, груп обговорення численних питань та програмного забезпечення, яке існує у Всесвітній комп'ютерній мережі. Нові технології також впливають на життя учнів і викладачів американських шкіл. У багатьох класах персональні комп'ютери, комп'ютерна мережа і пов'язані з нею електронні новинки допомагають школярам краще виявляти свої творчі можливості, а вчителям – розширювати навчальні програми та курси. Кількість і потужність комп'ютерів у школах значно зросла за останні десять років.

За даними дослідження, опублікованого в журналі «Освіта за тиждень» у вересні 1999 року, у школах США кількість учнів з розрахунку на один комп'ютер знизилася з дев'ятнадцяти у 1992 році до менше як шість у 1999 році. У цьому тижневику також повідомляється, що майже 90% шкіл і 51% класів у США сьогодні підключені до Інтернету. Недавнє опитування, проведене Національним центром статистики у сфері освіти, дає ще вищі показники – 95% суспільних шкіл і 63% навчальних кабінетів у США підключено до Інтернету.

Однією з причин такого широкого застосування комп'ютерів є їх доступність у ціні. Ціни на комп'ютери різко впали – ціни на них зменшуються приблизно вдвічі через кожні три роки. До того ж, відкриваються нові численні можливості фінансування з метою надання підтримки широкому використанню технологій в галузі освіти. Незважаючи на те, що американські суспільні школи здебільшого фінансуються за рахунок коштів платників податків (а приватні за рахунок сплати за навчання), численні підприємства, неприбуткові заклади, урядові органи й організації надають гранти на розширення використання новітніх технологій у школах.

Ком'ютери стають доступнішими й потужнішими. Через кожні три роки їхні обчислювальні можливості й швидкість підвищуються в чотири рази. Сьогодні, коли всім цим обладнанням і його технічними можливостями можуть користуватися уч-

ні, фахівці наголошують на тому, що ключем до максимального використання технології в школах стає прихильність до нових поглядів на викладання і засвоєння знань. На їхню думку, технологія може змінити роль учнів у процесі навчання – від пасивних споживачів навчального матеріалу до творців нового знання, перетворити їх на повноправних членів широкого спітвоварства любителів знань, до якого належать спеціалісти, «дорослі теленаставники» і навіть ровесники з різних куточків світу. «Нові технології» допомогли створити культуру навчання, коли учень із задоволенням встановлює тісні зв'язки з іншими людьми, яких об'єднує спільна мета, – вважає Дон Тепскоп, президент корпорації «Навчання за парадигмою». – Інтернет сам по собі є найкращим середовищем для навчання в режимі взаємодії. Ця технологія все більше містить в собі велике джерело людських знань, доступ до людини і постійно зростаючу сферу послуг, починаючи з пісочниці для дошкільнят і закінчуючи віртуальними лабораторіями для студентів – медиків, які вивчають нейропсихіатрію».

Прикладом того, як технологія може підтримувати освіту, є популярний проект «Джейсон», розроблений Робертом Баллардом, океанографом, який знайшов уламки затонулого корабля «Титанік». Цього року в проекті взяли участь близько 400 000 школярів зі США, Австралії, Бермудських островів, Великої Британії та Мексики. «Джейсон» дає можливість учням приєднатися до дослідників і взяти безпосередню участь у дослідженнях в режимі реального часу. Організатори проекту переконані, що, «практично займаючись науковою», а не читаючи про неї в книгах, учні матимуть можливість глибше зрозуміти наукові концепції й отримати практичні навички. З самого початку здійснення проекту, в якому, серед інших місць, були закладені експедиції в тропічні ліси Перу та на Галапагоські острови, вчителі використовують навчальні мате-

ріали, складені в рамках проекту, для проведення низки уроків в школі, на яких учні готуються до експедиції і до аналізу її результатів. Нові сучасні засоби навчання, такі як електронні дошки оголошень, комп’ютерні класи й тренажери, дозволяють забезпечити школярам «ефект присутності» під час кожної експедиції і можливість взаємодії з вченими протягом усього року. Найяскравішими моментами експедиції є прямі телепередачі через супутник, під час яких дослідники розповідають про свої експерименти й відкриття, а також відповідають на запитання учнів.

«Проект Джейсон» є лише одним із прикладів того, як з допомогою технології учні залучаються до практичної наукової праці. В окрузі Оранж, штат Каліфорнія, вчителі переобладнали звичайний спортивний зал новими технічними засобами. На одному занятті школярі використовують відеоапаратуру для запису своїх занять тенісом і гольфом, а потім переглядають записи, аналізуючи різні удари. На іншому занятті учні застосовують електронні монітори для вимірювання пульсу під час тренувань, а потім використовують комп’ютери для графічного зображення даних.

Ресурси, які є у Всесвітній комп’ютерній мережі та на компакт-дисках, ущербь заповнені матеріалами на будь-яку тему навчального плану. Одним доторком до мишко учні можуть потрапити до художньої галереї і здійснити екскурсію її залами, подивитися першоджерела з потрібної теми для написання роботи з історії або вивести на екран вузькоспеціальну інформацію, яку вони не змогли б відшукати п'ять чи десять років тому.

У галузі математики Всесвітня комп’ютерна мережа має багаті бази даних, доступні для студентів, від яких все частіше вимагають використовувати ці дані для вирішення задач. Школярі, наприклад, можуть оперувати даними, які розташовані на сайті Національного центру геофізичних даних, для

складання прогнозу зміни температури чи передбачення припливів. Інший сайт дає учням можливість моделювати групу на біржі, не ризикуючи своїми реальними грошима.

В іншому захоплюючому проекті учні все частіше грають роль виробників, а не просто споживачів корисних ресурсів, зокрема в комп'ютерній мережі. Викладачка англійської мови в старших класах однієї з шкіл у Флемінгтоні, штат Нью-Джерсі, Флоренс Макгінн твердо переконана в тому, що створення і публікація їхньої праці «інтенсифікує процес навчання» її учнів. Найкращі учні 11 і 12 класів, які вчаться у Макгінн, записують свої доповіді на відеоплівку, а потім посилають її на Інтернет, щоб ті учні, які пропустили заняття, могли ними скористатися.

Незважаючи на досягнуті успіхи, усім, хто хотів би використати потенціал нових технологій з метою вдосконалення процесів викладання й навчання, доводиться долати також і труднощі. Питання про те, який вплив здійснюють сучасні технології на розвиток освіти в новому напрямку, багато в чому буде залежати від успішного вирішення деяких проблем, що обговорюються нижче.

Наприклад, запаморочливе зростання ресурсів Інтернету породило нові складні питання. Як вибрати матеріали для подальшого використання їх у навчальному процесі? Як орієнтувати школярів у сайтах, які пропонують цікаві матеріали, і як оберігати від користування сайтами з деструктивними матеріалами? Деякі спеціалісти порівнюють пошук матеріалів на Інтернеті з намаганням угамувати спрагу, напившись води з пожежного шланга. На щастя, ряд провідних спеціалістів у сфері освіти складають для школярів списки ретельно відібраних сайтів, щоб вони могли вести пошук інформації в межах уже перевірених сайтів. Щоб допомогти учням самостійно визначити корисність сайтів Інтернету, одна вчителька радить учням задавати

собі 4 запитання: хто написав цей сайт? Про що в ньому йдеться? Коли він був створений? З чого він виходить?

Друга основна проблема пов'язана з тим, як розширювати застосування все більшої кількості технологій, не збільшуючи при цьому розриву у можливостях доступу до них. Експерти придумали фразу «цифровий розрив» для характеристики відорозділу між тими, хто має доступ до нової технології, й тими, хто його не має. В одному дослідженні виявлено, що в школах, де вчаться діти з найбідніших сімей, співвідношення числа школярів до числа комп'ютерів становить 16 до 1, – що набагато вище середнього співвідношення по країні. В сім'ях ця невідповідність ще більша. За даними Бюро перепису населення США, у сім'ях з прибутком вище 75 000 доларів на рік вірогідність наявності домашнього комп'ютера понад 9 разів вища, а доступ до Інтернету в 20 разів більша, ніж у малозабезпечених сім'ях.

Однією з ініціатив, спрямованих на подолання розриву, є програма надання знижок на користування Інтернетом, розрахована на 3 роки. Ця програма, яку здійснює федеральна комісія зв'язку США, надає скидки від 20% до 90% школам і бібліотекам при оплаті використання послуг технологій і телекомунікацій. В 1999 році 82% суспільних шкіл країни і понад 50% публічних бібліотек отримали за цією програмою знижки при оплаті електронних комунікацій. Конгрес США затвердив асигнування розміром 2,25 млрд. доларів на фінансування цієї програми протягом дванадцяти місяців аж по червень 2000 року. В цьому році міністр освіти США Річард Райлі сказав: «Частково завдяки програмі надання знижок на доступ до Інтернету ми тепер твердо йдемо шляхом ліквідації «цифрового розриву» в школах».

Однак підтримуючи учнів, слід підтримати й педагогів, надати їм можливість практичної підготов-

ки, а також допомогти вирішити деякі проблеми, які заважають навчальному процесові.

В суспільстві існує погляд – як загальне місце, – що вчителі не люблять випробовувати нові технології. Професор з питань освіти Стенфордського університету в Каліфорнії Леррі Кубен з цим не згоден. Він провів дослідження того, як викладачі використовують технологію, і виявив, що вони користуються комп’ютером, але роблять це частіше вдома, ніж у школі. Вони інколи неохоче йдуть на проведення уроків з використанням комп’ютерів, тому що, коли виникають технічні проблеми, так звані «перебої» (не працюють сервери, зависають сторінки Інтернету, паролі не діють), вони відволікають увагу учнів і порушують робочу атмосферу в класі. «Не можна чекати від викладача запасного уроку Б, коли урок А, пов’язаний із використанням комп’ютера, не можна провести з технічних причин, – стверджує Кубен. – Ось чому вчителі продовжують користуватися підручником, проектором і крейдою. Вони надійні, вони дають гнучкі можливості».

В основному, підготовка викладачів до роботи з новими технологіями навчання почалася майже з нуля, з найпростіших речей двадцять років тому. З того часу в цій сфері спостерігаються лише скромні досягнення. Більшість вчителів, які брали участь в опитуванні, проведенному нещодавно журналом «Освіта за тиждень», повідомили, що пройшли підготовку з отримання основних технологічних навичок і інтегрування технологій у навчальний план. Серед педагогів, які пройшли таку підготовку, 54% відзначили, що відчули себе краще підготовленими, а ще 37% «набагато краще підготовленими», ніж у минулому році.

Порівняно з ситуацією, яка існувала десять чи дванадцять років тому, шкільні округи й департаменти освіти штатів набагато більше уваги приділяють організації підготовки викладачів і допомоги їм у використанні нових технологій у навчальному плані. Практично, всі провідні програми, засновані на використанні Всесвітньої комп’ютерної мережі, містять багато матеріалів для підготовки вчителя.

Коли ми дізнаємося, наскільки сильним є вплив нових технологій на формування нових методів викладання й набуття знань? Мабуть, найпевнішою ознакою буде такий стан, коли вони будуть настільки розповсюдженими й інтегрованими, що ми майже перестанемо їх помічати; коли учні й педагоги користуватимуться цими технічними засобами, як звичайними. Зрештою, все – від класних дощок до жовтих шкільних автобусів – вважалося «новими технологіями», як тільки вони з’явилися, але поступово вони стали невід’ємною частиною сфери освіти. Схоже на те, що самі учні будуть «підштовхувати» розвиток цього процесу. Дон Теспскотт стверджує: «Вони відрізняються від усіх передніх поколінь. Вони першими вирости в оточенні електронних засобів інформації. Комп’ютери тепер стоять скрізь – у дома, в школі, на заводі, в офісі. Те саме стосується і електронних технологій – відеокамер, відеогор, компакт-дисків. Сьогоднішні учні настільки занурені у світ електронної техніки, що вважають її частиною природного ландшафту».

Джон О’Ніл – редактор журналу «Лідерство в освіті», який публікується в місті Александрія, штат Вірджинія.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов’язково відображають погляди чи політику уряду США.

НА ПЕРЕДОВИХ РУБЕЖАХ ПРОСВІТИ БЕСІДА З ДОКТОРОМ РОЄМ СЕТЯЗОМ

МАЙКЛ ДЖ. БЕНДЛЕР

Зайдіть в початкову школу імені Джудіт Резнік, велику одноповерхову будівлю на горбистій місцевості в місті Гетерзберзі, штат Меріленд, у графстві Монтгомері в двадцяти милях на північ від міста Вашингтона. Перше, що вам впадає в око, – це багатозначні слова на кілімовій доріжці з зображенням емблеми школи, відкритої дев'ять років тому. Надійність. Повага. Відповідальність. Чесність. Турбота. Громадянськість. Майже відразу відвідувач опиняється на перетині двох коридорів. Один носить назву «Шосе допомоги іншим», інший – «Правильна вулиця». Над головою висить плакат «Високі моральні якості дуже важливі». Тут навчається 700 дітей від дошкільного віку до 5 класу. З першого погляду, це звичайний шкільний заклад – за винятком того, що близько чверті учнів потребують спеціальних послуг, або їм потрібні особливі умови навчання, або вони страждають від ортопедичних чи неврологічних захворювань. У цьому інтерв'ю директор школи Рой Сеттяз, світогляд і життєва філософія якого сформувалися під впливом

власної долі, з одного боку, пояснює, чому ця школа особлива, а з іншого – чому вона віддзеркалює сучасні тенденції і проблеми початкових і середніх шкіл на всій території США.

Питання: Які зміни, на Ваш погляд, відбулися в сфері освіти за останні десять років чи трохи більше?

Відповідь: Перш за все, за цей час змінилося все наше суспільство. У нього зовсім інша динаміка. Ми стали свідками урбанізації приміських шкіл. У нашій школі багато характерних рис міських шкіл. На наших дітей впливає набагато більше факторів, ніж раніше. Наших учнів бомбардують різні засоби зв'язку і комунікації. Вони дуже рано зустрічаються із засобами комунікації і швидко отримують доступ до різної інформації. Їхній світогляд ширший, ніж був у дітей десять років тому. Колись ви більше покладались на те, про що дізнавалися вдома, що вам сказав вчитель і що ви бачили по телевізору. Сьогодні діти можуть отримати інформацію звідусіль набагато швидше. І це відіграє свою роль. Транспорт став таким, що люди можуть потрапити з одного кінця міста в інший дуже швидко. Ми живемо

в умовах зовсім іншої культури. Комунікації досягли набагато вищого рівня. Люди стали мобільнішими. Все розвивається. Тому сьогодні ця динаміка знаходить своє безпосереднє відображення і в школах. Коли у 1979 році я приїхав у графство Монтгомері, тут училися в основному люди білої раси, афроамериканці і невелика група школярів латиноамериканського й азіатського походження. Тепер, дивлячись на цю школу, навколо якої вирошло багато нових будинків, я бачу багато в чому різноманітне оточення.

Питання: Розкажіть, будь-ласка, про етнічний та расовий склад учнів.

Відповідь: 42% становлять представники білої раси, 22% – афроамериканці, майже стільки ж латиноамериканці, а решта 15% – американці азіатського походження. Але давайте поглянемо на етнічну різноманітність з іншого боку – наскільки програма навчання задовольняє потреби дітей, які мають різний досвід і походження. Ми говоримо про здатність учити всіх дітей, незалежно від притаманного їм способу накопичення знань, рівня розумового розвитку, життєвого досвіду. Про це треба думати в першу чергу. В наш час ми повинні мати все потрібне для того, щоб програма навчання захоплювала, стимулювала й була актуальною і водночас прозорою й динамічною. Програма має враховувати і культурні особливості, щоб діти відчували, що вона створена для них. Те, що я називаю «окультуренням програми навчання», тобто внесення культурологічних особливостей, повинно відбуватися непомітно, природно.

Питання: Наскільки я розумію, Ваша зацікавленість у забезпеченні різноманіття розповсюджується і на педагогічний колектив?

Відповідь: Так, але не зовсім пропорційно етнічному складу учнів. Але не забувайте, що наша школа за своїм задумом і структурою повинна не тільки забезпечувати дітей звичайною програмою сус-

пільної школи, а ще й враховувати потреби учнів, які мають неврологічні й ортопедичні проблеми. Нашу школу було побудовано з урахуванням подібної специфіки. Ось чому в нас просторі зали, кабінети, туалети, а двері відчиняються автоматично. У нашій школі лише один рівень. Серед наших учнів є такі, які проходять амбулаторне лікування, інші користуються милицями; є діти, які пересуваються в інвалідних колясках. У нас є також учні, яким потрібні особливі умови і пристосування для навчання, спеціальні комп'ютери і парті або допомога вчителя при письмі. Для того, щоб ми могли цим займатися, ми маємо додатковий персонал і фінансові можливості. У рамках неврологічної / ортопедичної програми ми працюємо з тридцятьма дітьми. Але у нас дуже багато дітей, яким потрібна додаткова допомога. У них є проблеми з отриманням знань чи емоційні проблеми, і наші навчальні програми враховують і цей аспект. У нас працює одна викладачка, яка пересувається в інвалідній колясці, і щоб вона могла добре виконувати свої професійні обов'язки, для неї передбачена помічниця, яка допомагає їй задоволити певні фізичні потреби.

Питання: Здається, ми відішли від існуючого раніше підходу до навчання дітей з особливими потребами, коли такі діти навчалися в звичайних школах, але в окремих спеціальних класах, і перейшли до принципу «інтеграції», тобто вони входять до складу учнів звичайних класів. Чи справді такий підхід став поширеним?

Відповідь: Так, ми справді створюємо те, що називається у нашому графстві «Умови з мінімальними обмеженнями» або УМО. Йдеться про те, що ми хочемо дати учням ту підтримку, яка необхідна їм для досягнення успіху. Це могло б означати, наприклад, що дитина, яка пересувається в інвалідній колясці, може вчитися у звичайному класі. Їй допомагає консультант, який співпрацює із звичайним вчителем. В нашій школі, як і в будь-якій іншій, ста-

ло звичайною практикою надавати загальноприйнятні послуги в сфері освіти дітям з різними розумовими й фізичними здібностями. Така практика – найбільша зміна в галузі освіти за останні два десятиріччя.

Питання: Давайте поговоримо трохи про двомовну освіту. В далекому минулому, десь років сто тому, в ранній період імміграції, ця проблема для новоприбулих вирішувалася за принципом «потонути чи виплисти». Що відбувається сьогодні? Яку допомогу надають іммігрантам для подолання мовного бар'єру?

Відповідь: Сьогодні ми відчуваємо великий притілів учнів латиноамериканського й азіатського походження з різним рівнем розуміння англійської мови. Минулого тижня ми прийняли дитину азіатського походження, яка зовсім не говорила англійською мовою. Оскільки такі випадки частішають, школам доводиться одночасно вдаватися до кількох заходів. По-перше, необхідно навчати батьків. Такого в минулому не було. Ми повинні залучати батьків, навчити їх тому, що робити вдома, як підходити до виконання домашнього завдання, які питання задавати. Ми пояснюємо їм елементарні речі, наприклад, що таке табель, як він заповнюється, тобто те, що раніше ми сприймали як належне. Крім того, сьогодні ми повинні використовувати ресурси з найрізноманітніших джерел. Потрібно залучати батьків, ділові кола, агентства з надання соціальних послуг для допомоги нам – навчати дітей після школи, під час літніх канікул, а також надавати їм можливість вчитися в процесі практичної діяльності.

Питання: Існує багато свідчень того, що, незважаючи на зростання кількості сімей з двома працюючими батьками, участь батьків у житті школи і в навчанні дітей постійно зростає. Який ступінь участі батьків в житті Вашої школи і як Ви заохочуєте таку участь?

Відповідь: Динаміка сучасного суспільства вимагає від батьків участі в деяких питаннях управління школою, чого ніколи не було раніше. Наприклад, моя колишня школа була школою з самоуправлінням – тобто батьки, вчителі й адміністративні працівники збиралися й приймали рішення щодо навчальної програми, штатного розкладу і фінансових витрат. Це – один приклад. Пізніше в школах нашого графства ввели ради контролю якості навчання, в яких батьки, викладачі й адміністративні працівники офіційно співпрацюють у вирішенні питань управління школами.

Питання: Дозвольте задати вам каверзне питання. Майже два століття освіта в США процвітала без втручання батьків у вирішення важливих питань у школах, де навчалися їхні діти. Чому виникла необхідність у цьому тепер?

Відповідь: Сьогодні батьки набагато освіченіші, набагато краще розбираються в багатьох аспектах навчального процесу, ніж у минулі роки. Що ж до виховної роботи з батьками, то ми докладаємо особливих зусиль, щоб забезпечити їх інформацією, брошурами, відеокасетами. Дуже багато шкіл сьогодні добре справляються із завданням інформування і виховання батьків. Сьогоднішні батьки розуміють потреби й вимоги школи, принципи її роботи. Вони приходять у школу, розбираючись у тому, про що не мали раніше уявлення. Тому нам потрібна їхня участь. Внаслідок особливостей розвитку нашого суспільства ми вже не можемо займатися навчанням ізольовано. Нам пред'являють надто багато вимог. Ми повинні давати формальну освіту. Ми мусимо бути консультантами, маючи справу з дітьми у яких не все благополучно в сім'ї або є проблеми зі здоров'ям. Нам треба працювати пліч-о-пліч з батьками і місцевими організаціями, щоб спільними зусиллями добиватися благополуччя дітей.

Питання: Наведіть, будь-ласка, приклад такої співпраці з батьками.

Відповідь: Я започаткував так звану практику «чашка кави з директором». У своєму інформаційному бюллетені, що виходить раз у два тижні, я прошу когось із батьків запросити мене ввечері додому. Раз на місяць хтось із батьків запрошує мене в гості, і ми рекламиємо цю подію. На цю зустріч приходять і інші батьки. На початку нашої вечірнії зустрічі я звертаюсь до присутніх і запрошую до відкритого і чесного обговорення усіх їхніх проблем, пов'язаних з життям школи. Батьки охоче й відверто діляться зі мною тим, що в них наболіло за цей час. Я роблю нотатки і приношу їх на наші щомісячні засідання консультивної ради, в яку входять і батьки. Всі разом ми обговорюємо ці проблеми. Ось так ми тримаємо зв'язок. Мені здається, що таке відвідування батьків символізує наше намагання співпрацювати з ними. Їх необхідно підключати до процесу прийняття рішень, але треба й самим виявляти ініціативу в роботі з ними.

Питання: Ваш штатний персонал також можна охарактеризувати як етнічно різноманітний?

Відповідь: Так, серед наших працівників є люди латиноамериканського і азіатського походження, також є одна жінка з Індії. Велике значення для розвитку самоповаги учнів має той факт, що серед штатних працівників школи, які займають керівні посади, є люди, схожі на них. Я також вважаю важливим для учнів наших шкіл з однорідним етнічним складом мати у штатному персоналі школи людей різного етнічного походження. Не лише важливо для таких шкіл вводити в навчальні плани матеріали, які стосуються різних культур. Етнічний склад штатних працівників шкіл повинен відображати етнічний склад учнів, хоча хороший вчитель повинен уміти знаходити контакт з усіма учнями.

Питання: Наскільки я розумію, Вам доводилося читати лекції з етнічних питань для самих викладачів.

Відповідь: Уже багато років я читаю курс про етнічні корені американського суспільства, який є

обов'язковим для всіх професійних працівників сфери освіти, які приходять у школи графства Монтгомері. Я пояснюю слухачам, як чити дітей – представників різних культур, як ладити з колегами, які мають різні етнічні корені. Необхідно, щоб штатні працівники знали різні свята й звичаї різних народів і вміли відповідно поводитися в різних ситуаціях. Наприклад, що слід приносити в єврейську сім'ю під час семиденної жалоби. Ми пишаємося тим, що у нашому графстві з розумінням стояться до особливостей різних культур.

Питання: З огляду на таку велику кількість надписів у Вашій школі, будь-який відвідувач розуміє, що Ви вірите у виховання в людях прекрасних моральних якостей з самого раннього віку.

Відповідь: Безперечно. Всі ми долучаємося до формування характеру наших дітей, і школа в цій справі відіграє велику роль. Батьки також із цим згодні. А колись вони вважали, що тільки вони можуть виховувати дітей. Наша наглядова консультивна рада, до складу якої входять і батьки, цікавиться тим, що і як ми даемо нашим дітям. Це включає можливість виникнення конфліктів з природою того, хто повинен відігравати головну роль у вихованні дітей. Це – найкращий приклад того, яке величезне значення має спільне прийняття рішень або їх прийняття за участі батьків. Ми закладаємо в шкільну програму принципи навчання благородних рис характеру. Діти читають, пишуть і говорять про це. Перевірка плідності наших зусиль відбувається тоді, коли діти не з нами, а, наприклад, граються на дитячому майданчику, і раптом спалахує конфлікт. Чи будуть вони в цих обставинах діяти так, як ми їх навчали?

Питання: В опитуванні журналом «Ю-Ес-Ей туде» і компанією «Сі-Ен-Ен», проведеному в квітні 2000 року, відзначається, що, незважаючи на випадки насильства в школах у різних куточках країни за останніх кілька років, 68% опитаних вважа-

ють, що школи, де навчаються їхні діти, зробили все належне для забезпечення спокою дітей. Якщо взяти, для прикладу, Вашу школу – що Ви робили для того, щоб підтримувати в ній максимально безпечні умови?

Відповідь: Передусім, безпека в нашій школі – завдання найважливіше. Я весь час на цьому наголошую учням, штатному персоналові й батькам. Щороку на нашому вечорі зустрічі перед початком нового навчального року я звертаюсь до вищерть заповненого залу і говорю про це. Якщо діти фізично й психологічно здорові, вони можуть вчитися. Якщо наші співробітники фізично й психологічно здорові, вони можуть викладати цілий день – і для цього вони тут. А батьки можуть відпочивати вдома або плідно працювати на своїх робочих місцях, якщо знають, що їхнім дітям нічого не загрожує. Але після такої заяви доводиться говорити про те, що треба вжити всіх можливих розумних застережних заходів, щоб забезпечити спокій кожного. Існують певні правила, які ми ніколи не порушуємо. Ніхто не має права зайти в приміщення, попередньо не побувавши в офісі, не заповнивши формуляр і не отримавши пропуск відвідувача, який приліплоється до одягу. Люди, що працюють на добровільних засадах, носять відповідні значки. Діти знають, що не можуть і носа висунути із класу без пропуску в руках. Я дуже пильно за цим стежу. Наші співробітники й діти привчені до того, щоб одразу повідомити в офіс про присутність когось без значка або без приkleеного пропуску в приміщенні школи або на її території. Діти завжди пильніють і швидко повідомляють про це. Однією з функцій шкільної обслуги є патрулювання території. Це підвищує пильність і обачність. Я можу спокійно відпочивати, тому що знаю: в нашій великій початковій школі, яка не охороняється, всі знають, що треба робити щодо охорони і безпеки.

Питання: Враховуючи все сказане вище і виходя-

чи з того, що Ви бачили і читали, а також з того, що стверджують ваші колеги, яке у Вас складається враження про систему суспільних шкіл у США, якою вона Вам видається, так би мовити, з передової лінії?

Відповідь: Я думаю, що ми дуже цілеспрямовано звертаємо основну увагу на якість навчання. Я вважаю, що наша шкільна система поліпшується, що тепер, наприклад, діти вміють добре читати й розуміти прочитане, вони почали краще рахувати. В суспільні школи йде 90% дітей США. Сам я вчився у приватній школі і своїх дітей відправив у приватні школи, але потім відвів їх у суспільну школу. Ми дуже хочемо виконати своє завдання. Я впевнений, що ми повинні звітувати перед суспільством і має бути налагоджено відповідну систему оцінки. Ми повинні продемонструвати суспільству свої успіхи, так що мені подобається зусилля в цьому напрямку. Ми також зрозуміли, що нам дуже важливо виділяти певну частку в бюджеті на постійну перепідготовку – в межах як школи, так і всього графства. В цьому році я прослухав чудовий курс лекцій з питань спостереження за роботою вчителя та аналізу. Це дуже допоможе мені в роботі. Так що, я вважаю, ми непогано виконуємо поставлене перед нами завдання.

Питання: Ваше походження має відношення до тих завдань, які Ви перед собою поставили, чи не так?

Відповідь: Так. Я народився в місті Літтл Рок, штат Арканзас. Моя сім'я жила недалеко від Центральної середньої школи (в 50-х і 60-х роках двадцятого століття вона стала місцем напруженої протистояння у зв'язку з відміною сегрегації в системі суспільної освіти за рішенням суду). Ці події залишилися в моїй пам'яті, і я можу оцінити, наскільки далеко вперед сягнуло наше суспільство.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

НАСКІЛЬКИ БЕЗПЕЧНІ НАШІ ШКОЛИ?

КЕЙТ СТЕЦНЕР

Xоча опитування, проведені останнім часом, свідчать, що батьки в США вважають, що шкільне керівництво і місцеві органи докладають багатьох зусиль, витрачають багато часу і виділяють достатньо фінансів на те, щоб захистити учнів, протягом останніх кількох років трапилися поодинокі випадки насильства, які викликають занепокоєння. У цій статті директор початкової школи в м. Батте, штат Монтана, який несподівано зіткнувся з таким насильством, розповідає, як після цього випадку спонтанного насильства почався процес повернення до звичайного життя і які рішення було прийнято на місцевому, регіональному і державному рівнях.

В той час, коли сталася ця подія, я працювала директором школи ім. Маргарет Ліери. 11 квітня 1994 року десятирічний хлопчик приніс до школи напівавтоматичну рушницю і застрелив Джеремі Буллока, учня 5 класу. На той час Джеремі був наймолодшим учнем, застреленим у школі США.

Ця трагедія послужила жахливим уроком пробудження не тільки для нашого міста Батте, штат Монтана, але й для всієї країни. За ці шість років після кожного вбивства, що відбувалося на території якоїсь школи, місцеві жителі одностайно повторювали: «Ми не уявляли, що таке могло статися в нас». В Батте ми були поставлені перед фактом і ламали голови, як ми можемо знову повернутися до нормального життя після такого несподіваного жорстокого нещастя, яке трапилося на шкільному майданчику. Нам також треба було подумати, які створити умови, щоб вторинні жертви насилия змогли отримати підтримку й довготривалу реабілітацію після травматичного стресу.

Ми шукали рішень складних багатогранних проблем, викликаних убивством, рішень, які б дозволили учням, вчителям і всій шкільній громаді далі нормально жити.

КОМАНДА БЕЗПЕКИ

Першим кроком, на який пішов шкільний округ, було створення шкільної команди безпеки. Ця команда складалася з вчителів, консультантів, фахів-

ців, батьків, представників правоохоронних органів, представників прокурора штату, служб, які займаються дітьми, місцевого духовенства. Всі ці люди займалися допитом свідків і аналізом причин, які привели до цієї трагедії, стежили за дітьми, які викликали занепокоєння неадекватною поведінкою, працювали на те, щоб повернути школу до більш менш звичного життя. Ця група продовжує щотижня збиратися і обговорювати заходи оперативної безпеки та попередження інцидентів.

Ми прийшли до висновку, що не можна гаяти часу після серйозного випадку насильства, і якомога швидше слід провести допит. Звичайно, найкраще, щоб цей допит влаштували фахівці, які знаються на процедурі.

У м. Батте цим зайнялася я, оскільки кілька років тому пройшла підготовку в організації «Втручання в життя громади». Цей заклад розташований у Міннесоті й займається питаннями, пов'язаними з подоланням кризових станів.

Я відразу ж повідомила колег по команді, що мені потрібна допомога. На моє прохання з усього штату Монтана відгукнулося 40 фахівців – консультантів, працівників правоохоронних органів, шкільних рад. Вчителям та іншим штатним працівникам школи потрібна була інформація з перших рук, як працювати з травмованими дітьми і, більше того, як відновити в класі нормальну атмосферу за якомога коротший час.

Ця трагедія підштовхнула всіх нас до дій. Зрештою, наші дії в окрузі були помічені в масштабах усієї країни. У квітні 1998 року мене підключили до Президентської тимчасової комісії, створеної для вивчення причин, які викликають насильство серед молоді, і обговорення заходів, які можна було б запропонувати педагогам та іншим особам у межах всієї країни.

Аналіз причин

На першому засіданні Президентської тимчасової комісії з питань насильства серед молоді, яку очолив Міністр юстиції Жане Рено, аналізувалися причини насильства в школах. Ми розглядали три найважливіших запитання:

- ☞ Чи існує тенденція насильства з огляду на останні події в школах?
- ☞ Як уряд країни може допомогти школам у випадках насильницького застосування зброї?
- ☞ Які спільні фактори виявлено серед останніх інцидентів?

Пізніше ми зустрілися з Президентом Кліntonом і його Кабінетом у Білому Домі, де відбулася тригодинна дискусія за круглим столом. Ми представили рекомендації, щоб уряд країни США виділив кошти на введення в школах програм раннього попередження насильства і втручання в ситуацію. Я дуже швидко з'ясувала для себе, що наші керівники розуміють значення програми позашкільної діяльності, і відкрила інші консультаційні можливості для учнів.

Підтримка уряду

На першій конференції Білого Дому з питань безпеки в школі у жовтні 1998 року Президент Кліnton оголосив про свій намір за сім років укомплектувати садочки й початкові класи, від першого до третього включно, ста тисячами вчителів, а також переробити й профінансувати проект Міністерства освіти США «Безпечні школи без наркотиків». Вчителям добре відомо, що для створення сприятливого для навчання середовища у цьому віці потрібна менша кількість учнів у класах. До заходів уряду з цього питання входить кілька профінансованих програм та розпоряджень, які керівники місцевих шкіл можуть застосовувати в своїх планах попередження насильства:

- ☞ Заборонити законами штату наявність зброї на території школи, водночас слід сприяти ви-

несеню вироку з урахуванням пом'якшуючих обставин, оскільки малолітні правопорушники судяться за злочини, що скуються, як правило, дорослими.

- ☞ Надати підтримку цивільним, громадським і релігійним установам для організації програми попередження насильства шляхом приступлення найважливіших цінностей.
- ☞ Забезпечити щороку для 500 000 дітей безпечну обстановку для позашкільної діяльності.
- ☞ Підтримувати школи в їхній боротьбі проти прогулів і ухвалити впровадження шкільної форми.
- ☞ Підтримувати ініціативи комендантського часу на місцях.
- ☞ Поширювати заходи попередження утворення банд.
- ☞ Сприяти суворішому дотриманню законів, які вимагають тримати зброю в місцях, недоступних для дітей, і прийняти закон, який вимагає встановити замкові пристрої на рушницях для безпеки дітей.

☞ Асигнувати 140 млн. долларів на допомогу місцевим громадським організаціям у їхній боротьбі за знищення наркотиків, подолання молодіжного алкоголізму і паління.

Крім цього, адміністрація Клінтона пообіцяла виділити кошти на фінансування програм раннього втручання, меншої чисельності в класах, кращої підготовки вчителів, заміни пошкодженого шкільного обладнання та розширення позашкільних заходів.

Обмін досвідом

Як директор, який був свідком жахливого насильства в школі і зазнав важкого удару – втрати дитини, все ж я вважаю за честь поділитися своїм досвідом, щоб допомогти іншим керівникам освітніх закладів підвищити безпеку всіх дітей у школах нашої країни.

Передруковано з дозволу журналу «Адміністратор школи» за червень 1999 року.

Погляди, висловлені в цій статті, не обов'язково відображають погляди чи політику уряду США.

НОВАТОРСТВО Й ЕВОЛЮЦІЯ В ДІЇ

Сюзан Докінз

Tоді як повсюди в Сполучених Штатах тривають суперечки про те, які конкретні завдання повинні вирішувати школи і як добитися виконання цих завдань, в різних місцях створені нові творчі проекти програм шкіл і плани дій. Вони є втіленням багатства думки людей щодо типів шкіл для дітей, застосування технологій і характеру самих шкільних кабінетів. Нижче наводиться кілька прикладів вияву творчої активності в різних куточках США.

Плавний перехід до вищої освіти

Грінвільська статутна технічна середня школа (ГСТСШ), розташована в студентському містечку Грінвільського технічного коледжу у штаті Південна Кароліна, стала тридцятою середньою школою типу «проміжного» коледжу в країні, коли восени 1999 року відбулося її відкриття. Як стверджує директор Девід Черч, ця статутна школа заснована на новій концепції середньої освіти і намагається розширити рамки технічної освіти, пропонуючи плавний перехід від середньої школи до коледжу.

Він відзначає, що стосунки між місцевим коледжем і ГСТСШ дозволяють їм разом використовувати ресурси, надаючи учням школи доступ до лабораторій і сучасного обладнання Грінвільського технічного коледжу. Працюючи разом з місцевими підприємцями та промисловістю, ця статутна школа змогла скласти навчальну програму з урахуванням вимог підприємців до своїх майбутніх працівників. Ще навчаючись у середній школі, учні мають можливість вивчати предмети в місцевому коледжі, які їм будуть зараховані. Черч сподівається, що в недалекому майбутньому такі курси на рівні коледжу пройдуть 150 учнів ГСТСШ.

Створена при музеї школа дає учням уявлення про можливості практичного застосування їхніх знань.

Уявіть собі суспільну школу, в якій учні мають доступ до ресурсів чудового музею і наукового центру. Саме так ідуть справи в середній школі виробничих мистецтв і наук ім. Генрі Форда, статутній суспільній школі, розташованій на території музею Генрі Форда в Грінфілд Віллідж в місті Дирборні,

штат Мічиган. Цю популярну чотирирічну школу, яка отримала статут від графства Вейн, заснували компанія «Форд Мотор Компані» і музей у 1997 році. Відбір учнів відбувається влаштуванням звичайної лотереї на території всього графства, що забезпечує різноманітність її контингенту. Навчальна програма, розроблена спільно з експертами з питань стандартів національних і штатних навчальних програм, які також займаються стандартами для поглиблого вивчення виробництва, має на меті допомогти учням зрозуміти, як вони можуть на практиці після закінчення школи застосовувати свої знання. При цьому студенти використовують ресурси музею для проведення своїх досліджень, як джерело натхнення й місце спілкування. Мета школи полягає в забезпеченні такої освіти, яка б підготувала підлітків до життя в світі, в якому вони постійно навчаються і застосовують набуті знання, навички і підходи.

Поширюється рух за створення школ на прибутковій основі

Вінтергрінська міжрайонна школа-магніт в м. Гемдені, штат Коннектікут, в якій навчають дітей з дитячого садочка до восьмого класу, управляється компанією «Едісон Скулз інк.». Ця школа є комерційним закладом і користується надзвичайною популярністю серед учнів, батьків та вчителів. Сьогодні понад 1000 учнів чекають своєї черги, щоб вступити до школи. Так само, як і в інших школах компанії «Едісон Скулз інк.», основну увагу в Вінтергрінській школі приділяють тому, щоб учні писалися нею і дотримувалися дисципліни, щоб мали можливість користуватися комп'ютерами і вчитися за ширшою навчальною програмою, ніж у звичайних школах. На сьогодні в США існує лише близько 250 комерційних суспільних шкіл. Кількість таких шкіл швидко зростає, але їм доводиться долати великі труднощі, коли вони намагаються отримати

прибуток, експлуатуючи школи за контрактом з місцевими шкільними радами чи незалежними статутними організаціями. Подібні школи отримують стільки ж коштів, скільки звичайні суспільні школи. Засновник і виконавчий директор компанії «Едісон Скулз інк.» Кріс Віттл пов'язує майбутнє своєї компанії з її здатністю різко скоротити адміністративні витрати, зберігши при цьому високу якість навчання.

Концепція школи-переможця у конкурсі з точних наук

Шестеро випускників середньої школи Монтгомері Блер (Сілвер Спрінг, штат Меріленд) увійшли в число 40 фіналістів престижного загальнонаціонального конкурсу з точних наук «Шукаємо таланти», який провела компанія «Інтел». Це чудове досягнення фізико-математичної школи-магніту округу Монтгомері, створеної в 1985 році з метою сприяння десегрегації. Понад 1000 випускників розташованої у приміській зоні Вашингтона школи було зараховано до найкращих університетів країни. Для вступу до школи треба скласти іспити з математичної логіки, з логічного висловлення думки і критичного мислення. Вступник повинен також написати есе про свої цілі. Конкурс дуже великий, і у 1999 році на 100 місць претендували 800 чоловік.

Середня школа Ліберті в місті Нью-Йорку допомагає іммігрантам вивчити англійську мову і стати грамотними

Молоді іммігранти, які мають обмежені можливості навчитися читати й писати, отримати освіту у себе на батьківщині, відчувають великі труднощі, починаючи вчитися в американських школах. Інколи вивчення англійської мови в рамках програми «англійська як друга мова» не є достатнім для подолання труднощів. Метою середньої школи міста Нью-Йорка є надання допомоги таким учням.

Ця школа обмежена рівнем дев'ятого класу, в якому вчаться в основному 14 і 15-річні підлітки. Майже дві третини учнів Ліберті складають учні віком 17 років і старші; п'ята частина учнів – віком 19 років і старші. Наприклад, в одному з класів цієї школи навчаються іммігранти з Панами, Гаїті, Емена, Китаю, В'єтнаму і Сьєрра-Леоне. Школа Ліберті пропонує три програми навчання грамоті – англійською, іспанською і китайською мовами. На заключному етапі програми основну увагу звертають на підготовку юнаків і дівчат до переходу у звичайну школу, щоб підлітки могли мати такі ж шанси на успіх, як і їхні ровесники.

«Ця школа створена для нас», – стверджують дев'ятикласники

В деяких шкільних округах дев'ятий клас вважається старшим класом, в інших належить до середніх класів. А в м. Александрія, штат Вірджинія, у дев'ятикласників є власна школа. У 1993 році, зіткнувшись із проблемою переповненості шкіл, система шкіл Александрії приступила до проведення сміливого експерименту, перетворивши одне з адміністративних приміщень у яскравий, гостинний центр для дев'ятикласників. На превеликий подив багатьох, цей центр, який дістав назву школи Мінні Говарда, досягнув нечуваних успіхів. Батьки і вчителі вважають, що своїми успіхами школа завдячує директору Маргарет Мей Волш. Оголошена у 1998 році Національною асоціацією директорів середніх шкіл «країним директором школи міста» у штаті Вірджинія, Волш поєднує тверду лінію в керівництві школою з розумінням і симпатією до учнів. Учні поділені на шість груп. Їх привчають до думки, що вони є невід'ємною частиною місцевої середньої школи, куди вони прийдуть вчитися з 10 по 12 класи. Учні стверджують, що вони справді привчаються за себе постояти, і це вміння їм знадобиться, коли вони перейдуть в останні класи середньої школи.

ли. Відсоток учнів у класах для обдарованих дітей збільшується з 20% до 35%, – говорить Волш; вона хоче, щоб цей показник ще збільшився.

Поділ на підгрупи в проміжних класах зближує учнів

Поділ школи на менші навчальні підрозділи, які часто називаються підгрупами, являє собою нетрадиційний спосіб організації проміжних шкіл (з шостого по восьмий класи). Але таке створення «школи всередині школи» може забезпечити дітям поступовий переход із захищеного середовища в невеличкій початковій школі у набагато просторіше й відкрите середовище проміжної школи. Кріклендська проміжна школа, найбільша у графстві Гвіннет, штат Джорджія, де вчиться понад триста школярів, була створена за принципом «школа всередині школи» для того, щоб учні мали переваги середовища, властивого невеличкій школі. Ця школа поділена на п'ять навчальних підрозділів, у кожному з яких є свій заступник директора, консультант і секретар. Інтерес у країні до моделі школи в Крікленді виріс у зв'язку з останніми випадками насильства в США. На таку школу покладають надії як на безпечноше середовище – якщо учні і педагоги будуть добре знати один одного, проблеми можна буде виявити ще до того, як вони переростуть у трагедію.

Домашнє навчання перестало вважатися домашньою справою

У 1983 у місті Вічіта, штат Канзас, близько 50 сімей навчали своїх дітей у дома, в основному з релігійних та інших особистих міркувань. Але сьогодні, після визнання останнім часом судами США законності домашньої освіти, все більше сімей, які раніше користувалися послугами традиційних суспільних шкіл, переключаються на домашню освіту. У 1998 році у Вічіті нарахувалось понад 1500 сі-

мей, які навчали своїх дітей вдома. Домашнє навчання у цьому місті насправді перестало бути «домашньою» справою. Учні почали об'єднуватися в спортивні команди, оркестри, хори, групи для гри в боулінг і навіть організовували ряд групових навчальних занять. В міру того, як розширяється рух за навчання дітей удома, результати досліджень свідчать, що більшість дітей, які отримали домашнє навчання, отримують хороші результати на стандартизованих іспитах, добре адаптовані, успішно вчаться в коледжах.

Ідеальні умови для релігійної і культурної самосвідомості мусульман

У перші роки розвитку колоніальної Америки представники релігійних рухів, які перебралися на континент у пошуках свободи від релігійного переслідування, стали будувати школи для своїх одновірців. Через майже чотири століття релігійні школи продовжують процвітати. Так, наприклад, у США, окрім християнських та цдейських закладів, які існують вже більше століття, за останні 10 років кількість ісламських шкіл, які працюють цілий тиждень, виросла з 49 до 2000. В більшості з них діти навчаються, починаючи з дитячого садка і закінчуючи восьмим класом.

У наш час в місті Детройті, штат Мічиган, де з 20-х років 20 століття живе значна кількість мусульман, працює повний робочий тиждень дев'ять приватних ісламських шкіл. Серед них є приватна середня школа Аль-Іхлас, у якій навчається 190 дітей, починаючи з дитячого садочка і закінчуючи 12 класом. Цю школу заснували у 1991 році афроамериканські мусульмани. У приватній ісламській школі Кресент, заснованій у тому ж році, з ясел до 8 класу навчається 150 народжених в Америці дітей високоосвічених іммігрантів з Близького Сходу і Південної Азії. Незважаючи на велику різницю в фінансових можливостях цих шкіл, кожна з них

забезпечує навчання за базовими навчальними програмами, рекомендованими штатом.

Сільська школа добивається успіху, підвищивши вимоги і відповідальність

Шість років тому суспільній початковій школі Плезант Гроув у сільській місцевості, неподалік від міста Сакраменто, штат Каліфорнія, яка вважалася окремим шкільним округом, доводилося боротися за виживання, оскільки чисельність учнів у ній постійно скорочувалася. Тоді шкільна рада взяла на посаду директора Джеффа Голланда, який почав проводити активну політику підвищення вимог і відповідальності школи у відповідності з рекомендаціями штату. Переорієнтувавшись на навчальну програму, побудовану на впровадженні певних нормативів, школа Плезант Гроув досягла того, що її учні отримують одні з найвищих в регіоні оцінок на стандартизованих іспитах. Сьогодні в кожному класі дотримуються чітких конкретних вимог щодо навчального матеріалу, який учні повинні засвоїти з кожного предмета. Вчителі Плезант Гроув проходять комплексну підготовку з питань викладання, орієнтованого на досягнення конкретних результатів. Завдяки успіхам у досягненні результатів, невеликим масштабам іувазі до дітей, школа добивається популярності у батьків – все більше батьків переводить у Плезант Гроув своїх дітей. Вперше в історії школи утворилася черга на вступ до неї.

Школи в Інтернеті вносять новий елемент у домашню освіту

В міру того, як дорослішають учні, що навчаються вдома, як розростається коло їхніх потреб, батьки почали звертатися до нового типу навчальних курсів в Інтернеті для доповнення навчальної програми. Школи, які працюють в режимі взаємодії, дозволяють батькам давати своїм дітям вдома таку

саму освіту, як і в акредитованих типових школах. «Це – ще одна з нових можливостей організації навчання в домашніх умовах, коли не лише батьки навчають своїх дітей», – говорить Джанет Гейл, яка в 1994 році заснувала приватну школу Вілловей Сайбер у режимі підключення до Інтернету. 24 учні цієї школи проходять повну програму навчання по Інтернету за 2250 доларів на рік. Школи, які працюють через Інтернет, можуть також принести користь дітям з особливими потребами, для яких навчання в звичайних школах може виявиться надто важким.

Перегорнуто нову сторінку у сфері навчання через Інтернет

Школа ім. Дженіела Дженкінса, новаторська суспільна школа в графстві Полк, штат Флорида, набере стільки учнів, скільки зможе прийняти, відкрившись восени 2000 року. Учні будуть записуватися в класи на Інтернеті через фlorидську середню школу штату, яка візьме на себе роль субпідрядника нової школи і представлятиме всі навчальні курси й вчителів. У школі Дженкінса не буде вчителів у класній кімнаті, як у традиційній школі. Замість них шкільні наставники, консультанти, викладачі, які спеціалізуються на використанні інформаційних ресурсів, допоможуть учням виконати навчальну програму. Викладачі з усіх куточків Флориди, які працюють на повну ставку вдома, будуть вести уроки, давати завдання і ставити оцінки через Інтернет. Газета «Ю Ес Ей тудей» збирається уважно стежити за роботою школи і опубліковати серію статей про її успіхи.

Виховання життєвих навичок у дітей початкових шкіл

Понад чверть століття тому Джон Олівер розробив на основі свого досвіду викладання в суспільних школах програму навчання школярів молод-

ших класів прийомам контролю свого гніву і можливих імпульсів до насильства. Він керувався тією думкою, що діти, оволодівши навичками самоконтролю, зможуть краще справлятися зі своїми імпульсами потягу до насильства у підлітковому й дорослому віці. Програма за назвою «Життєві навички» стала частиною заснованого Олівером фонду у Бостоні під назвою «Урок № 1». Цей фонд тепер обслуговує початкові школи по всій території США, і його діяльність особливо актуальна сьогодні, коли по всій країні широко обговорюються заходи безпеки у школах. Ця програма навчає дітей молодшого віку практично застосовувати навички самоконтролю, зберігати впевненість у собі, виявляти відповідальність й розуміння наслідків, раціонально мислити й вирішувати проблеми, а також співробітничати в реальному житті.

Вчителі вчаться використовувати нові технології

У 1998 році в невеликому коледжі Мальboro в Південному Вермонті відкрилася аспірантура, де вчителі зможуть отримати ступінь магістра гуманітарних наук зі спеціальністю «Викладання з використанням технологій Інтернету». Програма, яка дає можливість виконувати значну частину роботи через Інтернет, має на меті допомогти вчителям орієнтуватися у швидкоплинному світі кібернетичного простору з тим, щоб вони могли ефективно передавати свої знання школярам. Ця програма надасть можливість вчителям оволодіти технологією й активно її застосовувати у класі. Деякі знаходять в таких програмах, як Мальboro, відповідь на «синдром білого халата», розповсюдженого сьогодні в школах, де працює лише один спеціаліст, завдання якого полягає у забезпеченні інтегрування технології у масштабах усього навчального закладу, – одному спеціалісту з цим завданням не впоратися.

Батьки-партнери добиваються змін у школах, розташованих у бідних районах центральної частини міста

Іст Клівленд, штат Огайо, – місто з переважно афро-американським населенням. Більшість дітей ростуть у неповних сім'ях, до того ж, майже половина сімей перебуває за межею бідності. У період з осені 1993 по осінь 1996 року супільні школи Іст Клівленда разом з Клівендським університетом штату проводили експеримент під назвою «Сім'я разом з учнями й вчителями». Учителі викладали в

одних і тих самих класах протягом 3 років, а батьки контролювали виконання дітьми домашніх завдань, разом з дітьми брали участь в літніх програмах розвитку, відвідували щомісячні семінари для батьків, де їх навчали, як закріплювати отримані знання вдома, як створити домашнє оточення, яке б сприяло підвищенню успішності і вдосконалити навички виховання дітей. Перші результати цієї програми переконливі – школярі, які брали в ній участь, почали набагато краще читати, підвищили успішність з мови і математики.

БІБЛІОГРАФІЯ

ОСНОВНА ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Книжки, недавні статті та інші документи

Ariew, Susan. "Education: A Core List of Web Resources for Researchers and Teachers." *Choice*, April 2000, pp. 1409–1421. [AA00203];

Branson, Margaret Stimmann and Quigley, Charles N. *The Role of Civic Education*. Washington: Communitarian Network, [1998].

Center for Education Policy. *A Brief History of the Federal Role in Education: Why It Began and Why It's Still Needed*. Washington: Center for Education Policy, October 1999.

http://www.ctredpol.org/pubs/Brief_History_Federal_Role_Education.pdf

Coeyman, Marjorie et al. "A Special Series: Reinventing Our Public Schools." *The Christian Science Monitor*, March 30, 1999 and April 6, 1999, v.p.

Goodlad, John I. *The Public Purpose of Education and Schooling*. San Francisco: Jossey-Bass, 1997.

"Highlighting the Importance of School Accountability and Investment." *The White House at Work*, May 3, 2000.

Опис подорожі президента Клінтона у травні 2000 року, присвяченої шкільній реформі, по чотирьох штатах.
<http://www.whitehouse.gov/WH/Work/050400.html>

Kober, Nancy and Rentner, Diane Stark. *Do You Know the Good News about American Education?* Washington: Center on Education Policy and American Youth Policy Forum, 2000.

Lessons of a Century: A Nation's Schools Come of Age. Bethesda, MD: Editorial Projects in Education, 2000.
<http://www.edweek.org/sreports/century.htm>

Louis, Karen Seashore. "A Light Feeling of Chaos: Education Reform and Policy in the United States." *Daedalus*, Fall 1998, pp. 13–40. [AA99042]

Зауважте, що цей повний випуск *Daedalus*, "Education Yesterday, Education Tomorrow" присвячено оцінці американської системи освіти.

Mathews, Jay. *Class Struggle: What's Wrong (and Right) with America's Best Public High Schools*. New York: Times Books, 1998.

Morris, Robert C. "Cycles of Change: Issues of Educational Reform, Renewal, and Restructuring." *Choice*, July-August 1999, pp. 1893–1901. [AA99326]

National Commission on Excellence in Education.
A Nation at Risk: The Imperative for Educational Reform. Washington: U.S. Dept. of Education, 1983.
<http://www.ed.gov/pubs/NatAtRisk/title.html>

Ravitch, Diane, ed. *Brookings Papers on Education Policy*, 1999. Washington: Brookings, 2000.

U.S. Dept. of Education. *Challenging the Status Quo: The Education Record, 1993–2000*. Washington: April 2000.
<http://www.ed.gov/initis/record/>

Освітня політика Сполучених Штатів
<http://www.lib.umich.edu/libhome/Documents.center/debate99.html>

Велика колекція он-лайнових ресурсів на тему національних дебатів 1999 року про проблеми вищої школи: «Вирішено, що федеральний уряд повинен вести таку освітню політику, яка б значно підвищила академічні досягнення у середніх школах Сполучених Штатів».

Сайти Інтернету

Американська федерація вчителів
(*American Federation of Teachers, AFT*) – AFL-CIO
<http://www.aft.org/>

До цієї організації належать приблизно мільйон вчителів та інших фахівців освітньої галузі на всіх рівнях. Відділ «Освітніх видань» тісно співпрацює з фахівцями, задіяними у проведенні освітньої реформи та реструктуризації, їй забезпечує зв'язки з їхніми програмами, розташованими на цьому сайті і присвяченими якості підготовки вчителів, зростанню учнівських досягнень, вибору школи, академічним стандартам та шкільній безпеці.

Інститут Брукінгс
(*The Brookings Institution*)
Дослідження: Освітня тематика США
<http://www.brookings.org/es/research/ra3.htm>
Ця сторінка містить статті й книжки, де обговорюються різноманітні аспекти освітньої політики США. Сюди входять також матеріали Центру Брауна з освітньої політики
http://www.brookings.org/gs/brown/brown_hp.htm, присвячені дослідженю найновіших питань освітньої реформи.

Центр громадянської освіти
(*Center for Civic Education*)
<http://www.civiced.org/>
Завдання цього Центру – «сприяти поінформованості й відповідальності громадян, які беруть участь у громадському житті і віддані цінностям та принципам, фундаментальним для американської конституційної демократії». Ця сторінка

забезпечує доступ до матеріалів, розроблених на підтримку програм, пов'язаних з навчальними планами, підвищенням кваліфікації вчителів та суспільним вихованням.

Освітній тиждень на Веб-сторінці

(*Education Week on the Web*)

<http://www.edweek.org/>

На цій сторінці можна знайти статті з журналів *Education Week* та *Teacher Magazine*, написані для тих, хто «цікавиться освітньою реформою, школами та політикою в цій галузі». На цьому важливому сайті розташовано спеціальні звіти, серії статей, основну інформацію по штатах та щоденні новини. На особливу увагу заслуговує сторінка *Education Week: Issues Pages* <http://www.edweek.org/context/topics/issues.cfm>. Тут містяться корисні основоположні есе, присвячені ключовим освітнім проблемам, таким як оцінка, чартерні школи, вибір, громадські служби, залучення батьків та насильство і безпека. На кожній сторінці є посилання на словник і статті з подібної тематики з архіву *Education Week* та *Teacher Magazine*, а також на відповідні організації.

Довідник освітніх дослідницьких організацій

(*Educational Resource Organizations Directory, EROD*)

<http://www.ed.gov/Programs/EROD/>

На цій сторінці можна вести пошук за ключовим словом або за штатом; вона забезпечує посилання і контактну інформацію щодо освітніх організацій на рівні штату, регіону і держави. EROD включає в себе факти, що стосуються кожної зарахованої до списку організації, описуючи її мету, порядок денний, аудиторію та публікації. Анотовані посилання на громадські та приватні організації також перераховано на сторінці Департаменту освіти, під назвою «Освітні асоціації й організації».

<http://www.ed.gov/EdRes/EdAssoc.html>

Освітній ресурсний інформаційний центр

(*ERIC – Educational Resources Information Center*)

<http://www.accesseric.org/>

Це – домашня сторінка численної колекції освітньої інформації; сайт пропонує Вашій увазі основу до розуміння та використання мережі ERIC. ERIC складається з віртуальних бібліотек, майже тридцяти клірингів, посилань на головні освітні журнали та організації он-лайн та базу даних, яка дає відповіді на питання громадськості (AskERIC <http://ericroir.syr.edu/>). Корисне також джерело *ERIC Digests* http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/, яке містить «короткі звіти, що синтезують дослідження та ідеї щодо актуальних питань освіти».

Центральна ідея: Освіта

(*Idea Central: Education*)

<http://www.epn.org/ideacentral/education/>

«Віртуальний журнал мережі електронної політики» висвітлює недавні звіти й документи консорціуму споріднених

організацій. Додається подовжений список рекомендованих посилань.

<http://www.epn.org/idea/idealcentral/>

Національний Центр освітньої статистики

(*National Center for Education Statistics*)

<http://nces.ed.gov/>

Головне джерело, яке містить «основні федеральні реалії для збору та аналізу даних у галузі освіти в Сполучених Штатах та інших країнах». На цьому сайті доступні численні публікації, такі як вичерпний «Дайджест освітньої статистики» 1999 року <http://nces.ed.gov/pubs2000/digest99/>. Розділ 2 містить різноманітні статистичні дані щодо громадської та приватної початкової і середньої освіти.

Національний Центр громадської політики та вищої освіти

(*National Center for Public Policy and Higher Education*)

<http://www.highereducation.org/>

Цей Центр – гарне джерело досліджень, пов’язаних з політикою штатів і держави, що впливає на вищу освіту. У кількох розвідках ідеться про роль коледжів й університетів у розвитку громадської освіти.

Національна освітня організація

(*National Education Association – NEA*)

<http://www.nea.org/>

«NEA – найдавніша і найбільша американська організація, що займається питаннями громадської освіти». Її члени нараховують близько 2,3 млн. чоловік і представляють всі рівні освіти від дитячого садка до випускних класів. На сторінці дебатуються проблеми громадської політики – від двомовної освіти до ваучерів; тут також розташовано загальний огляд і список додаткових джерел.

Національна комісія освітніх завдань: Створення нації учнів

(*National Education Goals Panel: Building a Nation of Learners NEGP*)

<http://www.negp.gov/>

Протягом останніх десяти років Національна комісія освітніх завдань доповідає про прогресивні зміни на рівні держави і штатів, визначає перспективні напрями вдосконалення освіти й сприяє досягненню загальнонаціонального, всеобщого консенсусу. На цьому сайті розташовано звіти, інформаційні випуски та інші ресурси, пов’язані з місією NEGP.

Policy.com: Education Reform in America

http://www.policy.com/issuewk/2000/0512_100/

Цей спеціальний звіт про поточні пропозиції щодо освітньої реформи включає в себе численні політичні дебати в галузі американської освіти. У розділі «Бібліотечні випуски» («Issues Library») цього сайту міститься вичерпна інформація на інші освітні теми.

Держава американської освіти

(*State of American Education*)

<http://www.ed.gov/Speeches/soae/index.html>

Містить сьоме щорічне звернення Міністра освіти США Річарда Райлі «Нові очікування», лютий 22, 2000, і «П'ятирічний звіт американської освіти».

Stateline.org: Education

<http://www.stateline.org/education/>

Сайт *Stateline.org* було створено, щоб інформувати журналістів, політиків та зацікавлених громадян про новаторство у галузі громадської політики. Хоча розділ освіти приділяє особливу увагу фінансуванню громадських шкіл, він також торкається інших важливих питань і надає статистичні дані, пов’язані з освітою, по певних штатах, словник та посилання на інші джерела.

Департамент освіти США

(*U.S. Dept. of Education*)

<http://www.ed.gov/>

Головна сторінка Департаменту освіти пропонує численну інформацію про Департамент і його програми – від можливостей фінансування до останніх новин. Підрозділі: «Ініціативи і пріоритети» <http://www.ed.gov/inits.html>, «Публікації та продукти» <http://www.ed.gov/pubs/> й «Закони, правила та політичне керівництво» <http://www.ed.gov/pubs/legregs.html>.

Yahoo! Education: Index

<http://dir.yahoo.com/education/index.html>

Цей покажчик містить численні категорії, що висвітлюють поточні питання освіти, з посиланнями на бібліографію, журнали, веб-сайти, веб-директорії та недавні промови. Різноманітні теми й посилання включені до складу індексу, що забезпечує детальний огляд нинішнього стану американської освіти.

СТАНДАРТИ

Книжки, недавні статті та інші документи

Goals 2000: Educate America Act

<http://www.ed.gov/G2K/>

Цей вичерпний сайт включає повний текст законів 1994 року, поправок, звітів, державних планів, поточних розробок та спорідненої інформації.

Linn, Robert L. “Assessments and Accountability.”

Educational Researcher, March 2000, pp. 4–14.

<http://www.aera.net/pubs/er/arts/29-02/linn01.htm>

Meier, Deborah et al. *Will Standards Save Public Education?*

Boston: Beacon Press, 2000.

Nerison-Low and Ashwill, Mark. “The Development and Implementation of Education Standards in the United States;

Chapter 2.” In *The Educational System in the United States: Case Study Findings*. Washington: U.S. Dept. of Education, March 1999.

<http://www.ed.gov/pubs/USCaseStudy/>

Olson, Lynn. “Worries of a Standards ‘Backlash’ Grow.”

Education Week, April 5, 2000, pp. 1, 12–13.

<http://www.edweek.org/ew/ewstory.cfm?slug=30stand.h19>

Quality Counts '99: Rewarding Results, Punishing Failure.

Bethesda, MD: Editorial Projects in Education, 1999.

<http://www.edweek.org/sreports/qc99/>

Ravitch, Diane, ed. *Brookings Papers on Education Policy, 2000.*

Washington: Brookings, 2001. (Forthcoming)

Сайти Інтернету

Розробка освітніх стандартів: огляд

(*Developing Educational Standards: Overview*)

<http://putwest.boces.org/standards.html>

Ця сторінка містить інформацію про розробку загальноодержавних та національних освітніх стандартів і посилання на поточні журнали й публікації, у яких йдеться про ці проблеми.

Кліринговий дім УКІС, що займається проблемами оцінювання

(*The ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation*)

<http://ericae.net/>

На цій сторінці можна знайти новини, промови та конференції, що стосуються стандартів американської освіти. Серед списку джерел <http://ericae.net/nav-ar.htm> – пошукова програма «Оцінювання в Інтернеті» <http://ericae.net/nintbod.htm>, яка містить анотовані посилання на матеріали про оцінювання в галузі освіти й інші дослідження.

РІЗНОМАНІТНІСТЬ

Книжки, недавні статті та інші документи

Center on Education Policy. *Public Schools: A Place Where Children Can Learn to Get Along with Others in a Diverse Society*. Washington: December 1998.

http://www.ctredpol.org/pubs/public_schools_diverse.pdf

Council of Economic Advisers. *Changing America: Indicators of Social and Economic Well-Being by Race and Hispanic Origin*. Washington: September 1998.

Darling-Hammond, Linda. *The Right to Learn: A Blueprint for Creating Schools That Work*. San Francisco: Jossey-Bass, 1997.

Grandos, Christine et al. “Education Challenges and Opportunities; Parts 1 and 2.” *Hispanic*, March 1998, pp. 24–36; April 1998, pp. 32–46. [AA98332, AA98333]

Hirsch, Eric and Lays, Julie. "Bilingual Education: Si o No?"
State Legislatures, December 1998, pp. 24–27. [AA99040]

Hodgkinson, Harold L. "The Demographics of Diversity." *Principal*, September 1998, pp. 26, 28, 30–32.

Hodgkinson, Harold L. and Tirozzi, Gerald. *Secondary Schools in a New Millennium: Demographic Certainties, Social Realities*. Reston, VA: National Association of Secondary School Principals, 2000.

Maeroff, Gene I. *Altered Destinies: Making Life Better for Schoolchildren in Need*. New York: St. Martin's Press, 1998.

Riley, Richard W. "Excellence for All: The Progress of Hispanic Education and the Challenges of a New Century; Speech by the Secretary of Education." Washington: Bell Multicultural High School, March 15, 2000.

<http://www.ed.gov/Speeches/03-2000/000315.html>

Rothstein, Richard. "Bilingual Education: The Controversy." *Phi Delta Kappan*, May 1998, pp. 672– 678. [AA98335]

Sack, Joetta. "Bringing Special Education Students into the Classroom." *Education Week*, January 27, 1999, pp. 36–37. [AA99250]

Schnaiberg, Lynn. "Immigrants: Providing a Lesson in How to Adapt." *Education Week*, January 27, 1999, pp. 34–35. [AA99251]

Сайти Інтернету

Центр прикладної лінгвістики
(Center for Applied Linguistics)

<http://www.cal.org/>

«CAL проводить різноманітну роботу, зокрема дослідження, навчання вчителів, аналіз та поширення інформації, дизайн та розробку інструкцій, надає технічну допомогу, займається плануванням конференцій, оцінюванням програм та політичним аналізом».

Обізнаність із проблемами інвалідів у США: Законне місце для всіх

(Disability Awareness in the United States: A Rightful Place for All
<http://usinfo.state.gov/usa/able/>

На цьому великому сайті Офісу міжнародних інформаційних програм Державного Департаменту розташовано підбірки фактів, офіційні промови, урядові й неурядові посилення, закони, судові рішення та широку бібліографію.

Клінговий дім УКІС, що займається освітою інвалідів та обдарованих осіб

(ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education)

<http://ericec.org/index.html>

На цьому сайті розташовано підбірки фактів, бібліографію, посилення на відповідні закони та забезпечені доступ до он-лайнових ресурсів. Тут також є посилення на матеріали

спеціальної освітньої дискусійної групи та на інші електронні адреси. ERIC EC управляється Радою з проблем виняткових дітей (Council for Exceptional Children – CEC) <http://www.cec.sped.org/index.html>, міжнародною адвокатською групою, що впроваджує освітні досягнення в життя учнів-інвалідів або особливо обдарованих осіб.

Додаток 1997 року до Освітнього акту про осіб з обмеженими можливостями (*Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) Amendments of 1997 (P.L. 105-17)*) <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c105:H.R.5.ENR>: Базову інформацію про цей Акт див.: IDEA 1997. <http://ed.gov/offices/OSERS/IDEA/>

Департамент освіти США. Офіс у справах двомовності та мов меншин

(U.S. Dept. of Education. Office of Bilingual and Minority Languages Affairs)

<http://www.ed.gov/offices/OBEMLA/>

На цій сторінці розташовано ресурси, що допомагають шкільним округам виконувати свої зобов'язання щодо надання рівних освітніх можливостям тим дітям, для яких англійська мова не є рідною.

ВИБІР

Книжки, недавні статті та інші документи

Finn, Chester E., Jr.; Bruno, V. Mano; and Gregg, Vanourek.

Charter Schools in Action: Renewing Public Education. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2000.

Hassel, Bryan C. *The Charter School Challenge: Avoiding the Pitfalls, Fulfilling the Promise*. Washington: Brookings, 1999.

Hirsch, Eric; and Samuelsen, Shelby. "Turning Away from Public Education." *State Legislatures*, September 1999, pp. 12–16. [AA99451]

Miller, Matthew. "A Bold Experiment to Fix City Schools." *The Atlantic Monthly*, July 1999, pp. 15–31. [AA99453]

Olson, Lynn et al. "The Changing Face of Public Education; Special Report." *Education Week*, April-May 2000.

<http://www.edweek.org/sreports/changing.htm>

Rothstein, Richard. "Charter Conundrum." *The American Prospect*, July-August 1998, pp. 46–60. [AA98674]

U.S. Dept. of Education. *The State of Charter Schools; Fourth Year Report*. Washington: January 2000.

Це звіт «Національного дослідження чартерних школ» – чотирирічної дослідницької програми, створеної для документування та аналізу руху чартерних школ.

<http://www.ed.gov/pubs/charter4thyyear/>

Viteritti, Joseph P. *Choosing Equality: School Choice, the Constitution and Civil Society*. Washington: Brookings Institution, 1999.

Сайти Інтернету

Центр освітньої реформи
(Center for Education Reform – CER)

<http://edreform.com/>

Цей веб-сайт надає поточну інформацію про останні досягнення освітньої реформи. СУК проводить дослідження громадської думки стосовно питань реформи, збирає вичерпну базу даних про зусилля в галузі реформи по всій країні і відстежує прогрес. Див. також звіт: Charter School Laws across the States 2000; Ranking Score Card and Legislative Profiles.
http://www.edreform.com/charter_schools/laws/index.html

Передова лінія: Битва за вибір школи
(Frontline: The Battle over School Choice)

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/vouchers/>

Цей сайт, заснований на спеціальній програмі “PBS Democracy Project/Election 2000 Special program”, містить аналіз умов, у яких перебувають громадські школи; інформацію про ваучери, чартерні школи, прибуткові академії та їх критику; ресурси з питань ініціативи в галузі шкільної реформи по штатах. Тут також можна знайти відеофрагменти з телевізійних передач, інтерв'ю, посилання та конспективні погляди кандидатів.

ІнфоСША: Освіта

(InfoUSA: Education)

<http://usinfo.state.gov/usa/infousa/educ/educover.htm>

ІнфоСША – це авторитетне джерело Офісу міжнародних програм Державного Департаменту США, яке надає іноземній аудиторії інформацію про офіційну політику США, американське суспільство й культуру. Розділ, що стосується освіти, включає статті, звіти й посилання на основні освітні ресурси.

Чартерні школи США

(U.S. Charter Schools)

<http://www.uscharterschools.org/>

Національний веб-сайт, що підтримує розповсюдження практичної інформації та новин серед керівників чартерних шкіл. Основні розділи цієї веб-сторінки: «Як започаткувати Вашу школу та провадити її діяльність», «Нариси про державу і школу», «Довідник джерел», «Посилання на інші сайти та пошук інших сайтів чартерних шкіл». Наприклад, тут розташовано ресурси Департаменту освіти щодо чартерних шкіл.
http://www.uscharterschools.org/res_dir/res_5.htm

РОБОТА В КЛАСІ

Книжки, недавні статті та інші документи

Dinero, Thomas; McKeon, Loren; Rosenberg, Steven.

“Positive Peer Solutions: One Answer for the Rejected Student.” *Phi Delta Kappan*, October 1999, pp. 114–118. [AA0023]

Early Warning, Timely Response: A Guide to Safe Schools
<http://www.ed.gov/offices/OSERS/OSEP/earlywrn.html>

Створене спільно Департаментом освіти й Департаментом юстиції США, це видання допомагає розпізнавати «ранні ознаки поведінки учня, які можуть виявитися потенційно небезпечними і повинні викликати занепокоєння». Тут єдеться про характеристики безпечної школи, раннє попередження небезпеки, надання допомоги дітям, що постраждали, розробляється план запобігання кризи та її подолання, поєднується інформація про інші джерела та дослідження.

Hinkle, William G., and Henry, Stuart, eds. “School Violence.” *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, January 2000, Entire Issue.

Jones, Stephen C., and Stoodley, Janice. “Community of Caring: A Character Education Program Designed to Integrate Values into a School Community.” *National Association of Secondary School Principals (NASSP) Bulletin*, October 1999, pp. 46–51.
<http://www.communityofcaring.org/>

Mitchell, Kevin. “School Safety Resources.” *The ERIC Review*, Spring 2000, pp. 36–38.

Portner, Jessica. “Author Says Fear of Youth Crime Outstrips the Facts.” *Education Week*, March 3, 1999, pp. 16–17.
<http://www.edweek.org/ew/vol-18/25juve.h18>

Ryan, Kevin A. and Bohlin, Karen E. *Building Character in Schools: Practical Ways to Bring Moral Instruction to Life*. San Francisco: Jossey-Bass, 1998.

Сайти Інтернету

CHARACTER COUNTS! Coalition

<http://www.charactercounts.org/>

Ця ініціатива, спрямована на виховання молоді, є проектом Інституту етики Йозефсона. Коаліція, що являє собою національне, розмایте партнерство шкіл, громад, освітніх та інших служб, спонсорує семінари, форуми, наради, спостереження та нагородні програми для молоді, що займається проблемами розвитку характеру.

Партнерство з навчанням характеру

(Character Education Partnership – CEP)

<http://www.character.org/>

CEP – це коаліція організацій та окремих осіб, що займають-

ся питаннями розвитку морального характеру та громадянських чеснот молоді». Її он-лайні ресурси включають базу даних, публікації, статті й посилання на інші організації.

Democracy.org

<http://www.democracy.org/>

Ця освітня неприбуткова організація є членом Вашингтонського Державного Партнерства з питань становлення характеру. На цьому сайті розташовано докладний список посилань на матеріали, що стосуються становлення характеру, громадянства, громадської активності, допоміжного навчання, новаторства та реформи у школах, а також на бібліографію з цих питань.

Національний Центр шкільної безпеки

(*National School Safety Center – NSSC*)

<http://www.nssc1.org/>

На цій сторінці Національного Центру шкільної безпеки, серед іншої важливої інформації, міститься дослідження з питань шкільної безпеки та статистика злочинності й насильства. Створений за директивою Президента у 1984 році, Центр є неприбутковою організацією, мета якої – безпечні школи та якісне навчання для всіх дітей.

Партнерство задля залучення родини в освітній процес

(*Partnership for Family Involvement in Education – PFIE*)

<http://pfie.ed.gov/>

Департамент освіти США керує цим партнерством і надає йому «джерела, ідеї, фінансування, проводить конференції, присвячені залученню родини в освітній процес». Цей сайт містить чотири розділи: родина-школа, роботодавці для навчання, громадські організації та релігійні групи; і забезпечує інформацією про діяльність кожної із цих груп, спрямовану на зростання участі родини у навчанні дітей.

PAVNET Online: Partnerships Against Violence Network

(*Партнерство проти насильства*)

<http://www.pavnet.org/>

Це «віртуальна бібліотека», яка містить інформацію про «насильство та молодь, що належить до групи ризику. Тут наводяться дані сімох різних Федеральних агенцій». Це пряме пошукове інформаційне джерело, покликане «зменшувати надмірність в інформаційному менеджменті й забезпечувати штатам і місцевим громадам чіткий і вичерпний доступ до інформації».

Програма «Школи за безпеку і проти наркотиків»

(*Safe and Drug-Free Schools Program*)

<http://www.ed.gov/offices/OESE/SDFS/>

Програма «Школи за безпеку і проти наркотиків», спонсорована Департаментом освіти США, – це «першочерговий засіб Федерального уряду, спрямований на зменшення вживання наркотиків, алкоголя й тютюну, а також виявів насильства, шляхом освіти й превентивної діяльності у наших

державних школах». Тут можна більше дізнатися про моделі шкільних програм, гранти, дослідження, новини та споріднені веб-сторінки.

Safety and Violence in U.S. Schools

<http://usinfo.state.gov/usa/schools/>

Розроблена групою «Суспільство і цінності» Офісу міжнародних інформаційних програм Державного Департаменту, ця сторінка містить посилання на конференції Білого Дому, промови та підбірки фактів, що стосуються шкільної безпеки. Цей вичерпний сайт також включає посилання на джерела, де подаються новини, статті, звіти, статистичні дані та закони.

ЯК НАВЧАТИ ВЧИТЕЛІВ, ПІДВИЩУВАТИ ЇХНЮ КВАЛІФІКАЦІЮ ТА УТРИМУВАТИ ЇХ

Книжки, недавні статті та інші документи

American Council on Education. *To Touch the Future: Transforming the Way Teachers Are Taught*. Washington: October 1999.

<http://www.acenet.edu/about/programs/programs&analysis/teacher-ed-report/home.html>

Bradley, Ann. “Educating the Educators.”

Education Week, September 15, 1999, pp. 38–39. [AA00104]
<http://www.edweek.org/ew/vol-19/02train.h19>

Darling-Hammond, Linda; Wise, Arthur E.; and Klein, Stephen P. *A License to Teach: Raising Standards for Teaching*. San Francisco: Jossey-Bass, 1999.

Goodlad, John I. *Education Renewal: Better Teachers, Better Schools*. San Francisco: Jossey-Bass, 1994.

“Help Wanted: 2 Million Teachers.” Special Five-Part Series. *Education Week*, March 10 to April 7, 1999, v.p.
<http://www.edweek.org/sreports/help.htm>

Janairo, Ed. “Desperately Seeking Teachers.” *State Government News*, March 2000, pp. 20–25.

Quality Counts 2000: Who Should Teach? Bethesda, MD:

Editorial Projects in Education, 2000.

<http://www.edweek.org/sreports/qc00/>

Wise, Arthur E. and Leibbrand, Jane A. “Standards and Teacher Quality: Entering the New Millennium.” *Phi Delta Kappan*, April 2000, pp. 612–616, 621.

Сайти Інтернету

Національна Рада професійних учительських стандартів
(*National Board for Professional Teaching Standards*)

<http://www.nbpts.org/nbpts/>

Місія цієї неприбуткової групи – встановлення «високих і суверініческих стандартів» для вчителів, розвиток національної добровільної системи оцінювання та сертифікації та керівництво нею та просування освітніх реформ. Ця сторінка детально розповідає про найновіші стандарти і про те, як здобути сертифікацію, а також містить програмну інформацію по штатах.

Національний Центр громадської політики та вищої освіти

(*National Center for Public Policy and Higher Education*)

<http://www.highereducation.org/>

Цей центр – гарне джерело для досліджень, пов’язаних з федеральною політикою і політикою штатів щодо вищої освіти. Кілька досліджень присвячено ролі коледжів та університетів у вдосконаленні громадської освіти.

Національна комісія навчання та майбутнього Америки

(*National Commission on Teaching and America’s Future*)

<http://www.tc.columbia.edu/~teachcomm/home.htm>

Ця сторінка, заснована на матеріалах Учительського Коледжу Колумбійського університету, представляє групу лідерів, які вбачають у якості роботи вчителя головний елемент шкільної реформи. Звіт, складений у 1996 році, «Що має найбільше значення: Навчання задля майбутнього Америки <http://www.tc.columbia.edu/~teachcomm/Wwhat.htm>, представляє детальні завдання на рік 2006. Наступний звіт, написаний на рік пізніше, «Виконуючи те, що має найбільше значення: Інвестиції у якість викладання» <http://www.tc.columbia.edu/~teachcomm/dwhat.htm>, висвітлює прогрес, якого досягла комісія, впроваджуючи зміни, запропоновані в першому звіті.

Національна програма «Вчитель року»

(*National Teacher of the Year Program*)

<http://www.ccsso.org/ntoy.html>

Національна програма «Вчитель року», спонсорована Радою “The Board of Chief State School Officers and Scholastic, Inc.”, зосереджує громадську увагу на досконалості викладання.

Набір нових учителів, Інк.

(*Recruiting New Teachers, Inc.*)

<http://www.rnt.org/>

На цій сторінці розташовані вказівки та джерела для майбутніх учителів, так само як ознайомлення з поточними напрямами та питаннями галузі. Також тут містяться інформація про мережеві можливості для освітян; огляди досліджень та обстежень, зроблених у межах програми; основні відомості про програмні публікації, послуги та пропагандистські матеріали.

Якість викладання

(*Teacher Quality*)

<http://www.ed.gov/inits/teachers/index.html>

Цей веб-сайт Департаменту освіти США «надає інформацію для політиків та освітян з ряду питань – таких, як набір та підготовка вчителів, забезпечення можливостей для професійного розвитку і підвищення навчальних стандартів. Він включає школяні ресурси, дослідження та інформацію для тих, хто хоче стати вчителем».

Військові – у вчителі

(*Troops to Teachers*)

<http://voled.doded.mil/dantes/ttt/>

Ця успішна програма забезпечує «довідкову допомогу і послуги служби працевлаштування для військових та цивільних працівників Департаменту оборони, що зацікавлені розпочати другу кар’єру в галузі громадської освіти як вчителі чи помічники вчителів». Тут розташовані посилання на інформацію про програму, можливості працевлаштування, про керівників програми, школяні округи та дошку оголошень.

ТЕХНОЛОГІЯ

Книжки, недавні статті та інші матеріали

Cuban, Larry. *Reconstructing the Common Good in Education*.

Stanford, CA: Stanford University Press, 2000.

“Issuing a National Call to Action to Close the Digital Divide.”

The White House at Work, April 4, 2000.

<http://www.whitehouse.gov/WH/Work/040500.html>

Pea, Roy, ed. *Jossey-Bass Reader on Technology and Learning*.

San Francisco: Jossey-Bass, June 2000.

National Center for Education Statistics. *Internet Access in U.S.*

Public Schools and Classrooms: 1994–1999. Washington:

NCES, 2000.

<http://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2000086>

Peterson, Molly. “Net Dreams.” *National Journal*, March 11, 2000, pp. 766–772.

Stoll, Clifford. *High Tech Heretic: Why Computers Don’t Belong in the Classroom & Other Reflections by a Computer Contrarian*. New York: Doubleday, 1999.

Technology Counts: Schools and Reform in the Information Age.

Washington: Editorial Projects in Education, 1997.

<http://www.edweek.org/sreports/tc/tchome97.htm>

Technology Counts ’98: Putting School Technology to the Test.

Washington: Editorial Projects in Education, 1998.

<http://edweek.org/sreports/tc98/>

Technology Counts '99: Building a Digital Curriculum.

Washington: Editorial Projects in Education, 1999.

<http://edweek.org/sreports/tc99/>

Сайти Інтернету

Educational Leadership Toolkit: Change and Technology in America's Schools

<http://www.nsba.org/sbot/toolkit/>

Це безкоштовне он-лайнове технологічне джерело для членів шкільних рад – проект Національної Фундації шкільних рад. Воно містить колекцію порад і вказівок, статей, предметних досліджень та інших ресурсів для провідних освіттян, що займаються питаннями технології та освіти.

The Gateway to Educational Materials (GEM)

<http://www.thegateway.org/>

Пряме джерело для вчителів, батьків та учнів, що можуть знайти тут уроки, інструкції та інші навчальні матеріали за темою та ступенем (класом) більш ніж із 140 веб-сайтів. Ця сторінка – гарний приклад того, як технологія служить освітнянській спільноті.

Міжнародна асоціація технологічної освіти

(International Technology Education Association – ITEA)

<http://www.iteawww.org/>

«ITEA, заснована 1939 року, – це асоціація технологічної освіти вчителів та керівників, що працюють у початкових, середніх та вищих школах. ITEA надає технологічну освіту, проводить семінари і розробляє спеціальні проекти. Вона спонсорує Інститут національного лідерства і керує службами працевлаштування».

JASON Project

<http://www.jasonproject.org/>

Заснований д-ром Робертом Баллардом, проект JASON – це «річний науковий захід, спрямований на те, щоб захопити учнів наукою й технологією і захопити їх до заняття нею, а також обґрунтувати й забезпечити професійне зростання викладачів». До компонентів проекту належать наукові дослідження, розробка навчальних планів, он-лайнові системи, підвищення кваліфікації вчителів та участь у прямих ефірах.

Програма обмінів «Мілкен» у галузі освітніх технологій
(Milken Exchange on Education Technology)

<http://www.mff.org/edtech/>

Створена за ініціативою фундації «Мілкен Фемілі», ця сторінка висвітлює поточні дослідження освітніх технологій для політиків, освіттян і вчених. Milken Exchange є співспонсором звітів Technology Counts разом із Education Week.

Департамент освіти США: Офіс освітніх технологій
(U.S. Dept. of Education: Office of Educational Technology – OET)
<http://www.ed.gov/Technology/>

Мета Офісу освітніх технологій – заохочувати та очолювати зусилля в галузі освітніх вдосконалень шляхом розширення та надання доступу до технологій. OET також відповідає за перегляд Національного плану освітніх технологій та доповнення до нього.